

EURÓPA KULTURÁLIS FŐVÁROSA PÁLYÁZAT 2023

DEBRECEN
2017.DECEMBER 20.

F0. Bevezetés

K01 Miért kíván a város részt venni az Európa Kulturális Fővárosa cím kapcsán megrendezett pályázaton?

Már az örökségünk is Európáról szól...

Debrecen történetét sajátos kettősség jellemzi. Egyfelől sokan csak a vidékies, maradi, nagyalföldi mezőgazdasági központot látták benne. A külső szemlélő még ma is kulturálisan konzervatív, zárt világnak érzékeli a várost. Egy 18. századi angol utazó városiatlan településszerkezete és az ott élők életmódja miatt egyenesen úgy vélte, hogy bár városi jogokkal van felruházva, mégis „talán a legnagyobb falu egész Európában” (Robert Townson, 1793). Másfelől viszont éppen ez a város volt a 16. századtól több szempontból is az európai megújulás magyar fellegvára.

A Debreceni Református Kollégium 1538 óta megszakítás nélkül működik, s kezdettől fogva a reformáció által képviselt haladó tudományos és kulturális gondolkodás intézményi letéteményese, amely minden időben felelősséggel viseltetett a térség – a legkisebb falvak – iránt is. Már a 16-17. századi európai tudásszerző zárándoklatokból (peregrináció) hazatérő kollégiumi tanárok és diákok falusi iskolák százait alapították. Nekik köszönhetően az Alföld templomokkal népesült be, magyar nyomdákat létesítettek és latin szövegeket fordítottak magyarra.

A Református Kollégium jelmondata, az Orando et laborando (Imádkozva és dolgozva), vagyis az égi és a földi, az egyházi és a profán, az elméleti és a gyakorlati világ kettőssége, de egyúttal a kétféle tudásforma, a szellemi és a kétféle elválaszthatatlan egysége pontosan leképezi a debreceni genius loci-t, amely évszázadok óta jellemzi e várost és környezetét, s ezáltal az állandóságot, a maradandóságot.

A Református Kollégium – a vallási-kulturális alapú megújulás mellett – a polgári haladó eszmék központjává is vált, amikor Debrecenben, az ország ideiglenes fővárosában 1849-ben, a polgári forradalom és szabadságharc idején épp a Kollégium adott otthont az ide menekülő Országgyűlésnek. Magyarország ikonná vált kormányzója és függetlenségi politikusa, Kossuth Lajos vezetésével itt a Kollégiumban mondták ki a Habsburg-ház trónfosztását, majd a Nagytemplomban nyilvánosan be is jelentették azt. Debrecen lett a haladó magyar politikai gondolkodás fővárosa, az akkori európai progresszió képviselője (Kossuth kiáltványa Debrecen közönségéhez az országgyűlés és a kormány megérkezése alkalmából: Debrecen „a magyar szabadság őrvárosának nyilatkoztatom”, 1849. január 6.).

1944–45-ben Debrecennek és a Kollégiumnak másodszor is vállalnia kellett a kihívást, hogy az ország fővárosaként működjön: miután véget értek a harcok a városban, ismét a Református Kollégiumban rendezkedett be az Ideiglenes Nemzetgyűlés, innen igyekezett az új kormány a vészterhes időkben az országot irányítani.

A Református Kollégium több évszázados, maradandó tevékenysége és az ott zajló sorsfordító politikai események a legeurópaibb Debrecenről szólnak: ahol az ország jövőjéről a megújulás igényével gondolkodtak.

A város a 16. századtól a régió tudásközpontja volt, ahol a kézzel való tudás (céhek) és a könyvekből szerezhető tudás (Református Kollégium) kultúrája egyként jelen volt, egységet alkotott. Ma sincs ez másként, az ipari parkokban működő cégek know-how-ja és a Debreceni Egyetem szellemisége együttesen teszik a várost 21. századi tudásközponttá.

Debrecen tehát egyszerre 1) a kétféle munka (kézi, gyakorlati tudás), a hagyomány városa és 2) az európai szellemiség (könyvekbe foglalt, elméleti tudás), a haladás városa. Csakhogy a kétféle tudásforma már Debrecenben is lassan eltűnik, elhalványul. Még jelen van, de már átalakulóban. Hogyan tudjuk 21. századi módszerekkel újra megteremteni a kétféle tudásforma egységét? Mindkettő nyomán gondolatok születnek, de eltérő gondolatok, az egyik eltűnőben van, a másik viszont túlértékelődött, holott egyik sem lehet fontosabb a másiknál. Találjunk együtt új egyensúlyt a hagyományok, az értékek dinamizálásával és újragondolásával!

Európa felelőssége, hogy városaiban ne hagyja elveszni a kézzel való, gyakorlati tudást. A hagyomány dinamizálása nagy tét a jövő számára, ami számos városnak akut feladata. Európa – benne Debrecen – felelőssége, hogy megtalálja a hagyomány és a megújulás, a régi és az új értékek egységét. Történeti hitelességén túl ez a feladat következik Debrecen „itt és most”-jából is, ezért ezt az európai kulturális kihívást állítottuk pályázatunk középpontjába. Az erről való közös gondolkodásra invitáljuk európai partnereinket kétszeres fővárosként, harmadszor Európa Kulturális Fővárosaként.

Tehát az alapok jók – de mi többet és korszerűbbet akarunk!

Legyen dinamikus a hagyomány

Számos európai nagyváros dilemmája az, hogy miként viszonyuljon a saját-szerűségét adó hagyományaihoz és történeti értékeihez. Hogyan lehet a folyamatos változás közepette is önazonosnak maradni? Kérdés, hogy a „nagy múlt” a fejlődés gátja, vagy a fejlődés alapja-e? Debrecenben a legérzékenyebb kérdések egyike, hogy a modern nagyvárossá válás vágya és folyamata hogyan írja át a statikusan kezelt helyi identitást. Mit jelent a 21. században modern civis – azaz debreceni – polgárnak lenni?

Legyen a városi stratégia alapja a kulturális innováció

A nagyvárossá váló Debrecenben a dinamikus gazdasági növekedés nincs szinkronban a kulturális szektor modernizációjával, gazdaságában a kreatív ipar nem játszik jelentős szerepet. Meggyőződésünk, hogy a kultúra eszközeivel hatékonyan járulhatunk hozzá a társadalmi innovációhoz és a gazdaságfejlesztéshez. Ennek szellemében fogalmazódott meg a város kulturális stratégiája, amelyet az EKF-program katalizátorként nemzetközi szintre emel.

Legyen Debrecen a regionális és európai szerepvállalás új modellje

A város történelmi, földrajzi és gazdasági okokból eredő, határokon átívelő regionális felelősségvállalását a kultúrán keresztül kívánja tovább erősíteni. Debrecennek egyrészt meg kell tanulnia tudatosabban közvetíteni az európai értékeket, másrészt időszerű európai kérdésekről kezdeményezően kell párbeszédet folytatnia. Geopolitikai helyzetéből következően segítséget kell nyújtson Ukrajna és – a 2024-es EKF-pályázathoz kapcsolódóan – a Nyugat-Balkán európai integrációjához.

K02 A városra vonatkozó terv magában foglalja-e a környező térséget is? Ismertesse a döntés okait.

Debrecen múltját és jövőjét egyaránt meghatározza a környezetében található településekkel való szoros együttműködés és a szerteágazó cserekapcsolatok. Ezért **magától értetődő számunkra, hogy regionális partnerségben pályázzunk.**

Magyarországon belüli **regionális központ szerepét** és határokon átívelő **regionális hálózatépítő szerepét** a város a hosszú távú terveknek megfelelően tovább fogja fejleszteni. Ezt a törekvést kulturális szempontból a kulturális stratégia (pl. fesztiválok fejlesztése, intézmények szerepe) és az Európa Kulturális Fővárosa program (pl. projektek a régiónak, -ban és -val) is erősíteni hivatott.

A régiós központ szerep értelmezésünkben nem a régió való uralkodás vágyából, hanem épp ellenkezőleg, a térség iránt érzett gazdasági és szociális **felelősségből** kell kiinduljon. Ez a megközelítés már önmagában is izgalmas (kulturális) kérdés, amelynek a megválaszolására európai modelleket mutathatunk meg és hasonlíthatunk össze az Európa Kulturális Fővárosa program keretében. Hogyan lehet új típusú szövetséget létesíteni a régióval, egyfajta közös alkotási, munkamegosztási térséget teremtve, de úgy, hogy mindennek a moderálását, aktív koordinálását és ösztönzését a „központ” – esetünkben Debrecen – vállalja magára?

Debrecen régióját három települési viszonyrendszerben és körben határozzuk meg, aminek egyrészt történelmi gyökerei vannak, másrészt ma is érvényes tartalmi együttműködésekre épül (pl. gazdaság, infrastruktúra, oktatás), harmadrészt pedig Debrecen mai

geopolitikai helyzetéből következik (Magyarország északkeleti részén, alig néhány km-re Románia határától).

Debrecen XXL

A város története során a mainál lényegesen nagyobb területen feküdt és gazdálkodott. Minthogy az olyan ma már önálló települések, mint Hortobágy, Derecske, Nyíradony, Mikepércs, Vámospércs régen Debrecen gazdálkodásának részét képezték, így természetes volt, hogy a civis elkötelezettség feléjük is irányult. Ez oktatási, szociális és gazdasági elkötelezettséget is jelentett és jelent ma is. Egy ilyen nagyságrendű projektben ezeknek a kb. 30–40 km-es körben található közösségeknek is szerepük lesz. Szeretnénk azért is bevonni őket, mert a régió kisebb településeire jellemzőek az olyan problémák, mint a munkaerő elvándorlása vagy a kisebbségek szegregációja. Sikerként élnénk meg, ha ezeken a helyeken decentrális projekteket valósíthatnánk meg, a helyi közösségeket (akár európai) együttműködésre tudnánk ösztönözni, amelyek által helyi értékeiket, hagyományaikat új dimenzióba emelhetnék. Különleges szerepet játszik e közvetlen régiós kiterjesztésben a Hortobágy, amely nem csak a települést jelenti, hanem a 2023-ban éppen 50. születésnapját ünneplő Hortobágyi Nemzeti Parkot, Magyarország első ilyen kiemelt természeti területét. Az Európa Kulturális Fővárosa programnak pedig – nem utolsósorban a Hortobágy és a város szerves kapcsolata miatt – lényeges eleme a természet és kultúra kapcsolatának újraértelmezése (Key Idea: Botanica reloaded → Action A2: Our Great Plain). Turisztikailag is együtt érdemes kommunikálni e területet a várossal.

A Debrecen XXL térség a városban hivatalosan lakó 204 000 lakossal együtt összesen mintegy 300 000 embert kapcsol be intenzíven az Európa Kulturális Fővárosa programba. Ami Debrecenben történik, az az XXL régiót automatikusan érinti, és viszont. Érinti tehát az olyan, ma már jelentősebb méretű térségi városokat is, mint Balmazújváros vagy Hajdúböszörmény.

Északkelet-Magyarország

A Tiszától keletre elterülő északkeleti megyék (Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Jász-Nagykun-Szolnok és Borsod-Abaúj-Zemplén) és településeik képezik Debrecen számára a tágabb, országhatáron belüli térségét. Az itt élő emberek számára a város már ma is jelentős gazdasági, oktatási, egészségügyi és kulturális vonzerővel bír.

E megyék közül Debrecen a magyar közigazgatási rendszerben Hajdú-Bihar megye székhelye. A Hajdú-Bihar megyei közgyűlés határozatba foglalta, hogy támogatja Debrecen pályázatát, felajánlja aktív nemzetközi projektkapcsolatait. Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyék alkotják hivatalosan az Észak-alföldi Régiót. Utóbbi két megye önkormányzatát is megszólítottuk. Kiemelt jelentőséggel bír a szomszéd megyeszékhellyel, Nyíregyházával kötendő stratégiai megállapodás, hiszen Nyíregyháza nem csak közel fekszik, hanem országos szinten is jelentős lakosságszámmal és gazdasági erővel rendelkező város. Az északkeleti országrész két városa, a közel 150 000 lakosú Miskolc és a borvidékéről híres Tokaj is fontolgatták az Európa Kulturális Fővárosa pályázaton való indulást. Végül nem pályáztak, de készek együttműködni Debrecennel. Ezekre a kapcsolatokra az Európa Kulturális Fővárosa program megvalósítása során is számíthatunk.

ParticulaRegion

Debrecen határokon átívelő régiójának meghatározásakor történetileg egy jelentős kulturális töltettel rendelkező, sajátos (angolul: *particular*) kapcsolatrendszerből táplálkozhatunk. Az elmúlt századok során az iskolaközpontként működő Debreceni Kollégium vonzásában vidéki iskolák sokasága működött. Ezeket nevezték *partikuláknak* (a latin szó jelentése *részecske*). Debrecen rendkívül erős kulturális, oktatási és vallási kapcsolatokat ápol a régió településeivel a kollégium partikularendszerén keresztül. Ez a ma már határon átívelő, 100–150 km-es kapcsolati kör – Törökszentmiklóstól Margitáig (Ma: Marghita, RO) és Makótól Szatmárváriig (Ma: Odoreu, RO) eleven szellemi kapcsolatban állt Debrecennel. Különösen erős szellemi

kapcsolatok alakultak ki Nagyváraddal (ma: Oradea, RO), mivel a török pusztítás után a váradi kollégium beolvadt a debrecenibe.

Ez a szélesebb térségi együttműködés a történeti alapja a mai, immár négy országra kiterjedő regionális hálózatépítésnek, amelyben Debrecen gondolkodik. Lényege, hogy közösen keressük meg azokat a pontokat, amelyekben jó a térség. Ez a különleges együttműködési háló Magyarországon kívül kiterjed Romániára, Szlovákiára és Ukrainára is; fejlesztését a stratégiai ágazati együttműködések (gazdaság, oktatás, egészségügy, közlekedés és kultúra) strukturálása és összehangolása is indokolja. Mindezek felett a hálózaépítésen keresztül Debrecen képes elősegíteni a régió egyetlen nem EU-tagállamának, Ukrajnának az európai integrálását. A hálózatépítés konkrét lépésekben, megállapodásokban is megnyilvánul: Ukrajna több városát is megszólítottuk. Beregszász például már biztosított minket elvi támogatásáról. Harkovval is kötöttünk megállapodást, mely érinti a kulturális együttműködést is. Románia északnyugati területeinek számos városa támogat bennünket (pl. Szatmárnémeti és Nagyvárad), utóbbi ráadásul testvérvárosunk. A kelet-szlovákiai nagyobb városok közül Kassával és Eperjessel van kialakulóban partnerség.

Mindhárom regionális kiterjesztési kör települései meglepő kincseket rejtenek az európai polgárok számára, ezért szeretnénk bevonni őket a program kialakításába. Intézményeikkel, művészeikkel, az e régióban élő magyarokkal és nem magyarokkal közös programokat kezdeményezünk, a debreceni programok esetében pedig célközönségünknek tekintjük őket. E települések számára természetes, hogy kulturális értelemben odafigyeljenek Debrecenre. Így a nagymúltú kapcsolatrendszerrel velük kéz a kézben, egyedi (angolul: *particular*) – európai regionális – módon fogalmaznánk újra a jövő számára (lásd még K09 is).

A fentiek miatt pályázatunk művészeti-kulturális stratégiájának egyik szintje a koncepció regionális kiterjesztése, ill. megvalósítása (Scope B: Regional Level). Debrecen regionálisan hozzájárulhat a hagyományok 21. századi újraértelmezéséhez.

K03 Röviden ismertesse a város kulturális profilját.

Debrecen kulturális jelentősége túlmutat határain, száz-százötven kilométeres körzetben képes megszólítani a régió lakóit. Intézményrendszere strukturált és sokszínű, közgyűjteményei (könyvtárak, múzeumok) és művészeti intézményei (előadó- és alkotóművészetek) képesek a városi polgárok igényeit kielégíteni. Számos városi fenntartású kulturális intézmény a régiós jelentőségen túl országos presztízzsel is bír. A kortárs művészeti központként működő MODEM Magyarország legnagyobb vidéki kiállítótere. A Csokonai Színház a régió legnagyobb színháza, emellett nemzeti státusszal rendelkezik és a kortárs magyar dráma első rangú játszóhelye. A Kodály Filharmonikusok Debrecen nemzeti kategóriás szimfonikus együttes, számtalan budapesti és európai fellépéssel. A Déri Múzeumot elsőrangú néprajzi gyűjteménye miatt az ország második Néprajzi Múzeumaként emlegetik, régészeti és tudományos tevékenysége pedig európai szinten is jelentős. A Vojtina Bábszínház a régió egyetlen hivatásos bábszínháza és kiemelt státusszal bír, az Agóra Tudományos Élményközpont pedig Kelet-Magyarország egyetlen ilyen típusú intézménye. Debrecen kulturális intézményrendszere a gazdaságfejlesztési programok nyomán folyamatosan bővül, 2004-től a Főnix Tervnek, 2016-tól az Új Főnix Tervnek köszönhetően valósultak meg azok a nagyberuházások, amelyek révén kiépült a város kulturális infrastruktúrája. A város stabilan, évről évre emelkedő kulturális költségvetésből tartja fenn és korszerűsíti intézményeit. A belváros úgynevezett múzeumi negyedének intézményeit a hálózatos könyvtárrendszer és a Debreceni Művelődési Központ közművelődési, népművelési feladatokat ellátó egységei egészítik ki. Ezek száma folyamatosan nő; a kulturális stratégia célja, hogy a város területén kiegyenlítse a kultúrához való hozzáférés esélyeit, ezért az elmúlt évek gyakorlatát folytatva a peremterületeken és a lakótelepeken összetett szolgáltatásokat nyújtó kulturális központok létesülnek.

Az állam fenntartóként és támogatóként is megjelenik a város kulturális szervezetei között. Fenntartóként több intézményt működtet, amelyek közül a legnagyobb jelentőséggel az ország második nemzeti könyvtára, a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára (DEENK) bír. Debrecen éves kulturális költségvetésében az állam által nyújtott támogatás aránya 33% körül mozog.

A magánszektornak két nagy csoportja is említést érdemel: az első az egyházaké – mindenekelőtt a református, a katolikus, a görög katolikus és a zsidó felekezeteké –, míg a második a magánszemélyeké és egyesületeké. Az egyházi fenntartásban lévő kulturális szervezetek közül ki kell emelni a Református Kollégium Nagykönyvtárát, amely a város első közgyűjteménye volt. A helyi nyomda működése és a kollégium szerteágazó európai kapcsolatrendszere csodálatos gyűjteményt halmozott fel. A zsidóság a másik olyan felekezet, amelyik unikális kulturális hagyatékot hozott létre Debrecenben, a zsinagógája körül különleges hangulatú kulturális tér alakult ki. Az önkormányzat látókörében körülbelül 400 civil szervezet van, ezek fele kulturális tevékenységet végez. A város civil stratégiájában rögzítette az együttműködés kritériumait (a partnerség, a kompetencia-határok tiszteletben tartása, az átláthatóság, a kölcsönös bizalom) és a célkitűzéseket. A civil szervezetek a város társadalmi, kulturális életének fontos szereplői, emellett politikai szempontból erősítik az állampolgári felelősségvállalást. Debrecen éves kulturális költségvetése kb. 2,6%-át fordítja civil kezdeményezésekre. Az egyesületek számos területen megkerülhetetlen szerepet töltenek be a városban, különösen a népi tánc és zene (Hajdú Néptáncegyüttes), valamint a népi iparművészet és a kézműves hagyományok területén. Az ifjúsági szubkultúrák és underground kezdeményezések teljes egészében a civil szférához, azon belül sokszor informális, öntevékeny csoportokhoz köthetők, de támogatás és független közösségi terek hiányában, illetve a kreatív és kezdeményező fiatalok folyamatos elköltözése miatt jellemzően rövid életűek.

A kulturális élet intézményi, infrastrukturális adottságai jók, Debrecen sokat költ a kultúrára (éves költségvetésének 9%-át), a város kulturális teljesítménye mégis vitatható, sok esetben provinciális marad. A fókusz mindeddig sokkal inkább az infrastrukturális beruházásokon volt, semmint a kulturális tartalomfejlesztésen. A városban alapvetően konzervatív kultúrafelfogás uralkodik. A progresszív, kortárs művészeti törekvések csak keveseket vonzanak, mivel a lakosság kulturális kondicionáltsága döntő részben a népművészeti hagyományörzés, vagy éppen a tömegmédia-fogyasztás szintjén mozog, többek között ez az oka annak, hogy a kitűnő munkát végző kortárs művészeti központ, a MODEM, bár hivatalosan a város zászlóshajó intézménye, nagyon alacsony látogatottsággal bír. Debrecen gazdaságilag egy nagyváros potenciálját mutatja, kulturálisan viszont egy kisváros képét nyújtja. A kulturális léptékváltás, a kulturális tartalmak és brandek magasabb szintre történő emelése csak külső segítséggel lesz lehetséges, mivel ez a tudás nincs meg a városban. Nagy gond, hogy az igazán jó és tehetséges kreatív szakembereket és művészeket a város nem tudja megtartani, a humán területen kifejezetten nagy a fluktuáció és az elvándorlás, azért is, mert a város gazdasági szerkezetében elenyésző súllyal van jelen a kreatív ipar, egyszerűen nem épült ki az a kulturális kontextus, amely megtartó erővel bírna. S bár a városvezetés eltökélt a kulturális modernizáció irányába, a szemléletváltás nehéz és kihívásokkal teli folyamat lesz a jelenlegi kulturális szakemberek számára. A város belekényelmesedett régiós vezető pozíciójába, és sokan nem értik, hogy miért nem maradhat minden úgy, ahogy eddig volt. Debrecen arctalan város, nem élt azzal a lehetőséggel, hogy a kulturális innováción keresztül profilt építsen, meghatározza önmagát. A vizuális kultúrának alig van nyoma az utcákon, nem jelenik meg tudatosan az urbanisztikai fejlesztésekben. A város értékeit, történeti örökségét a '80-as évek színvonalán mutatja be, nem használja a marketing és a branding korszerű eszközeit. Komoly anomália, hogy a múzeumi negyed intézményei egyre kevesebb fiatalt képesek megszólítani, holott Debrecen a fiatalok városa: 204 ezer lakosából 70 ezer a fiatal és a Debreceni Egyetemre 25 ezer hallgató jár. A fiatalok a belvárosi kulturális intézmények helyett a társas igényeiket kielégítő nagyerdei helyszíneket választják, ahol a Debreceni Egyetemhez tartozó Debreceni Campus Nonprofit Kft.

kínál számukra szórakozási lehetőségeket és közösségi tereket, köztük az évszázados Nagyerdei Víztorony épületében működő többfunkciós központot, amely talán az egyetlen példa ipari ingatlan sikeres, kulturális célú újrahasznosítására Debrecenben. A városnak két, hazai szinten is látható nagyrendezvénye van, az egyik a város által menedzselt, 50 éve létező Debreceni Virágkarnevál, némi posztoszocialista feelinggel, de régiós vonzerővel és közel 125 ezer látogatóval; a másik a Campus Nonprofit Kft. által szervezett Campus Fesztivál, amely egy igazi „cool faktor”-ral rendelkező könnyűzenei programsorozat, szintén 100 ezer fölötti látogatószámmal. Aggasztó jelenség, hogy a hagyományosan is vigalmi negyed funkciót betöltő Nagyerdő olyan komplex élményparkként működik (részint a folyamatos turisztikai fejlesztéseknek köszönhetően), hogy a magas kultúrát kínáló belvárosi kulturális intézmények semmilyen módon nem képesek felvenni vele a versenyt, a belváros így kiüresedik, vonzerejét legfeljebb az utóbbi években lassan ébredező gasztronómia (néhány újhullámos kávézó, étterem és bár) segít szinten tartani.

Debrecenben a kulturális élet alakítása elsősorban az intézmények feladata, s a tartalmak többsége a múzeumok és előadóterek köfalai között marad. A lakosság bevonódása alacsony; passzív kultúrafogyasztóként élük az életüket (közel a lakosság fele lakótelepeken), csak most indultak olyan szemléletfejlesztő programok, amelyek a participációról szólnak és a kultúrát a közösségépítés eszközeként alkalmazzák. Sokat elárul, hogy Debrecen egy igazi „slow city”, ennek minden előnyével és hátrányával; másként telik itt az idő, lassabban, s mindez, illetve a szocialista múlt kulturális zárványállapotokat eredményez. Az EKF 2023 komoly ébresztő a város számára. Minden adott a kulturális léptékváltáshoz, a minőségi ugráshoz, a jelenlegi kulturális teljesítmény meghaladásához. A város 2030-ig szóló fejlesztési elképzeléseiben a kulturális innovációt stratégiai jelentőséggel ruházta fel és a civil kezdeményezéseknek kulcsszerepet szán. A modernizációs folyamat visszafordíthatatlan, a nagy kérdés az, hogy milyen sebességgel zajlik majd.

K04 Ismertesse az Európa Kulturális Fővárosa cím odaítélése esetén végrehajtandó program koncepcióját.

Számos gondolkodó szerint a digitális kor ipari forradalmi olyan radikális változásokat eredményeznek a világunkban, mint annak idején a könyvnyomtatás. A valóság egyre digitálisabb lesz. A régi és az új, a manuális és a digitális harcának vagyunk nap mint nap szemtanúi és gyakran elszenvedői. Sok minden eltűnőben van, köztük egy olyan tudásforma is, amely régen egyenértékű volt a szellemi kultúrával és a könyvekből megszerezhető tudással; ez pedig a kezünkkel való tudás kultúrája: valaminek az elkészítése, **az anyag alakításával kapcsolatos tudás** és know-how. Mindez azonban jóval több know-how-nál, hiszen a **making is thinking** értelmében a kétkezi tevékenység során egészen más gondolataink születnek, mint amikor például olvasunk. **Debrecen a kéz és a könyv városa.** A város értékeihez tartozik, hogy tudásközpontként tekinthetünk rá. Olyan tudásközpontként, amelynek különlegességét a kézzel való, gyakorlati tudás és a könyvekből szerezhető tudás szinergiája és egyensúlya adja. Így volt ez a 16. században, amikor a gazdag céhes, kézműves kultúra és a református kollégium szellemisége teremtett új minőséget, s így van ez jelenleg is, amikor az ipari parkokban működő, nemzetközi cégek know-how-ja és a Debreceni Egyetem szellemi potenciálja találkozik. Debrecen polgárai hosszú évszázadokig nem szakadtak el a földtől és a mezőgazdasági tevékenységektől. A föld művelése nyomán (agri-cultura) születő kultúrtáj hasonlóképpen alkotásként értelmezhető, mint a kézműves mesterségek nyomán születő tárgyak.

A virtualizálódás és az elanyagtalánodás ellenreakciójaként a craft és a maker kultúra reneszánszát éli, a mesterember, a két kezével alkotó craftsman sokak számára embereszménnyé vált. Sok ember a kreativitása megélése és gyakorlása révén teljesebbé válik. Do It Yourself – szól számukra a 21. század jelmondata. Amióta a dolgok előállításuk digitálissá (CAD-CAM gépek, 3D nyomtatók) és személyessé vált (személyi számítógép), a kreativitás felszabadult. Soha ennyire nem mosódott még el a határ laikus és profi között, soha ennyire nem

volt még demokratikus a know-how elérése. A hagyományos, kézműves kultúra új médiumokon és új anyagokon keresztül újulhat meg a new craft és a design irányába. Debrecen az ország második legnagyobb néprajzi gyűjteményével rendelkezik, mindemellett regionális pozíciója révén is gazdag a tradicionális népi kézműves és céhes kultúra tárgyi emlékeiben. A még jelen, de már eltűnő félben lévő kézműves tudás, a kezünkkel való tudás ma már sok esetben pusztán megőrzésre váró, statikusan szemlélt hagyomány vagy múzeumi anyag, éppen ezért – mint történeti örökségünk – revitalizálásra vár. Ugyanez érvényes a föld megművelésével, a növényekkel kapcsolatos tudásra is. A hagyományok dinamizálása összekapcsolható az egyén boldogságra való törekvésével, jelen esetben alkotásvágyával. A didaktikus és statikus tudásátadás helyett új típusú, 21. századi, generációkon átívelő együttműködések révén több ponton is megújítható, jelenvalóvá tehető ez az egyedi és felbecsülhetetlen értékű tudásforma.

Debrecenben ugyanilyen erős a könyv kultúrája is. 1561-ben itt létesült az ország első magyar nyelvű nyomdája, amely azóta is folyamatosan működik. Debrecen hagyományosan híres iskolaváros is: a debreceni kollégium partikularendszerének köszönhetően regionális központtá tette a várost. Számos diákja fontos szerepet játszott a magyar és az európai kultúrtörténetben (Fazekas, Csokonai, Kölcsey, Petőfi, Arany János, Jókai Mór, Szabó Lőrinc, Szabó Magda), a magyar nemzeti romantika egyik központjává vált. A könyvkultúra és a kultúra mint a könyvek-szövegek generációról generációra öröklődő ismerethalmaza természetesen a Debreceni Egyetem működésében is testet ölt. Az intézménynek 2023-ra várhatóan már 7000 külföldi hallgatója is lesz: ezen a színes közösségen keresztül az EKF kapcsán szintén kreatív és innovatív formában lehet interakcióba lépni a világgal. Az egyetem mellett olyan nemzetközi hírű irodalmi személyiségekre is hivatkozhatunk a „könyvkultusz” kapcsán, mint a számos nyelvre lefordított Szabó Magda, vagy az örök érvényű, nemzetközi vándormotívumként is létező Lúdas Matyi-történet. Több mint hatvan éve Debrecenben működik az ország egyik legrangosabb irodalmi folyóirata, az Alföld is. Ezt a könyveken, szövegeken és magán a könyves kultúrán alapuló szellemi töltetet és nagy hagyományt ugyanúgy dinamizálni kell, mint a manuális kultúrát. A kettő közötti összekötő kapocs lehet a tipográfia, a könyvdizájn és a nyomtatás, de mindemellett Debrecennek új feladata lehet a magyarhoz hasonló „kis nyelvek” közötti fordítások tematizálása, vagy az irodalmi ösztöndíjasok rezidens program keretében történő cseréje is.

Debrecen 2023	future.	hand.	book.
	Célok, amelyeket a város az EKF-program segítségével kíván elérni, valamint a modell szerep, amelybe a város kerül.	The hand is the metaphor of practical knowledge, the formation, the making, the manual work and the acting inhabitant.	The book is the metaphor of theoretical knowledge, the thinking, the mentality and the sharing.
CITY	A pályázattal a város célja, hogy Debrecen a hagyományait dinamizáló, cselekvő, proaktív, a saját tereiket alakító polgárokból álljon és jelentős kulturális kapacitású várossá alakuljon. A gazdasági és a kulturális fejlődés üteme szinkronba kerül.	„Kertet művel” Az ide tartozó akciók arról szólnak, hogy a helyi közösség hogyan alakítja saját, közvetlen környezetét és lakóhelyét, valamint hogyan vesz részt tevőlegesen kultúrája, jól-léte alakításában.	„Elgondolkodtat” Az ide tartozó leckék a helyi identitást, a helyi értékeket megújítva megtartó elemeket tartalmaznak, amelyeken keresztül az európai polgár és város jövőjét tárgyalják.
REGION	Regionális szinten a program célja a jószomszédi kapcsolatok elmélyítése és a térség iránt érzett civis elkötelezettség megerősítése. Szándékaink szerint Debrecen régióközpontként élen járhat a hagyományok 21. századi megújításában és az új közösségek építésében.	„Kézbe vesz” Az ide tartozó akciók a közös alkotás, a létrehozás örömein keresztül közösségeket teremtenek és erősítenek határon innen és túl. A térség lakóinak, népeinek, vallásainak izgalmas kölcsönhatásaiból újat hoznak létre.	„Tanít” Az itt található leckék a könyvkultúra hagyományait és a kevésbé ismert, „kis” kultúrákat és nyelveket veszik górcső alá és erősítik azok dialógusát.
EUROPE	Európai szinten a program újfajta párbeszédet kíván kezdeményezni kelet és nyugat között az európai értékekről és hagyományokról. A párbeszéd révén létrejön egy erős kapcsolódásokkal bíró, kulturálisan is magabiztos és párbeszédképes európai város, mely segít	„Ajtót nyit” Az ide tartozó akciók kelet és nyugat, lokalitás és európaiság között nyitják meg az átjárást a személyes találkozások és a közös cselekvés segítségével.	„Kezet fog” Az itt bemutatott leckék a közös európai értékekre és a sokféleségre alapozva mutatnak új irányt mind a városban élőknek, mind Európának.

	felfedezni a közös értékeket, és amely a korábbiaknál sokkal láthatóbb a kontinens számára.		
--	---	--	--

(1. táblázat, A program koncepciója)

A címben szereplő **future**, **hand** és **book** szavak több szinten értelmezhetők. A jövő – az EKF szempontjából – Debrecen megvalósítandó céljait jelenti, azt a várost, amelynek polgárai tevékenyen kezükbe veszik sorsukat és 21. századi cívisként élik életüket. Ebben a szövegkörnyezetben a **kéz** mindazon egyéni és közösségi tevékenységeket szimbolizálja, ahol cselekedni kell. A **könyv** pedig a tudást és annak átadását jelenti – generációkon és határokon átívelve. Hand és book, handbook, vagyis kézikönyv, manual, használati útmutató. Az EKF segítségével megnyílik Debrecen előtt a lehetőség, hogy európai partnereivel közösen gondolja végig egy európai középváros kultúráján, kulturális turizmuson alapuló fejlődési és fejlesztési lehetőségeit, amely folyamat csak a saját lakosságának bevonásával képzelhető el. Az EKF 2023 projekt során a város értékes tudásra és know how-ra tesz szert, modell szerepbe kerül. Debrecen kulturális megújulása és történeti örökségének dinamizálása révén példává válhat, miközben önmaga és más városok számára is kézikönyvet ír.

F1. Hosszú távú stratégiához való hozzájárulás

K05 Ismertesse a városban a pályázat benyújtásának időpontjában követett kulturális stratégiát, valamint a városnak a kulturális és kreatív szektorok kapacitásbővítésére irányuló terveit – ideértve az előbbi szektorok, valamint a város gazdasági és szociális szektorai közötti hosszú távú kapcsolatok fejlesztését. Milyen tervekkel rendelkezik város a kulturális tevékenységeknek a cím viselésének éve utáni időszakban történő fenntartásáért?

Debrecen Megyei Jogú Város 2018–2030 időszakra szóló kulturális stratégiáját 2017. december 14-én fogadta el a város Közgyűlése. A stratégia megírását 2016-ban több, a lakosság kulturális igényeit és szokásait vizsgáló, reprezentatív közvélemény-kutatás előzte meg; országos, regionális (a Partium területét is beleértve) és városi szinteken. 2017-ben pedig kulturális audit készült a város jelenlegi kulturális pozíciója feltérképezésének szándékával. A kulturális stratégia alapelvei a következők:

- „Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez.” – Magyarország Alaptörvénye, XI. cikk (1)
- A kultúra a közösségépítés, a társadalmi felzárkóztatás és az esélyegyenlőség-teremtés eszköze.
- Szervesen fejlődő és hosszú távon fenntartható kultúrát kell teremteni.
- A kulturális innováció ösztönzése stratégiai jelentőségű Debrecen fejlődésében.
- Debrecen Megyei Jogú Város felelősséget érez a környező települések, falvak és kisvárosok kulturális fejlődéséért és kulturális értékeik megőrzéséért.
- Debrecen központi szerepet vállal a határokon túl élő, kárpát-medencei magyarság kulturális identitásának megerősítésében.
- A város kulturális sokszínűsége és európai párbeszédre törekszik.

A kulturális stratégia a város gazdasági és turisztikai elképzeléseivel, valamint a növekvő sebességű modernizációs folyamatokkal összhangban született. Debrecennek dinamikus gazdasági növekedése, geopolitikai helyzete és eddigi kulturális aktivitása regionális központi szerepet ír elő. A város az elmúlt évtizedben nem pusztán a megye, de a teljes régió (különösen a partiumi területek) kulturális életére jelentős hatással bírt, a jövőben ez a jelenlét és kisugárzás tovább erősödik majd, illetve egyértelműen érzékelhető lesz a határokon átívelő bi- és multilaterális együttműködésekben, különösen Románia, Ukrajna és Szlovákia szomszédos nagyvárosaiban és településeiben. Az országos presztízzsel bíró, debreceni kulturális intézmények

(pl. Kodály Filharmónia, Csokonai Nemzeti Színház), a közgyűjtemények (pl. Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár) száma és az erős kulturális aktivitás egyaránt alátámasztják azt a szándékot, hogy a város az ország második kulturális fővárosa legyen. Debrecen jelenleg, éves szinten a város teljes költségvetésének kb. 9%-át fordítja kultúrára; az elmúlt 5 évben a város évente 1%-kal költött többet erre a szektorra. Ez a szám a következő években lépcsőzetesen fog emelkedni, és 2023-ra eléri a 11%-ot, a rá következő években pedig a szinten tartására törekszünk.

A város 2004-ben Főnix Terv néven gazdaságfejlesztési programot indított, amelynek kulcsprojektjei voltak azok a kulturális nagyberuházások, amelyek részben bővítették, részben pedig fejlesztették a kulturális intézményi infrastruktúrát.

Ennek folytatásaként 2016-ban Új Főnix Terv néven több mint 200 milliárd forintos gazdaságfejlesztési programot hirdetett a város, amely a kultúra területén a meglévő infrastruktúra korszerűsítésére és azokra a horizontális fejlesztésekre fókuszál, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a lakosok minél szélesebb körben hozzáférjenek a kultúrához. Ez a 2023-ban befejeződő program szinergiában van a kulturális stratégiával, és segít realizálni azokat az innovatív elképzeléseket, amelyek kulturális téren is léptékváltásra készítetik a várost. Az önkormányzat stabilan és fenntartható módon tudja üzemeltetni intézményeit, továbbá képes finanszírozni a kulturális stratégiában rögzített vállalásait.

A város évről évre jelentős összegeket áldoz a kultúrára, regionális vezető szereppel bír, de legnagyobb problémája, hogy kulturális értékeit és kulturális brandjeit nem kommunikálja és menedzseli professzionálisan, a kultúrát és a városmarketinget nem kapcsolja össze, illetve a kulturális innováció, a kreatív ipar jelenléte nagyon alacsony a városban. Mindezek fényében nem meglepő, hogy a város Európa kulturális térképén egyáltalán nem látható. Debrecen kulturális identitásának újragondolása, korszerűsítése, hagyományainak dinamizálása, a kreatív ipar jelenlétének fokozása és a kultúrán keresztül történő tudatos városimázs-építés kulcskérdések a stratégiában.

E kulturális stratégiai célok természetesen a társadalmi innovációt is támogatják. Debrecen kulturális életét alapvetően a belvárosi múzeumi negyed intézményei alakítják. Bár a város könyvtári és közművelődési ellátó rendszere hálózatos szerkezetű, még így sem fedi le a város egészét. Alapvető cél olyan intézményi szolgáltató modellek kialakítása, amelyek elősegítik azt, hogy a kulturális decentralizáció létrejöjjön és a kultúrához való hozzáférés esélye kiegyenlítődjék a város valamennyi területén; ezért a lakótelepeken és az elmaradott városrészekben új kulturális központok létesülnek, széles spektrumú szolgáltatásokkal. A kultúrának nem pusztán a decentralizációja fog megtörténni, hanem a demokratizálása is. Már megnyert EU-s pályázatokon keresztül a kulturális szakemberek és a város polgárai szemléletformáló képzésekben, projekteken vesznek részt, hogy megtanulják a kultúra miként lehet a közösségépítés eszköze. Debrecen polgárai, reményeink szerint, passzív kultúrafogyasztókból proaktív kultúratehermentőkké válnak. A következő években a város többféle eszközzel ösztönzi majd az alulról jövő, civil kulturális kezdeményezéseket és az úgynevezett bevonódást, participációt. A város Helyi Esélyegyenlőségi Programja erősíti a kultúra demokratizálódását és összhangban van a Kulturális Stratégiában kitűzött célokkal.

Az új módszertanok elsajátítása, a szemléletváltás mellett elengedhetetlen az intézményi működési modellek átgondolása is. Sem a hosszú távú stratégiai célok, sem az EKF 2023 célkitűzések nem érhetők el komoly szervezetfejlesztési lépések nélkül. Ez nem pusztán kapacitásbővítést és humánerőforrás-fejlesztést jelent, hanem a jelenlegi, hierarchikus és bürokratikus struktúrák, működési és finanszírozási modellek megvizsgálását és átgondolását. A jogszabályi keretek által meghatározott kötelező feladatellátás figyelembe vételével erősíteni kell a vállalkozói szemléletet a kulturális intézményekben. A közfeladatok ellátásával összhangban projekt alapú működést támogató szervezeti modelleket kell kialakítani, és a kultúrafinanszírozás alapvetően zárt, közpénzekre épülő rendszerét nyitottabbá kell tenni, menedzser szemlélettel gondolkodva a forrásbevonás és a saját bevételek kérdéseiről.

A kulturális stratégia céljai pontokba szedve:

- 2030-ig regionális centrum szerep elérése a kultúra területén
- Európa Kulturális Fővárosa 2023 cím elnyerése
- Debrecen legyen a második főváros a kultúra területén is
- kulturális értékeink nemzetközi szintű láthatóvá tétele
- decentralizált kultúra – a kultúrához való hozzáférés esélyének kiegyenlítése a város területén
- a kreatív ipar jelenlétének és súlyának növelése a város életében
- Debrecen kulturális identitásának korszerűsítése, hagyományaink dinamikussá tétele
- régi és új fesztiváljaink erős brandekké fejlesztése
- demokratikus kultúra – széleskörű hozzáférés és elérés biztosítása a kulturális javak és szolgáltatások területén
- kultúrán keresztül történő tudatos városimázs-építés
- eszközkészlet és infrastruktúra fejlesztése a versenyképesség érdekében
- projekt alapú működést támogató szervezeti modell(ek) kialakítása, a közfeladat ellátással összhangban
- közösségteremtő szemléletfejlesztés a kulturális szakemberek és a lakosság körében

K06 Hogyan jelenik meg az Európa Kulturális Fővárosa kezdeményezés ebben a stratégiában?

Debrecen 2030-ig szóló kulturális stratégiája és az EKF 2023 pályázatában felvázolt programok teljes összhangot mutatnak. A két anyag szinte párhuzamosan készült, a fejlesztési célok szinkronba hozatala tudatos tervezés eredménye. Meggyőződésünk, hogy az EKF a hosszú távú stratégia katalizátora, azaz fel tud gyorsítani olyan folyamatokat és változásokat, amelyek a pályázat megvalósítása nélkül lassabban és kevésbé intenzíven mennének végbe, de terveink szerint 2030-ig mindenképpen megtörténnének. Az EKF-pályázatnak nincsenek olyan céljai, amelyek a város kulturális stratégiáját ne támogatnák, de természetesen a programokban nem lehet teljes az átfedés. Az EKF-pályázatban nincsenek nagyberuházások, viszont a stratégiában (és az Új Főnix Tervben) a város olyan fejlesztéseket fogalmazott meg, amelyek egyrészt évtizedes adósságokat oldanak meg a város kulturális életében, másrészt infrastrukturálisan előkészítik a város intézményrendszerét az európai szerepvállalásra és természetesen a regionális vezető szerep betöltésére. Például a MODEM mint a város legprogresszívebb művészeti helyszíne és az ország legnagyobb vidéki kiállító tere, korszerű klimatizáló, párasító és biztonsági rendszert kap; vagyis végre lehetővé válik falai közt „A” kategóriás nemzetközi kiállítások megvalósítása. A Déri Múzeum, amely nemzetközi szinten is figyelemre méltó néprajzi gyűjteménnyel rendelkezik, raktárkomplexummal bővül, ahol látványraktárak, kutatószobák és „nyitott” restaurátor műhelyek is működnek majd. A komoly európai presztízzsel és nemzetközi potenciállal bíró Kodály Filharmónia részére hangversenyközpont épül. Az Interaktív Közlekedési Élményközponttól kezdve a színházfelújításon át a bábmúzeum létesítéséig 10 különböző nagyberuházást fog megvalósítani a város 2018 és 2030 között, ezek nagy részét 2023-ig realizálja.

Emellett a kulturális decentralizáció jegyében a város területén új kulturális csomópontok létesülnek azért, hogy a kultúrához való hozzáférés a lehető legdemokratikusabb legyen. A kulturális esélyegyenlőség céljával történik a lakótelepek (egykori kerteségek) revitalizációja, azaz közösségi kertek és kulturális csomópontok létrehozása. Ezt a programot már elnyert EU-s pályázati forrásokból közösségépítő akciók, szemléletformáló képzések, workshopok kísérik a városrészek lakóinak bevonásával, aktivizálásával. Jó példa a kulturális decentralizációra, hogy a Tócoskerti lakótelep üresen álló, nyolc hőközpontjának kulturális célú újrahasznosítására pályázatot ír ki a város. A *Közel az olvasóhoz* című könyvtárprogram a hátrányos helyzetű, peremkerületen élő területek lakosaihoz úgy viszi közel a kultúrát, hogy az adott helyszínen

integrált szolgáltató helyeket épít fel, könyvtárpontokkal kiegészítve. Ezek a szolgáltató helyek egyben a közösségi művelődés tevékenységeinek is befogadó helyszínei. Ezzel párhuzamosan a város a sikeres EKF-programokból tanulva úgynevezett mini grant ösztöndíjakat ír ki, hogy proaktivitásra ösztönözze a lakosságot, bátorítsa az alulról jövő civil kezdeményezéseket így téve színesebbé és demokratikusabbá a város kulturális életét.

A nemzetközi kulturális kapcsolatok fejlesztésének, az intenzív együttműködésnek elengedhetetlen feltétele, hogy Debrecennek lakás- és rezidensprogramja legyen. 2023-ra egy új underground városi „hub”, művészeti nyitott tér jön létre a b24 Galéria fejlesztésével. A környező házak megvétele révén az új művészeti komplexumban műteremlakásokat létesítenek belföldi- és nemzetközi csereprogramokhoz; egy multifunkcionális belső udvar köré csoportosítva helyet kap majd itt egy art hotel, art kávézó, műtárgyraktár és klubhelyiség is.

Szemléletformálás nélkül nincs fejlődés. Ezért a kulturális szakemberek és a laikus nagyközönség képzésével külön kiemelt fejezet foglalkozik a stratégiában. A már elnyert TOP pályázati források a következő években lehetőséget biztosítanak a szakemberek számára, hogy korszerű módszereket sajátítsanak el, megismerkedjenek a közösségi tervezéssel, újrahasznosítási technikákkal vagy éppen a közösségi felmérés módszertanával. Mivel a város kulturálisan is léptéket vált, 2018-tól supervisor szerepkörrel projektiroda segíti a város kulturális intézményeinek munkáját a láthatóság fokozásában, a nagyesemények kommunikációs és marketing tevékenységében, a vizuális arculatok megújításában, a régi fesztiválok brandingjében és új fesztiválok elindításában. A lakosság bevonásával, aktivizálásával szintén számos program foglalkozik majd, továbbá számos kisebb helyszín és platform létesül a közösségi kezdeményezések befogadására. A városi intézmények közül a Csokonai Színház változatlanul stratégiai szerepet tölt majd be a lakosság szemléletformálásában. Ifjúsági programjában például az iskolák osztálytermeibe viszi el a színházi előadásokat, amely során a fiatalok az előadás aktív résztvevőivé válnak. A Községi Színház módszereivel pedig a színjátszás eszközein keresztül segítik a peremkerületeken és a hátrányos helyzetben élőket a társadalmi problémák és konfliktusok kezelésében.

A kulturális stratégia természetesen külön fejezetet szentel az EKF 2023 pályázatnak. A stratégia kb. 60 kulcsfontosságú projektje nem része az EKF-programjának, azonban az EKF néhány kiemelten fontos, progresszív és izgalmas projektje stratégiai jelentőséget nyert, és a város 2023-ban biztosan megvalósítja őket, akár megnyeri a pályázatot, akár nem. Ezek a projektek a következők (leírásokat lásd K13): *Color Up Your Quarter!*, *Plattenbau District Cultural Incubator Points*, *Old Craft – New Craft Fesztivál*, *Fresh AiR*, *Meeting of 'Redcappers'*.

K07 Amennyiben a város elnyerné az Európa Kulturális Fővárosa címet, akkor véleménye szerint annak milyen hosszú távú kulturális, szociális és gazdasági hatásai lennének (városfejlesztési szempontból is)?

Az Európa Kulturális Fővárosa 2023 cím elnyerése növelné Debrecen nemzetközi párbeszédképességét a kultúra területén, illetve számos intézménye és kulturális brandje európai szinten is láthatóvá válna. A folyamatos európai párbeszéd belső igénnyé válna, így azt Debrecen minden területen proaktívan kezdeményezné. A város felismerné a kultúra urbanisztikai, gazdasági és szociális jelentőségét és tudatosan, magabiztosan, stratégiai eszközként alkalmazná a fejlesztései során. Új szervezeti, intézményi modellek jelennének meg a kultúra területén, növelve a versenyképességet. Egyre nagyobb teret nyerne a kulturális innováció, amelyre a város vezetése hozzáadott értéknek tekintene. A város közterein, a városképben mindenütt nyoma lenne a kulturális tudatosságnak, a vizuális kommunikáció eszközeitől kezdve az utcabútorokig. Az általános vizuális színvonal és igény szint érzékelhető módon emelkedne a városban. A kortárs és progresszív kulturális törekvések és kontextusok egyre nagyobb teret nyernének a város életében, így Debrecen egy modern nagyváros imázsával és vonzerejével rendelkezne. A

debreceni kulturális intézmények európai presztízse növekedne. A város kulturális intézményrendszerének részben megváltozna a szerepe; a kulturális tartalmak előállításán túl egyre nagyobb arányban foglalkoznának azzal, hogy supervisoroként támogassák az alulról jövő kulturális kezdeményezéseket. A város pezsgő és sokszínű kulturális életét együtt alakítanák a civilek és a szakemberek. Mivel jelenleg a helyi kulturális szcénában zárványállapotokkal és különféle idősíkokkal találkozhatunk, szerencsés esetben sikerülne a nagyon statikus, hagyományörző attitűdöket dinamizálni és a hagyományról, a kulturális identitásról korszerű módon, reflektíven, akár ironikusan is gondolkodni.

A város területén kiegyenlítődne a kultúrához való hozzáférés esélye, azaz a belvárosi múzeumi negyeden túl minden városrészben élénk kulturális élet zajlana. A lakosság aktívan részt venne a kultúra teremtésében, felismerve szabadságából adódó felelősségét saját jól-léte iránt. A lakosság azt is tudatosítaná, hogy a kultúra számos eszközt és módszert tud kínálni problémái megoldásához.

Az EKF-nek pozitív gazdasági hatása vélhetően a kreatív iparra és a turizmusra lesz. A kreatív ipar területén kínálatot és keresletet egyaránt generálni fog. Megjelennek azok a szereplők, akik szolgáltatásaikkal képesek lesznek a helyi vállalatok igényeit kielégíteni. Ugyanakkor vélhetően a lakosság körében is megnő az igény a szektor termékei iránt. Ez összességében enyhe gazdaságélénkítő hatással bírhat Debrecenben. Hasonló növekedésre számíthatunk a turizmusban. A vendégéjszakák számának növekedésén túl azt is szeretnénk elérni, hogy megváltozzanak az ide látogatók szokásai. A szolgáltatások minél szélesebb körét vegyék igénybe és a helyi kulturális kínálatnak is fogyasztóivá váljanak. Reményeink szerint ez nem csupán a gazdaságnak tenne jót, hanem a kulturális intézmények bevételeit és szolgáltatásait is bővítené. A kreatív ipar egyre növekvő arányban jelenne meg a gazdasági szerkezetben.

K08 Ismertesse a cím által a jelölt városra gyakorolt hatás nyomon követésére és értékelésére, valamint az értékelés eredményeinek terjesztésére szóló terveit. Különösképp térjen ki az alábbi kérdésekre:

A, Ki végzi az értékelést?

A mérési és értékelési folyamat a Debrecen 2023 EKF projekt fontos részét képezi, hiszen a program sikeressége és eredményei csak ezáltal igazolhatók. A monitoring során kvantitatív és kvalitatív módszereket egyaránt alkalmazunk, és olyan mutatók kerülnek meghatározásra, amelyek alkalmasak a Debrecen 2023 EKF program eredményeinek és hatásainak mérésére, ugyanakkor összhangban állnak az EKF általános és specifikus célkitűzéseivel és biztosítják az összehasonlíthatóságot más EKF-es projektekkal is.

A **külső értékelést** olyan széleskörű tapasztalatokkal és megfelelő referenciákkal rendelkező független szervezet fogja irányítani, amelyik nyílt közbeszerzési eljárás keretében kerül kiválasztásra közvetlenül a döntés után, amely garanciát jelent a megalapozott és szigorú kritériumok szerint végrehajtott, összehasonlítható értékelésre. A külső értékelő már a kiinduló indikátorok körének és pontos módszertanának kidolgozásában, illetve a szükséges kutatások tematikájának véglegesítésében is részt vesz, és a rendezvényév teljes értékelésének elkészítésével zárul le a feladata.

A Debrecen 2023 előkészítése és megvalósítása során folyamatosan **belső monitoring és értékelés** is megvalósul, amelyet a projekt menedzsmentjével és a külső értékelőkkel szorosan együttműködő különböző intézmények és szervezetek végeznek (Debreceni Egyetem, Debrecen kulturális intézményhálózata, civil szervezetek). A külső szakértők irányításával meghatározott módszertan mentén a belső értékelők végzik a monitoringhoz szükséges adatok begyűjtését és a felméréseket, az előkészítés és a megvalósítás során is folyamatosan kiértékelve az eredményeket annak érdekében, hogy biztosított legyen a kitűzött célok elérése. A folyamatos monitoring és

értékelés esetleges nem megfelelő előrehaladás esetén lehetővé teszi a hatékony és gyors beavatkozást, a kisebb módosítások elvégzését a tevékenységekben.

B, A címre való kijelölés és a cím viselésének éve között meghatározásra kerülnek konkrét célok és méréspontok a város értékelési tervében?

2019–2020: helyzetfeltárás, kiindulási adatok/értékek meghatározása

Az időszak elsősorban a megvalósítás előkészítési fázisait határozza meg.

- Szükséges kiválasztani a monitoring tevékenységet folytató külső, független szervezetet. Meghatározásra kerül a belső monitoringot és értékelést végző szervezeti struktúra.
- Az időszak második fontos feladata a kiértékelési folyamat pontos időkeretének a meghatározása. A várható értékelési folyamat hossza: 2019–2025.
- A folyamat harmadik eleme a helyzetfeltárás. Itt szükséges elsőként a város EKF-projekt megvalósításához szükséges alapvető adatainak felmérése (demográfiai alapmutatók és kulturális fogyasztói szokások, humán infrastruktúrával való ellátottság tárgyi és személyi feltételeinek pontosítása, fejlesztési dokumentumok és stratégiák kulturális összefüggései). Amennyiben hiányzó intézményi vagy társadalmi adatok pótlásának szüksége felmerül (pl. aktív kulturális közösségekben résztvevők száma), akkor ezek elkészítése is ebben az időkeretben releváns. Ezt követően kerülhetnek meghatározásra a célok (stratégiaalkotás folyamata). A stratégiai célok meghatározása után ezekhez megvalósítási kereteket, akciókat, illetve releváns monitoring mutatókat kell rendelni, amelyek megfelelnek a SMART-elveknek. Fentiekkel párhuzamosan olyan lakossági elemzések, lekérdezések is megszületnek, melyek célja elsősorban a kiindulási bázisértékek meghatározása.
- Előzetes értékelés elkészítése az EKF iránti várakozásokról három szektort megcélózva (tudományos, kulturális, lakossági).

2021–2022: bevonás időszaka

Az időszakra a célok, az akciók meghatározásra kerültek. Itt a legfőbb feladat a megvalósítás kereteinek a „beszerzése”. Alapvetően öt fontos tevékenységi kör szükségessége merül fel:

1. az értékelés megvalósításhoz releváns erőforrások beszerzése (pl. előzetes megállapodások megkötése lekérdezést és értékelést végző szervezetekkel), előállítása, ideértve a szükséges eszközök beszerzését;
2. a mérőszámok véglegesítése, ezek alapján az időszaki értékelő jelentés elkészítése;
3. a nemzeti/nemzetközi elismertség, imázs szintjének, minőségi növekedésének mérése;
4. az esemény-monitoringozás folyamatának tesztelése a bevezető rendezvényeken innovatív mintavételi megoldások alkalmazásával, amennyiben szükséges a mérőszámok mérési módszertanának pontosítása;
5. az elkészült monitoring rendszer és az abból származtatható előzetes adatok közzététele és egy második időszaki értékelő jelentés elkészítése.

A kockázatok pontos felmérése és azok kezelésének a módszertana ezután véglegesíthető.

2023: megvalósítás, rendezvényév

Az időszak legfontosabb feladata az előkészítési szakaszban meghatározott akciók teljes körű megvalósítása a tervezetteknek megfelelően.

A szükséges monitoring adatok (indikátorok) gyűjtése és elemzése a rendezvényekhez kapcsolódóan folyamatos, negyedévente történő előzetes értékelés beiktatásával. Amennyiben ennek alapján jelentős eltérések tapasztalhatóak a tervezettekhez képest, szükséges lehet a megvalósítás eszközeinek módosítása, korrigálása.

2024-től: utánkövetés időszaka

Az időszak legfontosabb eleme, a kiértékelési jelentés lezárása, illetve a vonatkozó hatás- és eredménymutatókra vonatkozó adatok előállítása, a létrejött adatbázis alapján a független értékelő általi záró értékelés elkészítése, végül pedig az eredmények teljes körű disszeminációja (tudományos, kulturális és lakossági körben) egyrészt az EKF utáni első évben, majd a hosszú távú hatások monitoringozása miatt a megvalósítást követő 2. évben.

C, Milyen alaptanulmányokat és – felméréseket kíván alkalmazni – ha vannak ilyenek?

- Cultural access and participation – report (Special Eurobarometer no. 399, 2013)
- Culture statistics (Eurostat, 2016 edition)
- Boosting the competitiveness of cultural and creative industries for growth and jobs (European Commission, VVA Europe, 2016)
- The Cultural and Creative Cities Monitor (European Commission, Joint Research Centre, 2017 edition)
- Debrecen kulturális auditálása – jelentés (KPMG, 2017)
- Debrecen Európa Kulturális Fővárosa 2023 programra való pályázatának elkészítését segítő kulturális felmérés a lakosság körében debreceni, regionális és országos szinten (Real-PR 93., 2016)
- Célokhoz igazodó egyéb felmérések és kutatások a felkészülés időszakában (pl. kulturális és kreatív szektor elemzése)
- Debrecen Város Kulturális Stratégiája (2017. december)

D, Milyen típusú információkat tervez követni és figyelemmel kísérni?

Az információk és adatok forrása többféle adatbázisból és felmérésből tevődik össze:

- önkormányzat és intézményhálózat adatai,
- központi statisztikai adatok (KSH, Eurostat),
- meglévő hazai és EU-s alapkutatások és felmérések,
- direkt a Debrecen 2023-hoz készített és készülő felmérések és kutatások, adatgyűjtések, interjúk stb.

Az információk gyűjtése és a kutatások során törekszünk arra, hogy olyan adatokat állítsunk elő, amelyek a tények feltárásán túl a különböző érdekeltelt eltérő igényeit is figyelembe veszik. Ennek érdekében többféle kutatási és felmérési módszer kerül alkalmazásra (pl. esettanulmányok, másodlagos adatelemzések, kérdőíves felmérések, interjúk stb.), amelyek széleskörű lefedettséget biztosítanak és figyelembe veszik a helyi sajátosságokat.

Városmarketing:

- az EKF-fel kapcsolatos médiamegjelenések száma (sajtó, digitális, közösségi stb. %-os megbontásban)
- az EKF-fel kapcsolatos média megjelenések száma (helyi, regionális, nemzeti, nemzetközi szint %-os megbontásban)
- az EKF-fel kapcsolatos médiamegjelenések tartalmának értékelése (% kiváló, jó, rossz)
- milyen asszociációk tapadnak Debrecenhez (szerepel-e benne az EKF kifejezés?)

Turizmus:

- vendégéjszakák száma a városban és az Észak-alföldi Régióban (hazai/nemzetközi)
- vendégek száma a városban és az Észak-alföldi Régióban (hazai/nemzetközi, ebből új és visszatérők száma)
- átlagos tartózkodási idő (nap)
- a turizmusban foglalkoztatottak számának változása (%)

Részvétel és közreműködés:

- az EKF-eseményeken várható résztvevők száma (fő)
- az EKF-eseményeken résztvevők aránya (% , helyi/regionális/nemzeti/nemzetközi)
- az EKF-eseményeken részt vevő lakosság társadalmi háttérének mérése (% , kor, végzettség stb.)
- kulturális eseményeken való részvétel gyakorisága (alkalom/év)
- az EKF megvalósításába bevont szervezetek száma (civil szektor/intézményi szektor/vállalkozás)
- az EKF megvalósításába bevont önkéntesek száma (fő)
- a kulturális döntéshozatali mechanizmusokban résztvevő lakosság arányának növekedése (%)
- aktív kulturális közösségekben részt vevő lakosság számának a növekedése (%)

Kulturális fenntarthatóság:

- műalkotások száma
- új művészeti együttműködések száma az EKF eseményeihez kapcsolódóan
- kulturális események száma az EKF évében
- az EKF-programokkal elégedettek száma (% , három fokozatú skála)
- nemzetközi együttműködések száma kulturális területen az EKF eredményeként (ebből új)
- kulturális és kreatív ágazati szektor foglalkoztatottsági adatai (fő, képviselt arány az összarányban)
- kulturális képzésekben részt vevők száma
- a kulturális intézmények ellenszolgáltatás fejében nyújtott szolgáltatás-bevétel változása, aránya a debreceni GDP-n belül

Európai dimenzió:

- Debrecenbe kulturális és/vagy művészeti céllal érkezők száma (fő)
- helyi kulturális szereplők nemzetközi hálózatokban való részvétele (fő)
- az EKF eseményei közül az európai tematikákon alapuló programok száma
- nemzetközi együttműködések által létrejött programok száma az EKF-programok között (ebből a pályázat benyújtás után létrejött új nemzetközi együttműködések száma)
- az európai értékek iránti elkötelezettség mérése a lakosság körében (öt fokozatú skálán)
- olyan EKF-programok, amelyek etnikai vagy vallási csoportokat érintenek, és erősítik a kulturális párbeszédet azok között

Finanszírozás:

- az EKF-szponzorok száma és megoszlása (közösségi, privát, nemzetközi, egyéb)
- az EKF-szponzorok száma és megoszlása (helyi, regionális, nemzeti, nemzetközi)
- az EKF-rendezvények összköltsége (EUR)
- az EKF-rendezvények költségmegoszlása (program, marketing, adminisztratív menedzsment)

Városfejlesztés:

- az EKF megvalósításához kapcsolódó infrastrukturális beruházások költsége (EUR)
- az EKF megvalósításához kapcsolódó infrastrukturális beruházások által megújult városi terek (m²)
- a megújított városi terek kihasználtságának mértéke (%)
- CCI vállalkozások számának a növekedése
- kulturális szolgáltatások hozzáférhetőségének a javulása (új megoldások száma)

E, Hogyan határozná meg a „sikert”?

A Debrecen 2023 program megvalósítása akkor tekinthető sikeresnek, ha a pályázatban vállalt célok (Legyen dinamikus a hagyomány, Legyen a városi stratégia alapja a kulturális innováció, Legyen Debrecen a regionális és európai szerepvállalás új modellje) teljesülnek. Ez

természetesen azt is jelenti, hogy a monitoring mutatók között szerepelnek ún. kulcs indikátorok, amelyeknél a cél a minél nagyobb arányú növekedés a bázisértékhez képest. Pontos adatok csak az indikátorok végleges mérési módszertanának, illetve a bázisértékek felmérésének ismeretében mutathatók ki. A kulcsindikátorok az alábbiak:

- kulturális eseményeken való részvétel gyakorisága (alkalom/év)
- aktív kulturális közösségekben részt vevő lakosság számának a növekedése (%)
- az EKF megvalósításába bevont önkéntesek száma (fő)
- Debrecenbe kulturális és/vagy művészeti céllal érkezők száma (fő)
- az európai értékek iránti elkötelezettség mérése a lakosság körében (öt fokozatú skálán)
- nemzetközi együttműködések által létrejött programok száma az EKF-programok között (ebből a pályázat benyújtás után létrejött új nemzetközi együttműködések száma)
- CCI vállalkozások számának a növekedése
- kulturális és kreatív ágazati szektor foglalkoztatottsági adatai (fő, képviselt arány az összarányban)

F, Milyen időkeretben és milyen gyakorisággal történik majd értékelés?

2019–2020

Már a pályázati szakasz folyamán szükséges a mérési folyamatot elindítani, ennek oka az, hogy szükséges meghatározni a kiinduló mutatók bázisértékeit és a viszonyszámaik alappilléreit.

Ezen túlmenően fontos feladat az EKF-programmal kapcsolatos várakozások felmérése is legalább három szektorban: tudományos körben, kulturális szférában, illetve a lakosság körében.

A két adatgyűjtési folyamat alapján lehetséges elkészíteni az előzetes értékelést, amely tartalmazza a beavatkozások cselekvési ütemtervét, valamint a kockázati tényezők felmérését, illetve azok kezelési módját is.

2021–2022

Az időszak alatt a mérési tevékenység folyamatos, ennek szükségessége két okra vezethető vissza:

- a bevonási időszak egyik fontos feladata a mérőszámok és azok mérési módszertanának a pontosítása, véglegesítése, illetve a kialakított monitoring rendszer tesztelése.
- bizonyos mutatók esetében szükséges az időközi tényérték felmérése, hiszen az azokból származó eredmények nélkülözhetetlenek a program megvalósításához, azaz a vállalt értékek jelentős hányadának teljesülnie kell ebben az időszakban. Pl.: bevont önkéntesek száma, megújult városi terek.

Az időszakban két értékelő jelentés készül.

2023 (programév)

A rendezvényév során az adatgyűjtés és azok elemzése folyamatos. A negyedéves előzetes értékelések elvégzésének indoka a tényértékek becsatornázása a megvalósítás és a cselekvési ütemterv folyamatába. Szükséges a mutatók tényértékeinek összevetése a vállalt célértékekkel, amennyiben jelentős eltérés tapasztalható a két halmaz között, szükséges lehet a megvalósítás eszközeinek, illetve a cselekvési ütemterv korrigálása. A megvalósítási év végén szükséges a mutatók tényértékeinek a rögzítése.

2024-től

Az időszakban, illetve a vonatkozó hatás- és eredménymutatókra vonatkozó tényértékekre alapozva készül el a záró értékelési jelentés. Ezt követően várhatóan 2025-ben kerül sor a hosszú távú hatások monitoringozására.

F2. Európai dimenzió

K09 Részletezze a tevékenységek hatókörét és minőségét:

A, Az európai kulturális sokszínűség, a kultúrák közötti párbeszéd és az európai polgárok nagyobb kölcsönös megértésének előmozdítása;

B, Az európai kultúrák, a kulturális örökség és történelem közös vonásainak kiemelése, valamint az európai integráció és az aktuális európai témák megvilágítása;

1. Debrecen pályázata Európa számára releváns kérdéskört, egy megatrendet állít a középpontba

Debrecen egyszerre a kétkézi munka (kézi, gyakorlati tudás), a hagyomány városa és az európai szellemiség (könyvekbe foglalt, elméleti tudás, tudásmegosztás), ezáltal a haladás városa. Csakhogy a kétkézi tudásforma már Debrecenben is lassan eltűnik, elhalványul. Még jelen van, de már átalakulóban. Európa felelőssége, hogy városaiban ne hagyja elveszni a kézzel való, gyakorlati tudást. A hagyomány 21. századi dinamizálása nagy tét a jövő számára, ami számos városnak akut feladata. Európa – benne Debrecen – felelőssége, hogy megtalálja a hagyomány és a progresszió, a régi és az új értékek egységét. Történeti hitelességén túl ez a feladat következik Debrecen „itt és most”-jából is, ezért ezt az európai kulturális kihívást állítottuk pályázatunk középpontjába. Az erről való közös gondolkodásra invitáljuk európai partnereinket (pl. a *Cool Craft* kulcsgondolat projektjei – lásd K13).

Pályázatunk központi kérdése az európai hagyományok dinamizálása: Mi a szerepe a hagyománynak? Hogyan lehet az európai hagyományokat és értékeket a 21. századi ember számára, és 21. századi módszerekkel dinamizálni? Ez a debreceni pályázat kulturális fejezetének egyik kulcskérdése, amire európai szinten szeretnénk válaszokat adni, hiszen az európai kulturális sokszínűség is a hagyományokból táplálkozik.

2. A célul kitűzött kulturális léptékváltás csak az Európa felé történő nyitáson és a kulturális-művészeti együttműködésekben keresztül érhető el

Az EKF-programmal tudatosítani lehet a debreceni lakosokban és művészekben, hogy ők is alakíthatják Európát, de ez csak együttműködésben vezethet eredményre. Ehhez viszont közelebbről meg kell ismerni egymást csakúgy, mint a Debreceni Református Kollégiumból a 16. század óta peregrinációra induló diákok. E zarándoklatok minden korban kapcsolatrendszert, tudást és tapasztalatokat jelentettek. Mindeközben a „vándordiákok” saját városuk és régiójuk értékeit is eljuttatták a kontinens messzi pontjaira.

Debreceni Egyetem kapcsolatai, az ERASMUS, Tempus és egyéb csereprogramoknak köszönhetően ma is biztosítanak mobilitást az egyetemi polgároknak. A felsőoktatási peregrinációnak van egy új formája Debrecenben: 2023-ra 7000 főre emelkedik a **külföldi hallgatók** létszáma a **Debreceni Egyetemen**. E színes csoport kiteszi egy magyar kisváros lakosságszámát, egyelőre azonban az ide érkező hallgatók inkább csak használják a várost, kevésbé lépnek interakcióba a helyiekkel. Az EKF-program keretében e globális fiatal közösséget, amelynek tagjai Nigériától Izraelig és Norvégiától Dél-Koreáig a világ számos tájáról érkeznek, újszerűen kívánjuk megszólítani. Aktívan bevonjuk őket a programokba, pl. az önkéntességen keresztül, de úgy is, hogy közvetítünk közöttük és a helyi lakosok között. Ezt a célt szolgálja a *Show your Spices* c. program, amelynek a lényege a kultúrák közeledése a közös főzés örömein keresztül.

A város egészére hagyományosan inkább egyfajta zártság és lassúság jellemző. Sokan érzik úgy, hogy ha megérkeznek Debrecenbe, megáll az élet, és a „slow life” életérzése vesz erőt rajtuk. Van ennek előnye is: a kiszámíthatóbb, stresszmentesebb életstílusra Európa számos túlpezsztült városában vágnak már.

Debrecen azonban – a slow life előnyeinek megtartása mellett – a **kulturális léptékváltás** mellett kötelezte el magát, ami körültekintően koordinált, lassú folyamatként kell végbemenjen, s ez Európa más hasonló városaiban sem lenne/sincs másként. A proaktivitás élénkítése, a

kulturális élet és a hagyományok dinamizálása hosszú út, amelynek a kezdetén vagyunk. Az EKF-program segítségével most meg szeretnénk tenni az első lépéseket.

Megkezdjük a debreceni kulturális közeg kinyitását Európa felé, számtalan együttműködést kezdeményezhetünk, debreceni művészek indulhatnak felfedező utakra, és európai művészeket (és turistákat) invitálunk debreceni és regionális felfedező utakra. Európáról – hosszú távon – mint **kulturális együttműködési és együtt alkotási (co-working) térségről** kívánunk gondolkozni, és megvalósítani azt kicsiben: Debrecenben és Debrecenből.

Az innovatív közös kulturális alkotás alapja számunkra, hogy a debreceni EKF-programok kb. 75%-a nemzetközi együttműködésben fog megvalósulni (lásd K13). Ennek egyik komplex példája a **Fresh AiR** – nemzetközi mobilitási és rezidens program, amely különösen nagy mértékben segíti majd elő a debreceni kulturális szcéna nemzetköziesítését. Európai partnersége építve, más Artist in Residence szervezetekkel együttműködve szeretnék cserekapcsolatokon alapuló, hosszú távú programot létrehozni, amelynek keretében külföldről Debrecenbe, innen pedig európai városokba „peregrinálnak” művészek, kulturális menedzserek, kurátorok és adott esetben egyetemi oktatók is.

Mindamelletti óriási potenciált látunk az EKF-városok együttműködésében is, ezért számos programunkhoz hívjuk partnernek a következő évek EKF-városait, ill. azok intézményeit, de magunk is készséggel csatlakozunk más EKF-ek kezdeményezéseihez (lásd még K11).

3. Debrecen a szomszédos országokra kiterjedő régióban hálózatépítő szerepet vállal

Debrecen mindössze 30 km választja el a román határtól, de közel fekszik Ukrajnához és Szlovákiához is. Ebből a három országból sokan járnak át Debrecenbe különböző szolgáltatásokat igénybe venni. De az igazi sajátossága a régióknak az, hogy történelmi okokból minden környező területen magas a magyar kisebbség létszáma. Debrecen felelősséget érez a környék magyarsága iránt, de a régióval való közös alkotás és értékteremtés elképzelhetetlen a helyi többség, azaz a románok, ukránok és szlovákok nélkül. Gazdasági növekedésre, jobb életszínvonalra, jószomszédi viszonyra – vagyis a sikerre – az egész régióknak együtt kell törekednie.

Ez a K02-ben leírt ParticulaRegion négy országra terjed ki. A Debrecen által megkezdett regionális hálózatépítésnek a lényege, hogy közösen keressük meg azokat a pontokat, amelyekben jó a térség. Ezt a különleges együttműködési hálót számos stratégiai ágazati együttműködés (gazdaság, oktatás, egészségügy, közlekedés és kultúra) strukturálása és összehangolása is indokolja. Az EKF-programban a kulturális szektoron belül építhetjük tovább ezt a stratégiai együttműködést: programjainkba számos ponton vonunk be román, szlovák és ukrán partnereket, és tudatosan keressük partnerségüket (pl. **Old Craft – New Craft Festival, Your City in 100 Words, Meeting of 'Redcappers'**).

4. Debrecen a békés dialógus európai platformjaként lép fel

Közismert, hogy 2004-ben 10 ország – köztük Magyarország – csatlakozott az EU-hoz, aminek most 13 éve, 2023 pedig már a 20. évforduló előestéje. Az európai értékeket és hagyományokat sokat emlegetjük Brüsszeltől Debrecenig és Berlinton Athénig, de inkább a sorra bekövetkező politikai válságokkal összefüggésben. Néhány évvel ezelőtt a gazdaság és a pénzügyek, a pályázat írásakor a biztonság és felelősség kérdései uralták az európai országok diskurzusát, aminek keretében jelentős véleménykülönbségek láttak napvilágot észak és dél, kelet és nyugat között.

A békés európai dialógus platformjaként Debrecen új típusú, minőségi párbeszédet kíván kezdeményezni. Debrecen a vallási béke városának tartja magát, hiszen számos vallás képviselői élnek itt békésen együtt – küzdelmes évszázadok után, de ma már teljes harmóniában (ehhez kapcsolódik a **Soul Leaders** projekt). Ugyanakkor Debrecen elsősorban a reformáció városaként ismert sok helyütt, tagja az Európai Reformáció Városai Hálózatnak is. Kiemelkedő évszázados intézménye a Református Kollégium. Ez a hagyomány pedig a dialógusra, jó értelemben vett

vitára, disputára, diskurzusra predesztinálja. Európa sorsának fentebb említett közös alakításához bizonyos jövőre vonatkozó lehetséges forgatókönyvek és cselekvési tervek is hozzátartoznak.

Kulturális projekteken és találkozókön keresztül szeretnénk rámutatni a vélt vagy valós európai félreértések okaira. Szándékunk alapvetően nem az, hogy késznek tűnő megoldásokkal álljunk elő, hanem hogy – egy folyamat nulladik lépéseként – közös feltáró munkát végezzünk, és az okok megismertetésével elérjük a különböző álláspontok kölcsönös jobb megértését. Ennek az európai kulturális dialógusnak a platformjaként tervezzük az *A Soul for Europe in Debrecen* konferenciát. Megkeressük a neves, berlini székhelyű konferenciasorozat és platform szervezőit, hogy partnerséget ajánljunk és kérjünk egy olyan európai kulturális dialógus-sorozat kidolgozására és közös megrendezésére, amelyet e témának – a megértés alapjainak, az európai értékek felmutatásának – szentelnénk, ami az Európának készülő *future.hand.book* részeként is megjelenik (lásd még K13).

Debrecen – a békés dialógus európai platformjaként – több területen is meg szeretne vitatni, fel szeretne karolni fontos európai ügyeket, amelyekhez saját eszközeivel és kapcsolatrendszerével hozzá fog járulni a jövőben, pl. a *Small Languages – Big Literatures* projektsomagon keresztül, amely a kis nyelvek és kultúrák erőteljesebb promotálását és ezen nyelvek egymás közötti hozzáférhetőségének ösztönzését célozza. Világviszonylatban pl. a lett, a baszk, az albán stb. mellett nyilván a magyar is kis nyelv, de irodalmi-fordítási szempontból a debreceni ParticulaRegion nyelvei is ilyenek (román, ukrán, szlovák). Másfelől a magyar nyelv családi rokonai is mind e kategóriába tartoznak. Debrecenben három kisebbségi önkormányzat működik, a roma, az örmény és a bolgár. Kulturálisan különösen a roma közösség aktív, de mindhárom nyelv és kultúra képviselője hozzá tud járulni e koncepcióhoz. A koncepció célja, hogy Debrecen új irodalmi útként és feladatként vállalja a periférikus helyzetben lévő kis nyelvekkel, irodalmaikkal, tágabb értelemben kultúrájukkal, valamint a fordításokkal, kölcsönhatásokkal való szisztematikus foglalkozást. Legyen Debrecen e téma regionális központja!

5. Debrecen az EKF-programmal az európai integrációt kívánja elősegíteni Ukrajna és a Nyugat-Balkán irányában

Debrecen képes elősegíteni a nemzetközi régió egyetlen nem EU-tagállamának, Ukrajnának az európai integrálását. A hálózatépítés konkrét lépésekben is megnyilvánul: Ukrajna több városát is megszólítottuk. Beregszász például már biztosított minket elvi támogatásáról. Harkovval is kötöttünk megállapodást, mely érinti a kulturális együttműködést is. Ukrajna számos városát, ill. azok intézményeit bevonjuk programjainkba, és Ukrajna integrációs lehetőségeit a párbeszédeseurópai projekteken keresztül tematizáljuk.

Kifejezetten az EKF-programszorozaton, ill. a 2023-as EKF-címen keresztül a város hozzá kíván járulni a Nyugat-Balkán európai integrációjához. A 2023-as évet követő évre ismét pályázhatnak az EU-csatlakozásra váró országok városai. Debrecen kulturális partnerséget kínál a nyugat-balkáni országok azon városai számára, amelyek pályázni szeretnének 2024-re. Mindezt megkönnyíti, hogy már élő kapcsolatunk van az Újvidék/Novi Sad 2021 programmal, de felkínáljuk segítségünket Bosznia-Hercegovina, Macedónia, Montenegró és Albánia pályázó városainak is, valamint közös projekteket kezdeményezünk velük (*Same Boat 2024* projektsomag).

6. Debrecen a kulturális városfejlesztés és fejlődés európai modellje kíván lett, ezért saját pályázatát, valamint a szemlélet- és léptékváltási folyamatot útmutatóként megosztja más városokkal

A nagyvárossá és regionális központtá váló Debrecenben a dinamikus gazdasági fejlődés nincs szinkronban a kulturális szektor modernizációjával, és gazdaságában a kreatív ipar egyelőre nem játszik jelentős szerepet. Meggyőződésünk, hogy a kultúra eszközeivel hatékonyan járulhatunk hozzá a társadalmi innovációhoz és a gazdaságfejlesztéshez, amit a város kulturális

stratégiája is a középpontba állított. E tekintetben igen fontos Debrecen számára, hogy az EKF-programot katalizátorként felhasználva Európa más, hasonló helyzetben lévő városaival keresse a kapcsolatot, és tapasztalatcserét kezdeményezzen. Az EKF segítségével best practice-eket és nemzetközi városfejlesztési modelleket kívánunk megismerni és saját gyakorlatunkba áttemelni.

Ugyanakkor – az európai együttműködés, a közösségi szemlélet és az open knowledge jegyében – Debrecen is kész megosztani a fejlődési útjával kapcsolatos tapasztalatait másokkal. Ezért indítjuk el a *future.hand.book* projektet, amelynek keretében Debrecen városa az EKF-folyamat hat éve során módszertanát, akcióit és tapasztalatait egy évről évre újabb fejezetekkel bővülő, az interneten bárki számára elérhető, ingyenesen letölthető kézikönyv formájában bocsátja a jövő EKF-városai, illetve minden léptékváltásban lévő város és érdeklődő rendelkezésére.

C, Az európai művészek bevonása, továbbá különböző országok szereplői vagy városai közötti együttműködés, valamint a nemzetközi partnerségek igénybe vétele.

D, Nevezzen meg néhány európai és nemzetközi művészt, gazdasági szereplőt és várost, amelyekkel együttműködést tervez, valamint részletezze a kapcsolat jellegét. Nevezze meg azokat a nemzetközi partnerségeket, amelyeket a város már létesített, illetve létesíteni tervez.

A mai helyzet – ahonnan indulunk

Magyarországon csak Budapestnek van több nemzetközileg jegyzett kulturális intézménye és fesztiválja. Debrecen igénye az, hogy az ország második legnagyobb városaként, kulturális fővárosként az EKF-ösztöndíjat jól felhasználva a 2023 utáni időszakra olyan intézményi kapcsolatrendszere legyen, amely még inkább bekapcsolja a nemzetközi kulturális vérkeringésbe, hogy több európai pályázatban vegyen részt és a nemzetközi régió számára is vonzó, innovatív fesztiválokat is kínáljon. Ehhez a jelenleg meglévő intézményi kapcsolatrendszerére (az intézmények jelentős része rendelkezik nemzetközi kapcsolatokkal), nemzetközi tagságaira, a testvérvárosi kapcsolatokra és az egyetem nemzetközi kapcsolataira jól építhet:

Debreceni kulturális intézmények működő kapcsolataiból számíthatunk a **Déri Múzeum** (Nagyvárad, Bukarest, Hojberg, Sumen, Varsó, Biskupin, Marosvásárhely, Csíkszereda, Pozsony, Lublin, Poznan, Gelsenkirchen, Krakkó, München), a **Csokonai Színház** (Szabadka, Nagyvárad, Szatmárnémeti, Kolozsvár, Avignon), a **Főnix Rendezvényszervező** partnerségeire a European Grand Prix for Choral Singing kapcsán (Arrezzo, Maribor, Tolosa, Tours, Várna), de a **Vojtina Bábszínház** is jó nemzetközi kooperációs hálózattal rendelkezik a maga területén (főleg Lengyelország, Szlovákia, Olaszország). Debrecen **zenei** zászlóshajója a nemzetközi kapcsolatokban bővelkedő **Kodály Filharmónia**. Bizonyítékul szolgáljon a zenekar külföldi fellépéseinek listája a tavalyi és a jelenleg zajló évadból:

2016/17: Ravenna Fesztivál, Európai Ennio Morricone turné több alkalommal, Nagyvárad Állami Színház (együttműködésben a Csokonai Színházzal); 2017/18: Babylon Feszt (Brno), Hungary Fest/Kodály Program koncert (Ungvár), Európai Morricone turné, Kodály Program koncert (Róma), Capitole Gent: A víg özvegy (Gent), Komolyzenei koncertek Kína nagy koncerttermeiben, Kodály Program koncert (Nagyvárad). Aktív kapcsolatrendszerükben kimagasló nemzetközi és magyar zenészeket találunk, így Helmuth Rilling (DE) és Ivan Anguelov (DE) karmestert, Ennio Morricone (IT) karmester-zeneszerzőt, Stephano Cucci (IT) karnagyot, a The King's Singers (UK) énekegyüttest, Várdai István (HU) gordonka-, Kelemen Barnabás (HU) hegedű- és Vásáry Tamás (HU) karmester-zongoraművészt.

A kortárs képzőművészet, tágabban értelmezve a **vizuális kultúra** terén jelenleg a debreceni **MODEM** az egyetlen olyan intézmény a kelet-európai régióban, amely képes maga köré gyűjteni, a városba vonzani a legkiválóbb képzőművészeket, a társművészetek neves képviselőit és ezzel a nagyközönséget is, határon innen és túlról egyaránt. A működés első 8 évében komoly nemzetközi kapcsolatrendszerre tett szert a MODEM, olyan neves művészek állítottak ki itt (vagy szerepelt munkájuk tárlaton), mint Marina Abramovic, Joseph Beuys,

August Brömse, Marlene Dumas, Andres Serrano, Bill Viola stb. Az elmúlt évek kiállításain a kortárs magyar képzőművészeti élet legnagyobb alakjai szerepeltek (pl. Birkás Ákos, Bak Imre, Fehér László, Kis Varsó, Lakner Antal). A MODEM munkatársai 2017-ben Rómában mutattak be egy kis válogatást az Antal-Lusztig-gyűjteményből, 2018-ben Párizsban jelennek meg a Blattner Géza avantgárd bábművészetét bemutató kiállítással. Szoros kapcsolatban állnak a határon túli egyetemekkel, lengyel galériákkal, jelenleg pedig az orosz Olga Tobreluts tárlatán dolgoznak. 2018 elején a fiatal lengyel Kinga Nowak munkáiból rendeznek összeállítást, nyáron Heri Dono, a velencei biennálé indonéziai pavilonjának művésze mutatkozik be a MODEM-ben. Mivel az épület klíma- és párasító rendszere jelenleg kevésbé alkalmas nemzetközi mércével mérve is jelentős és európai szinten is érdeklődést keltő tárlatok rendezésére, az igazán komoly nemzetközi anyagok bemutatását a rendszer korszerűsítése utánra, 2023-tól tervezik.

Az **Alföld folyóirat** a szomszédos országok hasonló folyóiratai közül kapcsolatban van az újvidéki Híddal, a marosvásárhelyi Látóval, a váradi Váraddal, a kolozsvári Korunkkal stb., de gyakorlatilag minden külföldi magyar irodalmi lappal. A szerzőgárda a teljes kortárs magyar irodalmat lefedi, így a lapban publikál többek közt Oravecz Imre, Kukorelly Endre, Szilágyi István, Térey János és Kovács András Ferenc.

A **Debreceni Egyetem** kiemelkedő nemzetközi kapcsolatrendszerrel rendelkező intézmény, e kapcsolatrendszeren belül a kiterjedt tudományos, szakmai kapcsolatok mellett az európai országokkal való együttműködésben a nemzetközi csereprogramok, elsősorban az Erasmus+ és CEEPUS programok nyújtanak lehetőséget a 105 országból Debrecenbe látogató oktatók és hallgatók számára interkulturális tapasztalatok szerzésére. A Debreceni Egyetemnek az Erasmus+ program keretében gyakorlatilag az összes EU-s tagországban vannak szerződésai, a partnerintézmények száma megközelíti a 400-at. A szerződéseken belül a német, olasz, spanyol, francia, lengyel és a török partnerintézmények száma a legmagasabb.

A megállapodásokba hallgatói és oktatói cseréken, kutatási együttműködésekben túl kulturális területen létrejövő együttműködések is beletartoznak. Ilyen pl. az Orosz Kulturális és Oktatási Központ, melyet a Ruszkij Mir Alapítvánnyal kötött együttműködés keretében alakított ki az intézmény. Az egyetem Zeneművészeti Karának profiljából adódóan valamennyi együttműködési megállapodása kulturális vonatkozású is.

Szintén nemzetközi együttműködési megállapodásoknak köszönhetően jött létre a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárban kialakított Ausztria Gyűjtemény, melyet a budapesti Osztrák Kulturális Fórum tart fenn. A könyvtárhoz kapcsolódik még a debreceni American Corner is, amely egy a United States Department of State által életre hívott csaknem 400 ilyen jellegű kulturális intézmény közül.

A **Campus Fesztivál** partneri hálózata gyakorlatilag egész Európát lefedi: Electric Castle Festival (Kolozsvár), Colours of Ostrava Festival (Ostrava), Moszkva Café (Nagyvárad), Take Berlin Promotion (Berlin/Budapest), SoundCzech – Czech Music Office (Prága), LALA Slovak Music Export (Pozsony), Music Estonia/Tallinn Music Week (Tallinn), Latvian Music Export Office (Riga), Lollapalooza Berlin Festival (Berlin), Europe for Festivals, Festivals for Europe/European Festival Association (Brüsszel).

Debrecen térsége több regionális hálózatban és projektben érintett, így a Kárpátok Eurorégióban, amely politikailag megalapozza a ParticulaRegion (lásd K02) városainak kulturális együttműködéseit. Az Észak-alföldi Régió tagja az Európai Régiók Gyűlésének és partnere a Duna-Körös-Maros-Tisza Eurorégiónak.

A meglévő **testvérvárosi kapcsolatokat** dinamizálni kívánjuk a kultúrán keresztül, különösen a közép- és kelet-európai térség testvérvárosaival, amelyekkel reális az együttműködés és ahonnan látogatókra számítunk (**Brno, Lublin, Oradea, Paderborn, Sumen**). Programjainkon keresztül azonban megszólítjuk a többi európai testvérvárost is (Cattolica, Jyväskylä, Klapeida, Patrasz, Sziktivar). Csehország és Magyarország második legnagyobb városai, **Brno és Debrecen** 2015 eleje óta folyamatosan arra törekednek, hogy szorosabb együttműködés alakuljon ki a két város között a gazdaságfejlesztés, a kutatásfejlesztés, az

innováció, a turisztika, illetve a kultúra területein. A két város stratégiájának alapjai szinte azonosak: erős és modern gazdaság, folyamatos fejlesztés, erős és fejlődő oktatás, kitűnő városi életminőség. Az együttműködés a 2017 januárjában aláírt testvérvárosi megállapodással hivatalossá vált. A megállapodás értelmében a két város együttműködik a gazdaságfejlesztés, a befektetés, a tudomány, a kutatás, az innováció, az oktatás, a turizmus, a kultúra és a sport területén. Az eltelt néhány év alatt több alkalommal került sor debreceni üzletemberek brnói bemutatkozására. A két város közötti kapcsolat erősíti a visegrádi országok közötti együttműködést. Rendkívül szoros kapcsolatot ápol **Debrecen és Paderborn** városa, amelynek alapja a 1994 júniusában aláírt testvérvárosi szerződés. Az együttműködés elsősorban az oktatás és az idegenforgalom területén aktív, de az utóbbi években felmerült a gazdasági kapcsolatok erősítése is. **Debrecen és Jyväskylä** városai között 1970-ben kezdődött, majd 1993 szeptemberében hivatalossá vált az együttműködés, elsősorban az oktatás területén. Magyarországon több mint 100 éve oktatják a finn nyelvet, így nem meglepő, hogy Debrecen és Jyväskylä egyetemi cserekapcsolatai igen élénkek. Az eltelt negyedszázad alatt számos üzletemberi találkozó szervezésére került sor mind Debrecen, mind Jyväskylä városában. A debreceni városvezetés arra törekszik, hogy kulturális és gazdasági téren is bővüljön a két város kapcsolata. Ennek érdekében a tervek szerint 2018 elején debreceni küldöttség látogat Jyväskylä-be. Az 1992-ben megkötött **Debrecen–Nagyvárad** közötti testvérvárosi kapcsolatnak köszönhetően a két város együttműködése a kultúra, az oktatás, az idegenforgalom és a gazdaság területén nagyon jó. A két megyeszékhely intézményei között rendszeres és szoros az együttműködés, így az általános iskolák, egyetemek, kereskedelmi és iparkamarák, a két város hőszolgáltatói, illetve a debreceni Csokonai Színház és a Nagyvárad Színház között is élénk az együttműködés. A Magyarország–Románia Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007–2013 keretében számos közös projekt megvalósítására került sor elsősorban városfejlesztési és gazdaságfejlesztési témákban. Nagyvárad városa is támogatja Debrecen pályázatát a 2023-as Európa Kulturális Fővárosa címre.

A jövő – amerre indulunk

A felvezető évek során az EKF-címnek köszönhetően számos nemzetközi fórumra el fog jutni a város. Ezeken az új találkozásokon keresztül, ill. konkrétan az EKF-projektek előkészítésének keretében a következő irányokban szeretnénk **kapcsolatrendszerünket bővíteni és megerősíteni**, ill. konkrét programokba és projektekbe új szereplőket bevonni:

Partnerséget építünk ki **diplomáciai és magyarországi nemzetközi intézményekkel** és szervezetekkel. Ilyenek pl. a EUNIC Magyarország klasztere és a Magyarországon működő külföldi kulturális intézetek, az Európai Unió Magyarországi Képviselte, a Külgazdasági és Külügyminisztérium 26. javarészt európai fővárosokban található magyar kulturális intézetből álló hálózata, a Külkapcsolatok Intézete vagy a Közép-Európai Kulturális Intézet Budapesten. Közelebről meg szeretnénk ismerni olyan **nemzetközi hálózatokat és címkéket** (labels) mint a UNESCO Creative Cities Network (együttműködés főleg olyan címet viselő városokkal, amely kategóriákra Debrecen is pályázni szeretne középtávon) vagy a European Heritage Label címet viselő városok. Felvesszük a kapcsolatot a régió olyan városaival, amelyek egy-egy kulturális örökségi helyszínükkel csatlakoztak már ehhez a címhez. Debrecenben pl. a Református Kollégium is méltó lenne e címre, az EKF kapcsán meg fogjuk vizsgálni ennek lehetőségét. Együttműködésbe kezdünk olyan **európai programok** képviselésével, amelyek megpályázására a debreceni intézményeket is ösztönözni kívánjuk: Magyarországi Kreatív Európa Iroda, Tempus Alapítvány. Javasolni fogjuk, hogy a Debreceni Egyetem lépjen be a Networks of Universities of ECoC hálózatba.

A **hagyományok dinamizálása témakörben** célzott együttműködésbe kezdünk e témában érdekelt vagy már **jó példákat felmutató európai városokkal**, ezek intézményeivel és egyetemeivel, így pl. Linz (AT), Paderborn (DE), Wrocław (PL), Utrecht (NL), Hága (NL), Eindhoven (NL), Stockholm (SE), Bécs (AT) stb.

Itt csak példaszerűen felvillantjuk, hogy az **EKF-projektek kapcsán** a debreceni intézmények Európa-szerte egy sor **új kulturális és tudományos kapcsolatra és partnerségre** tesznek majd szert, így pl.:

- design egyetemekkel (Design Academy Eindhoven, Konstfack University of Arts, Craft and Design Stockholm) és múzeumokkal (MAK, Bécs)
- művész rezidens programokkal (Wroclaw AiR program, Plants AiR Novi Sad, The Bridgeguard Stúrovo, KulturKontakt Austria, Port Cultural Cetate stb.)
- építészeti központok (4AM Forum for Architecture and Media Brno, Vilnusi Egyetem Építészettörténeti és Kultúrtörténeti Tanszéke)
- kortárs művészeti centrumok (OK Kulturzentrum Linz, Varsói Modern Művészeti Múzeum)
- filmakadémiák és filmes platformok (Bécsi Filmakadémia, Potsdami Filmfőiskola, EU XXL – Forum for European Film)

A debreceni szcéná nemzetköziesítését fogja szolgálni az is, hogy **nemzetközi pályázati kiírást** tervezünk az EKF művészeti igazgatói pozíciójára. A felvezető években átfogó kulturális kapacitás-képzést fogunk végrehajtani Debrecenben **európai szakemberek meghívásával (CCC – Debrecen College of Cultural Capacity)** és az EKF-projekteken keresztül művészek, kurátorok és kulturális menedzserek fognak együttműködni debreceni és magyarországi partnereikkel.

K10 Hogyan tudja ismertetni a szélesebb európai és a nemzetközi nyilvánosság érdeklődésének felkeltésére kidolgozott stratégiát?

Az Európai Bizottság átfogó, új közönségfejlesztési tanulmányának már a címe is azt sugallja, hogy minden szervezett kulturális aktivitás középpontjába a látogatót, a közönséget helyezzük (*How to place audiences at the centre of cultural organizations? Study on Audience Development*, European Commission, 2017). E szemlélet gyakorlati megvalósításához a debreceni **future.hand.book** koncepcióval jó eséllyel indulunk neki. Az európai és a nemzetközi nyilvánosság elérésekor (is) azt tűzzük ki célul, hogy – a hagyományos kommunikációs csatornákon és eszközökön túl – **minél több személyes kézfogást, interakciót, találkozást** tudjunk kialakítani az emberekkel.

Személyes érintkezés a programon keresztül: A hagyomány és dinamizmus kettősségére fókuszáló programstratégiánk lehetővé teszi a látogató számára, hogy egyszerre tapasztalja meg a régit és az újat, valamint ezek ötvözését. A programban Debrecen mint a kéz és a könyv városa jelenik meg. Így a programok során sok minden kipróbálható lesz saját kezűleg, amit egyébként másutt és máskor nem tapasztalhat meg a látogató (pl. hajthat gulyát a Hortobágyon, készíthet mézeskalácsot, nyomtathat könyvlapot, részt vehet egyéb más mesterségek kipróbálásában, miközben mindezek digitális, jövőbeni világával is megismerkedhet).

A nagy európai nyelvek mellett (angol, német, francia) célunk, hogy a honlap, az applikációk és a reklámanyagok egy része a kis nyelvek támogatásának és a ParticulaRegion-nek megfelelően szlovákul, románul és ukránul is hozzáférhető legyen.

Személyes érintkezés európai kampányon keresztül: A nyomtatott és digitális reklámfelületeken kívül a felvezető évek során, ill. 2023-ban személyesen szeretnénk eljuttatni Debrecen üzeneteit és meghívását az európai emberek egy jelentős részéhez (lásd még K47):

- **Debrecen nagykövetei:** Debrecenből származó művészeket, Debrecen támogató hírességeket és intézményi vezetőket keresünk meg szerte Európában, hogy saját csatornáikon, köreikben tájékoztassák az embereket.
- **Debrecen nagykövetségei:** Itt elsősorban a Külgazdasági és Külügyminisztérium – Balassi Intézet Európában található több mint 20 magyar intézetre számítunk, amelyekkel szoros együttműködésben információs és kulturális rendezvények

(találkozások) keretében kerülünk kapcsolatba az európai közönséggel és sajtóval (lásd még K13).

- **Debrecen fórumai:** Megjelenések és prezentációk turisztikai és művészeti vásárokon, európai kulturális fórumokon, konferenciákon (pl. European Cultural Forum, A Soul for Europe Berlin, ITB Berlin), ahol ismét közvetlen kapcsolatok és párbeszéd alakíthatóak ki.

Digitális érintkezések – Webrecen: A Debrecen 2023 program digitálisan az egész világról elérhető lesz, szavazási és hozzászólási lehetőségekkel, élő közvetítésekkel itt is a közvetlen, minél személyesebb bevonódást kívánjuk elérni.

Interakció-képességünk fejlesztése a felvezető években: Ahhoz, hogy minél hatékonyabb nemzetközi közönségfejlesztési programokat dolgozzunk ki, képzésekre lesz szükség. Mind helyi, mind regionális, mind európai értelemben nagy szükség van közönségfejlesztésre, ami Debrecen esetében azért is lesz komoly kihívás, mivel a cím elnyerése után (de a hosszú távú stratégia értelmében is) neki kell látni a kulturális kínálat megújításának és az intézményi és fesztiválstruktúra átalakításának, miközben már a közönség megszólításának és bevonásának új módszereit kell bevetni.

K11 Milyen mértékben tervez kapcsolatot kialakítani a város kulturális programjai és az Európa Kulturális Fővárosa címet viselő más városok kulturális programjai között?

Akárcsak a város kulturális fejlődési pályára állítását, az EKF-kapcsolatokat is dinamikus folyamatként értelmezzük. Debrecen már be is kapcsolódott ebbe a folyamatba. A **korábbi EKF-ektől** tapasztalatot, know-how-t szereztünk, best practice-eket veszünk át, de elkerülendő hibákról is értesülünk. A **jelenlegi és a következő évek EKF-jeivel** szoros együttműködésre és konkrét projektekre törekszünk – ezek közül kiemelendő a szintén 2023-ra pályázó egyesül királyságbeli pályázó városok köre. A **2023-as év utáni EKF-ekre** pedig perspektivikusan együttműködő partnerként tekintünk, és felajánljuk nekik saját pályázati és megvalósítási tapasztalatainkat.

2016-ban és 2017-ben nemzetközi EKF-konferenciára, majd egy pályázatíró szemináriumra került sor Pécsen, Magyarország korábbi EKF-városában. Debrecen pályázatíró csapata és városvezetése részt vett ezeken az eseményeken, ahol számos korábbi és leendő EKF-képviselővel cserélhetett eszmét, ill. került kapcsolatba (pl. Ruhr 2010, Stavanger 2008, Turku 2011, Donostia/San Sebastián 2016, Wrocław 2016, Kassa 2013, Plzen 2015, Rijeka 2020, Novi Sad 2021 stb.). A szemináriumnak köszönhetően olyan szakemberekkel lehetett közvetlenül konzultálni, majd személyes kapcsolatban maradni, mint Steve Green, Neil Peterson vagy Christian Potiron.

2017 őszén, a pályázatírás időszakában pedig **Debrecenben rendeztünk nemzetközi EKF-szimpoziumot** „Debrecen 2023 – Social questions, cultural answers” címmel, hogy néhány nemzetközi EKF-szakemberrel nyíltan beszéljünk pályázatunk főbb stratégiai irányairól és helyszíneiről. Ennek kapcsán Debrecenben jártak és előadtak Kassa 2013, Donostia/San Sebastián 2016, Galway 2020, Rijeka 2020, Novi Sad 2021 és Kaunas 2022 képviselői, és részt vettek kollégák Leeds 2023 és Banja Luka 2024 részéről is.

E találkozóknak, eszmecseréknek és az elmúlt hónapok folyamatos kapcsolatépítésének eredményekén **EKF-kapcsolatrendszerünk számos volt és leendő városra kiterjed**, amelyekre számítunk projektjeink további kidolgozásakor és megvalósításakor (pl. Linz 2009, Pécs 2010, Kassa 2013, Marseille-Provence 2013, Plzen 2015, Wrocław 2016, Donostia/San Sebastián 2016, Matera 2019, Galway 2020, Rijeka 2020, Temesvár 2021, Elefsina 2021, Novi Sad 2021, Kaunas 2022, Esch 2022).

Az **egyesült királyságbeli 2023-ra pályázó városok** közül többel is volt tárgyalás, de különösen **Leeds** városával sikerült szorosabbra fűzni a szálakat: 2016-ban részt vettünk a Leeds

Light Night rendezvényen (fényfesztivál), 2017 folyamán többszöri online egyeztetésre került sor a programokról, majd szeptemberben a Leeds 2023 team képviseltette magát a nemzetközi EKF-konferencián Debrecenben. Az elmúlt két évben folytatott párbeszéd során Leeds oldaláról is felmerültek konkrét együttműködési projektjavaslatok (*Incubating the Future* – fejlesztési program fiatal kreatív vállalkozók számára, *Dance Party* – széles közösséget megmozgató táncprojekt, *The Bread and Salt Between Us* – gasztrokulturális program). **Bekapcsolódunk** számunkra releváns, már futó, **multilaterális EKF-projektekbe** is:

- **Lab for European Project Making** (Rijeka 2020, Timisoara 2021, Novi Sad 2021): A képzési program célja, hogy a leendő kulturális fővárosok sikeres megszervezésének érdekében nemzetközi közegben fejlessze, ill. erősítse a kulturális szereplők menedzseri és vezetői képességeit. A formátum, a tartalom és a módszertan fejleszti a kreatív szervezők képességeit, lehetőséget biztosít az első kézből tanulásra és kapcsolatrendszerük közvetlen bővítésére. A résztvevők új impulzusokat kapnak jó nemzetközi gyakorlatokból. A program célja az is, hogy tartós együttműködések alakuljanak ki a közép- és délkelet-európai szereplők között. A **Debrecen 2023** Programiroda 2017 novemberében **csatlakozott a programhoz**, és a Novi Sad 2021 program meghívására a programiroda egy munkatársát nevezte be a képzésre.
- **Candidate Cities Network**: A volt pályázó város, Kolozsvár kezdeményezésére jött létre ez az új hálózat, melynek alakuló konferenciáján egyedüli magyar városként Debrecen vett részt 2017 szeptemberében. A hálózat célja, hogy együttműködési lehetőségeket generáljon az EKF-címre pályázó városoknak, és támogassa a címet el nem nyerő városokat fejlesztési modelljeik megvalósításában és kulturális programjaik folytatásában.
- **Second Cities** (Esch 2022, Kaunas 2022, Novi Sad 2021): Kaunas és Esch közösen kezdeményezték ezt a projektet, hiszen sorsközösséget alkotnak: mindketten országuk második legnagyobb városai. Mivel jelentőségük egykoron nagyobb volt, mint ma, mindkét helyre jellemzőek a nosztalgikus álmok. A projekt a múltra való emlékezésben rejlő potenciált keresi, amelynek segítségével a jövőről gondolkodhatunk – elsősorban a művészek párbeszédén keresztül. A projektbe más európai második városokat is be kívánnak vonni, így pl. Újvidéket és Kolozsvárt is. Mivel Debrecen Magyarország második legnagyobb városa, és kétszer volt már az ország fővárosa is, izgalmas partnerként tud csatlakozni ehhez a projekthez.

Partnerséget és **segítséget kínálunk a felkészülő, 2023 utánra pályázó városoknak**: Az EU-s integráció támogatásának jegyében minden segítséget megadunk a Nyugat-Balkán országaiból 2024-re pályázó városoknak (lásd még K09, K13, ill. **Same Boat 2024** projekt), ill. kölcsönösen sokat tanulhatunk egymástól. Banja Luka 2024 képviselőit már vendégül láttuk saját szimpóziumunkon Debrecenben. Tapasztalatainkat szívesen fogjuk megosztani a közép-európai régió országainak pályázó városaival is (Ausztia 2024, Szlovénia 2025, Szlovákia 2025). A szlovák kapcsolatok különösen kézenfekvőek Debrecen számára, hiszen programjának szűkebb európai kiterjesztése a Szlovákiát is érintő ParticulaRegion.

3. Kulturális és művészeti tartalom

K12 Milyen művészeti tervet és stratégiát dolgozott ki az adott év kulturális programjaira vonatkozóan?

Programunk koncepciójának (K04) középpontjában a városra jellemző kétféle tudásforma szinergiája áll, amit a **future.hand.book** cím közvetít. A művészeti megvalósítás szintjén a gyakorlati tudást megjelenítő „hand” analógiájára akció-típusú projektekben gondolkodunk, míg az elméleti tudást megjelenítő „book”-hoz társított projekteket leckéknek nevezzük. Bár ezek a

tudásformák nyilván külön-külön is értelmezhetőek, a megvalósítás szintjén mégis komplexitásukban és kölcsönhatásukban egyediek. Ez volt jellemző a város múltjára, és ezt a komplexitást teremtik újra művészeti programunkkal a jövő számára.

A művészeti programot 6 kulcsgondolat köré szerveztük, amelyek immanensen következnek Debrecen kulturális, történeti, természeti és geopolitikai örökségéből, ill. adottságaiból. Ez a 6 kulcstéma a következő: 1) Botanica Reloaded, 2) Debrecen Hype, 3) Cool Craft, 4) Send a Letter, 5) Global Locals és 6) Transit.

Ezeket a motívumokat a felvezető évek során dolgozzuk ki, majd a 2023-as évet végig meg fogják határozni, ill. egy-egy nagyprojekt, fesztivál vagy eseménysorozat formájában csúcsosodnak ki az EKF évében.

- 1) **Botanica Reloaded:** Debrecen és közvetlen térségét egyedülálló természeti adottságok, biodiverzitás jellemzik. A város meghatározó területe a Nagyerdő, aminek csak egy része intézményekkel teli élménypark, de emellett Natura 2000 védettséget élvező valódi erdő is. Debrecen szomszédságában található a Hortobágy, a híres magyar Alföld, a puszta központja, Magyarország első Nemzeti Parkja és UNESCO Világörökségi helyszín. Különlegesség, hogy egykoron a térség néhány falusi templomára kívülről is növényi ornamentikát festettek (Sonkád, Csaroda). A sonkádi templom Europa Nostra-díjat is kapott. A város eredeti szerkezete szerint mezőgazdasági egységekből, azaz ún. kertségekből állt, amelyeket később lakótelepekkel építettek be. Az eredeti városszerkezetre a városrészek elnevezései még ma is utalnak, és a város urbanisztikai elképzeléseiben ismét szerepet szán a kertkultúrának. A város egykoron a fűvésztudomány központja volt: itt jelent meg az első magyar fűvészkönyv (1807) és az első fűvészkertet is itt alapították. Botanikus kert jelenleg is működik az egyetemhez kapcsolódóan, és a természettudományos képzést szolgálja. Debrecen ikonikus, regionális szinten is közismert nagyeseménye az 50 éves Debreceni Virágkarnevál.

A Botanica Reloaded kulcsgondolathoz két altéma tartozik. A New Gardens, amely az urbanisztikai stratégiával összhangban az újragondolt kertségeket a közösségépítés szolgálatába állítja. Az Our Great Plain a természet és a természettől elidegenedett ember új tapasztalati viszonyára fókuszál.

- 2) **Debrecen Hype:** A város kulturális identitása elsősorban történeti, szellemi, népművészeti örökségéből és kézműves, valamint céhes hagyományaiból táplálkozik. A Déri Múzeum mint országos rangú közgyűjtemény állandó várostörténeti és néprajzi kiállításán számos olyan toposszal és klisével találkozunk, amelyek a debreceniség fogalmának összetevői. A Debreceni Értéktár közel 100 tételes listáján az alföldi nyomdászattól kezdve a cifraszűrön keresztül a debreceni páros kolbászig olyan unikális, helyi értékeket találunk, amelyek csak Debrecenre és környékére jellemzők, azaz sehol a világon másutt nem találhatók. Vagy mégis, mert európai vándormotívumokról, variánsokról, mémekről és kiüresedett fogalmakról beszélünk? Mivel tudja Debrecen gazdagítani az európai kultúrát? Mit jelent vajon a 21. században cívis polgárnak lenni? Van-e sajátosan debreceni karakter, lelkület és attitűd?

A két altéma, a Me-Me-Me és a Common Places akcióin és leckéin keresztül a város újrafogalmazza identitását, s megpróbál a közhelyeken és a történeti beidegződéseken túllépve reflektíven, adott esetben önironikusan gondolkodni saját magáról. Az EKF évében megszületik Debrecen új arca. Ugyanakkor az együtt újrafogalmazott identitás való közösségteremtő, kohéziós erőként szolgál a város polgárai számára.

- 3) **Cool Craft:** Debrecen a középkorban országosan híres volt céhes kultúrájáról. A város virágzó gazdaságát az itt működő kézműves mesteremberek teremtették meg. Messze földön ismertek voltak az ötvösök, a könyvkötők, a gubások vagy éppen a cseréppipa

készítők. Számos mesterség egészen a 20. század elejéig virágzott. A környékbeli falvakban pedig a népi kézművesség hagyományait adták tovább. Ezt a kettős (céhes és népművészeti) örökséget elhivatottan (intézményesült formában is) őrzi és ápolja a város közössége. A vásártartásnak ugyanilyen mély gyökerei vannak Debrecen történetében. A város neve több száz éven keresztül forrt egybe a legjelentősebb régiós mezőgazdasági és céhes vásárokkal (pl. Mihály-napi vásár, marhavásár), így nem csoda, ha a debreceni „piacozás” ma is sok embert vonz.

A Collective Know-how altéma projektjei a new és a digitalis craft, valamint a maker kultúra felől közelítenek a kézműves mesterségekhez, míg a Market Place programok a vásárolást mint közösségi rítust és a vásárokat mint a közösségépítés helyszíneit teremtik újra.

- 4) **Send a Letter:** Debrecen történetének markáns fejezete a könyves kultúra: 1561-es alapítása óta folyamatosan működik a városban az ország első magyar nyelvű nyomdája, de kiemelkedőek a betűmetszés hagyományai is. Debrecen híres iskolaváros is: A debreceni Református Kollégium regionális központtá tette a várost, és számos diákja fontos szerepet játszott a magyar és az európai kultúrtörténetben (Fazekas Mihály, Csokonai Vitéz Mihály, Kölcsey Ferenc, Petőfi Sándor, Arany János, Jókai Mór, Szabó Lőrinc, Szabó Magda). E névsor némi túlzással kiadja a magyar irodalomtörténet kánonját. A Kollégium felsőoktatási utódintézményének tekinthető a Debreceni Egyetem, amely 25 000 hallgatójával a régió tudományos és oktatási központja. A városban szerkesztik az ország egyik legjelentősebb irodalmi folyóiratát, az 1954-ben alapított Alföldet. A könyves kultúra kiemelkedő szellemi kincseit a könyvtári gyűjtemények, így a Református Kollégium könyvtára és a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára. Utóbbinak óriási szerepe van a tudományos eredmények országos terjesztésében.

A Send a Letter kulcs gondolat két altémája a Library Alive! és a Small Languages – Big Literatures. Az első a könyves kultúra és a történetmesélés új útjait keresi, hidat emel analóg és digitális között. A második pedig a tágabb térség kis nyelveinek összekötésén és felkarolásán keresztül új regionális szerepet szán Debrecennek.

- 5) **Global Locals:** A Debreceni Református Kollégium diákjai és tanárai már a 16. század óta járják Európát. E zárandoklatok kapcsolatrendszer, tudást és tapasztalatokat jelentettek, miközben az utazók saját városuk és régiójuk értékeit is eljuttatták Európa városaiba. A sokszínűség egységének kiváló példája Debrecenben a vallási felekezetek békés egymás mellett élése, jó viszonya – mind a mai napig (római katolikus, görög katolikus, ortodox keresztény, református, evangélikus, izraelita). A legutóbbi időkben pedig a Debreceni Egyetem nemzetközisége járul hozzá egyre inkább a színes kulturális képhez. Ez egyrészt az intézmény szerteágazó tudományos és oktatási kapcsolatrendszerének köszönhető, másrészt az egyetemen már most több ezer hallgató tanul az egész világból. Számuk jelentős emelése stratégiai cél, amit az érdeklődők növekvő száma is alátámaszt.

A Global Locals kulcstematikához is két altéma tartozik: A ConverCity a 21. század kontextusában erősíti a társadalmi párbeszédet különböző generációk, vallások és a városra ható kultúrák között. Az All Inclusive azt tárja fel, hogy miként tud Debrecen európai értékeket közvetíteni és európai kérdésekről párbeszédet kezdeményezni.

- 6) **Transit:** Bár szűkebb régiójában központi szerepet játszik és gazdasági jelentősége folyamatosan nő, Európa kulturális térképére egyelőre nem került fel a város. Infrastrukturálisan és az intézmények tekintetében 2023-ra meg fog érni a helyzet arra, hogy a város európai szintű programoknak adjon otthont vagy ilyeneket fejlesszen, ill. az

európai értékek közvetítőjévé váljon. Erre geopolitikai helyzete is determinálja, hiszen Ukrajna vagy a Nyugat-Balkán irányában Debrecen Európa végpontjaként jelenik meg. Ezeknek az országoknak – azon belül városoknak – Debrecen partnerséget ajánl, Európa sok más városában pedig leendő partnerként kíván megjelenni és támogatókat, barátokat szerezni.

Az ide tartozó két altéma a Fresh Air és Welcome Friends: Míg előbbi a művészeti-kulturális mobilitást, a rezidens- és csereprogramokat fedi le, addig utóbbi a külföldön, ill. Európa-szerte megvalósuló, Debrecennek láthatóságot teremtő programokat öleli fel.

D2023	future.hand.book	future.hand.book
	akciók és leckék szintje	akciók és leckék szintje
város	Botanica Reloaded	Debrecen Hype
	New Gardens Our Great Plain	Me-Me-Me Common Places
régió	Cool Craft	Send a Letter
	Collective Know-how Market Place	Library Alive! Small is Big
Európa	Global Locals	Transit
	Conver-city All Inclusive	Fresh Air Welcome Friends

(2. táblázat, Projektmátrix)

K13 Ismertesse a kulturális program felépítését – ideértve az évet meghatározó tevékenységeket / főbb események hatókörét és változatosságát.

Szándékaink szerint az Európa Kulturális Fővárosa programévében, valamint az azt megelőző és az azt követő időszakban több tucat új vagy megújult, innovatív módon átalakított és tematizált program rajzolja újra Debrecen kulturális arculatát. A pályázat terjedelmi korlátai nem teszik lehetővé, hogy valamennyi, már megszületett ötletet bemutassuk és minden programot részletesen ismertessünk. Bízunk abban, hogy a cím viselésének évéig vagy akár azt követően is számos olyan gondolat születik majd mind a civilek körében, mind a kulturális intézményekben, amelyek megvalósulásához az Európa Kulturális Fővárosa program katalizátorként járul hozzá. Itt most azt kívánjuk vázolni, hogy a korábban már bemutatott programkonceptió (K04), valamint az előző kérdés kapcsán ismertetett művészeti terv és stratégia (K12) alapján hogyan épül fel a programév, illetve az odáig vezető és az azután következő időszak kulturális programkínálata.

A művészeti terv és stratégia megfogalmazta és ismertette azokat a kulcsgondolatokat, amelyek vezérmotívumként végigkísérik a teljes programidőszakot. A kulcsgondolatok az ott bemutatott tartalmat közvetítő motívumok, melyek elsődleges célja a széles nagyközönség, egész Európa számára szavakkal leírni a debreceni pályázat fő üzeneteit. A hat gondolat („Botanica Reloaded”; „Debrecen Hype”; „Cool Craft”; „Send a Letter”; „Global Locals”; „Transit”) többek között a kulturális fővárosi cím kommunikációjában kap kulcsszerepet, azonban mind a hathoz rendelünk egy-egy meghatározó, kiemelt, úgynevezett „highlight” programot, amelyek átélhető élménnyé formálják a megfogalmazott üzenetet. A highlight programok mindegyike komplex, jellemzően hosszabb időn át tartó és számos művészeti területet érintő eseménysorozat, melyek szerepe a pályázati koncepció szempontjából a „hand” és a „book” tudásforma közti szinergiák felszabadításában, míg a társadalmi hatások szempontjából a minél szélesebb körű bevonásban, a közönségfejlesztésben, a kultúrához való hozzáférés szignifikáns javításában nyilvánul meg.

A kulcsgondolatok alatt a „highlight” programokon túl olyan programcsomagokat találunk, amelyek tematikájukban, céljukban vagy az annak elérésére szolgáló módszerekben jól láthatóan összekapcsolódó programokat tartalmaznak. A gyakorlati tudás használatának

megjelenési formája a cselekvés, az „akció”, míg az elméleti tudás körében ennek a „lecke”, a „tanóra” feleltethető meg. Az „akció” és a „lecke” elnevezések nem jelentenek éles különbséget az egyikhez, illetve a másikhoz tartozó programok között, mindkét típusú programcsoportban találunk a másikra is jellemző elemeket. Ahogy evidens, hogy a gyakorlati tudás, a cselekvés és az elméleti tudás egymásra épül és nem létezik egymás nélkül, úgy az eltérő címkét viselő programok is egymásra épülve képesek elérni a pályázatban kitűzött célokat. Minden kulcsgondolatnál két „akció”, illetve „lecke” jelenik meg egyfajta tematikus csomópontként, a tervezett kulturális programok közti eligazodást segítő sorvezetőként.

A művészeti stratégia ismertetésénél (K12) bemutatott táblázat függőleges tengelye a kulcsgondolatokat (vezérmotívumokat) és az ezekhez kapcsolódó programokat területi hatókör szerint sorolja be. Ebben a besorolásban megkülönböztetünk „Város”, „Régió” és „Európa” fókusszal, azaz területi hatókörrel rendelkező kulcsgondolatokat és programcsoportokat, akciókat, illetve leckéket. A hatókör elsősorban a vonatkozó gondolat, téma elsődleges kiterjedése, valamint az érintettként bevontak köre alapján osztható fel, de ez korántsem jelenti azt, hogy egy városi hatókörű programelemnek ne lenne regionális vagy adott esetben európai kisugárzása. A programok többségének van az elsődleges hatókörön túl is relevanciája.

A megvalósítandó kulturális program tervezésénél egyformán fontos szempontnak gondoljuk a magas művészeti tartalmú elemek beépítését, a kulturális sokszínűséget, a kiterjedt európai és globális partnerkapcsolatok felhasználását, újak bevonását és a helyi művészek, valamint a kulturális élet egyéb helyi szereplőinek integrálását, a hagyomány és az innováció egészséges egyensúlyát. A kulcsgondolatok a kultúra és a tudásformák különböző területeit helyezik reflektorfénybe, az egyes programokban megjelenő műfajok, művészeti kifejezőmódok, a célcsoportok és a helyszínek sokfélesége biztosítja a változatosságot. A tervek kidolgozásakor jellemzően nem különálló művészeti ágakban, hanem horizontálisan és interdiszciplinárisan gondolkodunk, előszeretettel lépjük át vagy tekintjük nem létezőnek a határokat, továbbá érvényesíteni igyekszünk a művészetek, a tudomány, a design és a technológia egységét és kölcsönhatásait.

Szemléletformálás nélkül nincs változás, azaz sem a kulturális stratégia, sem az EKF céljait nem lehet beteljesíteni. Ezért a kulturális szakemberek és a laikus nagyközönség képzésével külön kiemelten foglalkozunk, 2018-tól kezdődően folyamatosan jelentős forrásokat és energiát fordítunk erre a látványos és gyors sikereket nem ígérő, viszont rengeteg munkát felemésztő területre. Meggyőződésünk, hogy pénzt fektetni a lakosság képzésébe mindenképpen a lehető legjobb döntés a város jövőjét tekintve. A már elnyert uniós TOP pályázati forrásaink a következő években lehetőséget biztosítanak a kulturális szakemberek számára, hogy korszerű módszereket sajátítsanak el, megismerkedjenek a közösségi tervezéssel, újrahasznosítási technikákkal vagy éppen a közösségi felmérés módszertanával. A lakosság bevonásával, aktivizálásával szintén több program foglalkozik majd, és ehhez kapcsolódóan számos kisebb és nagyobb helyszín, platform létesül a közösségi kezdeményezések befogadására. Az önkormányzat már 2018-ban közel 400 millió forintnyi micro grant típusú pályázatot ír ki alulról jövő, civil kezdeményezések számára. A városi intézmények ezzel párhuzamosan fokozatosan felkészülnek arra, hogy a kulturális tartalmak mellett szupervizorként segítsék a civil kezdeményezések megvalósulását és hosszú távú életképességét.

A program felépítésének lineáris, időbeli dimenzióit az egyes kulcsgondolatok programjait ismertető részek végén elhelyezett mátrixok segítségével mutatjuk be, míg a jelen kérdést megválaszoló fejezet végén található meg a 2023. év dramaturgiájára vonatkozó tervezet. A program fenntarthatóságára külön kitérünk, de az egyes programok kapcsán több helyen konkrétan feltüntetjük, hogy azok sorsa hogyan alakul a 2023. évet követően. A projekt futamidejébe beletartozik minden szükséges intézkedés (előkészítés, utógondozás), amihez költséget rendeltünk.

1.) BOTANICA RELOADED

„Kertet művel”

Az első kulcsgondolat fő motívumát, annak történeti megalapozottságát és üzenetét a városszerkezet és a természeti környezet, a biodiverzitás, a kertkultúra és a fűvésztudomány vonatkozásában a művészeti stratégia bemutatásánál (K12) már megismertük. Ehhez kapcsolódóan egy „highlight” programsorozatra kerül sor, melynek címe megegyezik a kulcsgondolatával („Botanica Reloaded”), továbbá olyan akciókat valósít meg a város, amelyek a programkonceptióban foglaltak alapján rávilágítanak, milyen a városban élők viszonya saját, közvetlen épített és természeti környezetükkel, azt egyénileg és közösségeken keresztül hogyan tudják alakítani, hogyan tudnak vele kölcsönhatásba lépni.

Highlight program:

Botanica Reloaded

A kulcstéma jegyében kéthetes komplex, az egész várost behálózó összművészeti fesztiválra kerül sor a botanika jegyében, Diószegi Sámuel és Fazekas Mihály Magyar Fűvészkönyvének ünnepeként. Az eseménysorozat időben és tematikusan is kapcsolódik Debrecen legismertebb, több mint 50 éves kulturális nagyeseeményéhez, a Virágkarneválhoz, így 2023 augusztusában kerül rá sor. A fesztivál legfontosabb elemei: *Natura Morta XXI* kortárs nemzetközi kiállítás a MODEM Modern és Kortárs Művészeti Központban, világhírű képzőművész által tervezett emblemikus, virágból és növényekből készített installáció a főtéren, új, nagyméretű virágágyások létesítése közparkokban, kisebb pop-up kiállítások a lakóterületi inkubációs pontokon (lásd később) virág- és növénytematikában, open-air nagyformátumú művészeti fotókiállítás városi köztereken, felolvasó maraton a Magyar Fűvészkönyvből, organikus kortárművészeti kiállítás és rendhagyó tárlatvezetések a Botanikus Kertben; virágételek a debreceni éttermekben. Kiemelkedően fontos programelemként a Debreceni Repülőtér épületét képzőművészek bevonásával látványos természeti ruhába öltöztetjük és a helyi flóra és fauna jellegzetes fajait (növények, virágok, rovarok) jelenítjük meg óriási léptékben, mint egyfajta „welcome attraction”-t.

Helyszínek: az egész város

Futamidő: 2021–2024

Kapcsolódások: Debreceni Egyetem Botanikus Kertje, Agóra Tudományos Élményközpont, Nagyerdei Kultúrpark, Méliusz Juhász Péter Könyvtár, Debreceni Természettár, International Association of Botanic Gardens

A „Botanica Reloaded” kulcsgondolathoz két akció tartozik, melyek címe „New Gardens”, illetve „Our Great Plain”.

1/A) New Gardens

A „New Gardens” akció azt mutatja meg, hogy miként lehet a kultúra eszközeit felhasználva újraéleszteni, újrafogalmazni a város egyes, központon kívüli lakóterületeit és ezáltal új kulturális csomópontokat, aktív városi területeket létrehozni, ezzel indukálva egyfajta városban belüli kulturális decentralizációt, összhangban a fejlesztési programokban megjelenő urbanisztikai stratégiával. Debrecen a korábbi évszázadokban a városhatáron kívül kertségek vették körül, melyek ma már városszéliként őrzik tovább egykori nevüket és benne a „kert” kifejezést. A mai „kertek” jelentős része előre gyártott elemekből épült házakból álló lakótelep, mondhatni alvó város, amelyek területén nem, vagy csak elvétve találunk közösségi tereket, a közös értékteremtésre alkalmas helyszíneket. Az itt bemutatandó programok ezekre a problémákra reflektálnak.

Plattenbau District Open Air Galleries

A londoni Serpentine Gallery mintájára a Debrecen négy legnagyobb lakótelepén található parkokban 2020-tól minden évben megújuló installáció készül. Az installációt fiatal hazai

képzőművészek, építészek, tájépítészek készítik, akiket pályázati úton választunk ki. Cél, hogy az építésbe a környéken élőket is bevonjuk, a social building elvei szerint gondolkodva. Az építés anyaga szabadon választható, az anyagokat helyi vállalkozások biztosítják. Kiemelten támogatjuk az új, innovatív, kísérleti megoldásokat. Fontos, hogy az évről évre történő megújulás és a bevonás segítik az érdeklődés hosszú távú fenntartását.

Helyszínek: Dobozi Lakótelep, Tócsóskert, Újkert, Vénkert

Futamidő: 2020–2023

Kapcsolódások: Debreceni Egyetem Építészeti Tanszéke, DAM (Debreceni Alkotóműhely), Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Hello Wood, HUNÉP, KEVIÉP, Berliini Művészeti Egyetem Építésszerkezet és Tervezés Tanszéke, 4AM Forum for Architecture and Media Brno, Vilniusi Egyetem Építészettörténeti és Kultúrtörténeti Tanszék, Varsói Modern Művészeti Múzeum (MOMA Warsaw), Archimera Pozsony

Colour Up Your Quarter!

Az elszürkült városrészek, melyek nagy számban előfordulnak Debrecenben is, szomorú lakókörnyezetet jelentenek. Európában számos példát találunk az ilyen területek újraélesztésére. Az átszínezés szimbolikusan értendő, de alapjelentésében is működik. Színek kerülnek a falakra, a térburkolatokra, a zöldterületekre művészeti vagy tájépítészeti koncepciók alapján. Új muráliák, térplasztikák, játszótéri elemek, térképzések és térhasználatok jelennek meg. A tűzfalak közötti kiállítófelületté alakulnak. Az akciók tervezésébe európai művészcsoporthoz vonunk be. A programhoz kapcsolódóan *Artballs* cím alatt fiatal alkotók által tervezett, különleges kinézetű pingpongasztalokat állítunk fel a város több pontján. A programmal számos, a városban már létező civil kezdeményezést integrálunk.

Helyszínek: Debrecen lakótelepei és bérházas városrészei

Futamidő: 2019–2024

Kapcsolódások: Debreceni Egyetem Építészeti Tanszéke, Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Műszaki Egyetem Építész Tanszék, fiatalokból álló művészeti csoportok (pl. Színes Város)

Community Botanical Book

A városi közösségi kertek létesítéséhez, fenntartásához, műveléséhez az open knowledge jegyében internetről ingyenesen letölthető kézikönyv (*handbook*), amely számos infografikával, illusztrációval segíti kertek létrehozását és fenntartását. Már létező hazai és külföldi közösségi kertek fenntartóival közösen összeállított, az ő tapasztalataikat egybegyűjtő és tudományos információkkal kiegészített tudásanyag, amely szabadon hozzáférhető know-how-ként már a programévet megelőzően a civil közösségek rendelkezésére áll.

Helyszínek: internet

Futamidő: 2020–2023

Kapcsolódások: Debreceni Egyetem Mezőgazdaságtudományi Kar, Nagyerdei Kultúrpark, kozossegikertek.hu weboldal stb.

Mature Plants

A belvárostól távol eső, a város peremén lévő kertségi övezetekben indítunk el egy életmódprogramot, melynek keretében öt tankert jön létre. A tankertek elsődleges célkitűzése a városban, elsősorban a bérházakban és panelépületekben élő inaktív lakosság, főként a lakásaikban rekedt, gyakran céltalanná vált időskorúak rehabilitálása egy új közösségi kapcsolódáson és a szabadban végzett tevékenységeken keresztül. A tankertek rendszeres, párorás programokat kínálnak közös kertgondozással, étkezéssel és kézműves foglalkozásokkal, beszélgetésekkel összekapcsolva. A növénytermesztési ismeretek elsajátítása a program járulékos előnye, a létrehozott termékek pedig az 'Outskirt Market' program keretében értékesíthetőek, a bevétel a tankertek fejlesztésére fordítható.

Helyszínek: a város peremén lévő kertségi területek
Futamidő: 2022–2024
Kapcsolódások: helyi időskorúak, nyugdíjasok civil szervezetei

1/B) Our Great Plain

Debrecen és környéke kulturális identitásának meghatározó eleme az Alföld, a „Great Plain”, ezen belül pedig a Hortobágy, a végtelen síkvidék, a puszta a maga pásztorkultúrájával és a hozzá tapadó toposzokkal. Kevésbé emblematikus, de legalább ilyen fontos természeti egység a nyírségi erdőség, amely Debrecen északról és keletről határolja, és amelynek része a város legfontosabb, a maga természetességében megmaradt övezete, a Nagyerdő. Ebben az akcióban a természetre, a természeti környezet és a természettől elidegenedett ember új tapasztalati viszonyára, kölcsönhatásaira fókuszálunk.

Hortobágy – The Endless Sky

Az égbolttal való sokkal közvetlenebb, intimebb kapcsolatot élhetnek meg a csillagászok, ha kitelepülnek a Hortobágyra, mely az egyik olyan hely a világon, ahol különösen alacsony az éjszakai fényszennyezés. Nappal ugyanitt az égbolt, a természet és a kultúra összjátékáé a terep. Hatalmas égbolt, meglepő és monumentális művészeti alkotások, jazzkoncert a gémeskút tövében – ezt kínálja a The Endless Sky projekt. Az egyesült államokbeli Tippet Rise Art Center-höz hasonló, a végtelen égbolt és tér, valamint a zene és a szobrászat kapcsolatát kereső programsorozatról van szó. A Hortobágy hasonlóan szürreális tér, mint a montanai hegyek és fennsíkok. A kapcsolat az éggel közeli és egyben végtelen.

Helyszín: Hortobágyi Nemzeti Park

Futamidő: 2021–2023

Kapcsolódások: Hortobágyi Nemzeti Park, Tippet Rise Art Center (USA)

On Höllering's Track – Nemzetközi kortárs rövidfilmpályázat

Georg Höllering osztrák filmrendező 1934-ben játékfilmet rendezett *Hortobágy* címmel. „Két évig leste a napfelkeltét, várta a vihart, fényképezte a ménések vad robogását, a puszta komor és titokzatos életét. Filmet készített számadók, csikósok, parasztlányok és gulyások egyszerű életéről. Megmutatott valamit; egy tájat, egy elfelejtett emberi közösséget. Egy darab Magyarországot” – írta Szóts István filmrendező. A film szereplői nem színészek, hanem a pusztán lakó emberek és állatok. E filmet tekintve kiindulási alapnak, pályázatot hirdetünk európai filmakadémiák, főiskolák hallgatói körében a Hortobágyról szóló rövidfilmek készítésére. A legjobb filmeket szakmai zsűri válogatja ki, amelyekből kifestívtá rendezünk 2023-ban. A fesztivált Höllering filmjével, és a film zenéjével szolgáló Lajtha László-szvit előadásával kezdjük meg.

Helyszín: Apollo Art Mozi

Futamidő: 2020–2023

Kapcsolódások: Színház- és Filmművészeti Egyetem Budapest, Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet, Bécsi Filmakadémia (AT), EUXXL Film – Forum for European Film (AT), más európai filmakadémiák (pl. Potsdam, München, Varsó stb.), Kodály Filharmónia Debrecen

2.) DEBRECEN HYPE

„Elgondolkodtat”

A második vezérmotívum – ahogy az a stratégiánkban olvasható – a város kulturális identitásának alkotóelemeivel foglalkozik két aspektusból: felfedi és számba veszi azokat az értékeket, amelyeket Debrecen évszázadok alatt hozzáadott az európai kultúrához, a fellelhető toposzokra, esetleges klisékre alapozva, azokhoz adott esetben iróniával közelítve pedig új, 21.

századi európai városi identitást formál. A „Debrecen Hype” sem csupán egy kulcsgondolat, hanem egyik kiemelt programunk címe, mely a lehető legösszetettebb módon keres válaszokat a felvetett kérdésekre. Ezen túl két lecke keretében kerül sor további programokra, melyek keresik identitásunk alapjait, és azokra reflektálva, azokat újfogalmazva találják meg a város jövőjének megteremtéséhez szükséges tereket.

Highlight program:

Debrecen Hype

A program legfontosabb eleme a Déri Múzeum várostörténeti-néprajzi kiállításának teljes újragondolása és újrarendezése. A múzeum jelenlegi kiállításait 2015-ben rendezték be, az Európa Kulturális Fővárosa időszak idejére pont aktuális a kiállítási anyag és installáció megújítása. A hagyományos várostörténeti-néprajzi kiállítások általában nagyon kevés emberhez, leginkább csak szakemberekhez jutnak el. A megújult kiállítás a „debreceniség” összetevőivel foglalkozna, erősen élményalapú koncepcióval, interaktív formában, a Google-generáció számára is érdekesen, humorral és öniróniával, miközben megmutatja kincseinket és sajtószerecsényeinket, a valós és a virtuális Debreceni Értéktár elemeit. A legkorszerűbb technológiai szintet képviselő installációra épülő tárlat egész éves attrakcióként szolgál, miközben fontos gyűjtőhelyévé válik a debreceni identitás alkotóelemeinek.

Helyszín: Déri Múzeum

Futamidő: 2019–2024

Kapcsolódások: Debreceni Egyetem, Méliusz Juhász Péter Könyvtár, Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltára

A „Debrecen Hype” kulcsgondolathoz két lecke tartozik, melyek címe „Me-Me-Me”, valamint „Common Places”.

2/A) Me-Me-Me

A 21. századi digitális kultúra meghatározó jelensége a mém, amelynek elsődleges ismérve a gyors, kontrollálatlan terjedés, célkeresztjében pedig gyakran valamely közszereplő vagy társadalmi jelenség áll. Könnyen mémmé válhat egy, a közvélekedésben a városról vagy a lakóiról kialakult és rögzült klisé, toposz is. A lecke címe nem véletlenül hangzik önmagában is gúnyosan, továbbá tudatosan megtalálható benne az egyes szám első személyű névmás tárgyesete – az itt felsorolandó programok közös nevezője ugyanis az önreflexió, az önirónia, mely segíthet túllépni a közhelyes történeti beidegződéseken úgy, hogy eközben nem vitatja azokat az értékeket, amelyekre évszázadokon keresztül felépült a debreceni identitás.

Hidden Debrecen Hotspots

A program célja Debrecen rejtett örökségének feltárása, a helyi, környékbeli történetek felkutatása lakossági bevonással – a debreceni identitás közös tematizálásának jegyében. A város múltjának feldolgozása a cultural studies kutatómódszertani elvei alapján történik, ennek mentén dolgozzuk fel a város múltját és társadalmi szövetét több éven keresztül. Az összegyűjtött információkat, képi, tárgyi és szöveges dokumentumokat attraktív módon mutatjuk be, egy részüket designerek és kortárs művészek bevonásával tesszük hozzáférhetővé. A holland BOEI-vel együttműködve az interneten olyan weboldalt hozunk létre, amelyen konkrét debreceni épületekkel kapcsolatos, az ott most vagy egykor lakók által elbeszélte történeteket, képanyagokat és újságkivágásokat teszünk közzé videoblog-szerűen. 2023-ban a több év alatt gyűjtött anyagot nagyszabású kiállítás mutatja be.

Helyszínek: internet, MODEM

Futamidő: 2020–2024

Kapcsolódások: Debreceni Egyetem, BOEI Amersfoort (NL), Donauschwäbisches Zentralmuseum Ulm (DE), OK Kulturzentrum Linz (AT)

Debrecziner Reloaded

A Debrecziner, azaz a debreceni pároskolbász az egyik legismertebb, a városhoz köthető brand. A program azonban nem csak ezzel, hanem általában a városhoz és az országhoz köthető folklorisztikus közhelyekkel foglalkozik, a kliséket és a kliséhasználatot állítja a középpontba. Mik a Debrecennel és Magyarországgal kapcsolatos – külföldön és belföldön használt – klisék? Hogyan élnek bennünk, szomszédainkban és a távolabb élőkben? Mit gondolunk róluk? Mi a 4P (puszta – paprika – pálinka – Piroska) valós szerepe az identitásunkban? A témában rövidfilm és kiadvány készül 2023-ra. Ehhez szorosan kapcsolódva a már létező Debreceni Zamat Fesztivál kísérőrendezvényeként 2023 szeptemberében megrendezzük a „debreceni kolbászok nemzetközi találkozóját”, ahová európai hentesek hozzák magukkal az általuk készített debreceni párost.

Helyszínek: internet, Nagyerdei Park / rendezvénytér

Futamidő: 2020–2024

Kapcsolódások: Debrecen testvérvárosai, debreceni kolbásszal foglalkozó külföldi hentesek és étermek (pl. Bécs, Paderborn)

Imaginary Spaces

A „Képzelt terek” program Debrecen mára eltűnt vagy soha nem létezett, csak a fikcióban létező kulturális tereit eleveníti meg egy erre a célra kifejlesztett mobilalkalmazással, valamint a programév során alkalmasszerűen fel-feltűnő műalkotásokkal, 3D-s vetítésekkel (fényinstallációkkal, ködszínházzal), teret nyitva az alkotó fantáziának. A kapcsolódó helytörténeti háttérkutatásokat a Méliusz Könyvtár adatbázisainak és technológiai eszközeinek a támogatásával készítjük el.

Helyszínek: Debrecen eltűnt, vagy csak fiktív formában létezett kulturális terei, Ködszínház, belvárosi épülethomlokzatok

Futamidő: 2021–2024

Kapcsolódások: 3D mappínggel foglalkozó művészcsoporthok, médiaművészek (pl. Bordos Art Works, Glowing Bulbs)

2/B) Common Places

A „Debrecen Hype” kulcsgondolaton belül a második lecke már a jövőre, a jövő európai városára koncentrál. A vízió az, hogy 2023-ra megszületik a város új arca, a közösen megfogalmazott 21. századi identitás pedig motorja, meghajtója lehet az elkövetkezendő évtizedek kulturális fejlődésének. A folyamat közösségteremtő, kohéziós ereje akkor tud a legjobban megmutatkozni, ha bizonyos programok olyan új, közösen használható tereket hoznak létre, amelyek elengedhetetlen alkotóelemei napjaink bármely modern városának. A „közös terek” éppúgy létrejöhetnek újonnan, erre a célra létrehozott épületek falai között, mint meglévő, eddig más funkciójú vagy éppen használaton kívüli helyszíneken.

Plattenbau District Cultural Incubator Points

Két fontos lakótelepen, azok belső zöldterületeinek szélén, a gyalogos utakhoz kapcsolódóan kreatív szín- és formavilággal felruházott, jelszerű, lakótelep-specifikus épületeket hozunk létre, melyek többcélú közösségi teret és kiszolgáló helyiségeket tartalmaznak. A legnagyobb lakótelepen, a Tóócokertben nem új épületet húzunk fel, hanem az ott meglévő nyolc hőközpont egyikének átalakításával hozzuk létre az inkubációs pontot, így összesen három ilyen pont jön létre. Egy épület hasznos alapterülete kb. 300 m², barnamezős beruházásként a legegyszerűbb vázas szerkezetből épül. A belső kialakítás folyamatába bevonjuk az ott élő közösséget: műhelyként, galériatérként, rendezvényterként, co-working térként és a közösségi kertek és tankertek eszközeinek tárolóhelyeként egyaránt működni tudnak. Inkubációs tevékenység keretében egy-egy erre felkészített munkatárs segíti mind a közösségi aktivitást, mind a kulturális, társadalmi és kreatív vállalkozások elindítását és a pályázati lehetőségek felkutatását,

kiaknázását. A külső megjelenésükben színes tárgyként értelmezhető kulturális pontok saját új identitást is jelentenek egy lakóterületnek, valamint fontos kulturális decentrumokat hoznak létre.

Helyszínek: Dobozi Lakótelep, Tócskert, Újkert

Futamidő: 2021–2024

Kapcsolódások: EDC Debrecen Város- és Gazdaságfejlesztési Nonprofit Kft., Debrecen HUB, IGEN Debrecen, Budapest Bridge

DRIVE – egy térben létrejövő energia

Míg az előző program tudatosan új tereket hoz létre, addig a DRIVE, mely a meghajtóra, az ösztönösen jelen lévő és a véletlenszerű helyeken kialakuló közösségi erőterek meghajtó erejére asszociál, meglévő, más funkciójú tereket definiál újra. Ez a meghajtóerő az, amely a legnehezebb időszakban is újra és újra tudta indítani a város fejlődését. A program a kultúrafogyasztói szemlélet formálását, a részvétel és a bevonódás szintjének növelését, végső soron akár a megfigyelőből alkotóvá válást szolgálja. A programnak két eleme van: a *ShareBars* keretében az üresen álló belvárosi üzlethelyiségeket művészek, dizájnerek, a new craft mesterei kapják meg kedvező feltételekkel, cserébe rendszeres, nyitott műhelyfoglalkozásokra, interaktív alkotásra invitálják az utca emberét. Az *Arcadia* keretében pedig akciójellegű kiállításokra és előadó-művészeti produkciókra kerül sor teljesen váratlan helyeken, üresen álló épületekben, pincékben és háztetőkön. Az alkotók és az előadók Debrecenből elszármazott, jelenleg is itt élő, vagy ide először érkező külföldi művészek közül kerülnek ki.

Helyszínek: használaton kívüli városi terek

Futamidő: 2020–2024

Kapcsolódások: b24 Galéria, Kortárs Építészeti Központ / Lakatlan Projekt

Cool School Containers

A magyar közoktatási intézményekről általában elmondható, hogy néhány korlátozott használatú helyiségen kívül (könyvtár, tornaterem) nem rendelkeznek valódi közösségi terekkel. A köztudatban tradicionális iskolavárosként létező Debrecen e széleskörű oktatási-kulturális hagyomány dinamizálására is keresi az eszközöket az Európa Kulturális Fővárosa program keretei között. E program keretében 10 db, előre gyártott, konténerekből készült, bárhol az iskolaudvaron elhelyezhető mobil (pop-up) közösségi teret ajánlunk fel középiskolák részére. A „container hubok” elhelyezéséről a diákok által készített és az iskola által benyújtott hasznosítási tervet tartalmazó pályázatok alapján döntünk. A hubok felszereltségébe komplett zenekari próbaterem hangszerekkel, egyszerű, hangfelvételekre és filmvágásra alkalmas stúdió, fényképezőgép és kamera, projektor, vetítővászon, nyomtató, e-könyv olvasók és más eszközök, továbbá otthonos bútorok tartoznak. A hubokat az erre kijelölt diákok működtetik rotációban afféle próbavállalkozásként, az EKF-program segítségével pedig minden közösségi helyhez egy közismert zenészt, színészt, alkotót hívunk meg mentorként, akik elsősorban a tömegbázis építésében és a „csináld magad” attitűd elsajátításában nyújtanak segítséget a diákoknak.

Helyszínek: Debrecen és a megye kiválasztott középiskolái

Futamidő: 2021–2024

Kapcsolódások: Hangfoglaló Könnyűzenei Támogató Program, Klebelsberg Intézet, Music Finland, Debreceni Startup közösség

Urban Mini Grants – ECoC Special

A város kulturális stratégiájában szereplő civil támogatási programot az EKF-programévet megelőzően a pályázatunk tematikájához igazítjuk. A támogatási program során évente meghatározott számú lakossági és non-profit projekt-javaslat megvalósítását támogatja az EKF-program. A javaslatoknak a kiírás szerint követniük kell majd a debreceni pályázat egy-egy

stratégiai irányelvét, ezen kívül kiemelt, városon belüli decentrumban (pl. lakótelep) vagy a Debrecen XXL régióban kell megvalósuljanak. Az EKF-program a projektek megvalósításához igyekszik szakmai mentort is rendelni és kapcsolatokkal segíteni. A program követi a Donostia/San Sebastián 2016 programban szereplő „Waves of Energy”, valamint a Wroclaw 2016 keretében megvalósított „MicroGrants” projekt szellemiségét. A pályázati rendszert alkalmassá tesszük egyéb pályázatokon elnyert támogatások önrészához finanszírozására, vagy crowdfundingban sikeres projektek kiegészítő támogatására is.

Helyszínek: decentrumok, lakótelepek, lakóterületek, a város egésze

Futamidő: 2019–2024

Kapcsolódások: Donostia/San Sebastián 2016, Wroclaw 2016

Memory Dome of Debrecen

A Memory Dome egy virtuális égbolt a város felett, amelyre a városba látogatók az ott szerzett élményeiket, emlékeiket fotó formájában tűzhetik ki telefonjukra letöltött applikáció segítségével. A Dome csak a telefon képernyőjén keresztül látható, a feltöltött tartalmak csak az adott helyszínen tekinthetők meg, ahol az emlék, élmény „szerzője” azt „kitűzte”. A látogatók által hátrahagyott emlékek a visszatérők vagy ismerősök számára gyökeret jelentenek a városban. Annak, aki elhelyezte emlékét a Dome felületén, a várossal személyes kapcsolata alakul ki. A városlakók, az itt tanuló diákok és a városba érkezők együtt alakítják ezt a jelképes „post-it” falat.

Futamidő: 2021–2023

3.) COOL CRAFT

„Kézbe vesz”

Ez a kulcsgondolat egy olyan konkrét, Debrecen múltjában meghatározó kulturális attribútumból indul ki, amely évszázadokon át markáns szerepet biztosított a városnak a körülötte található régió belül. A mesterségek virágzásáról és a kézműves kultúra fontosságáról, annak hanyatlásáról, majd a mai kor számára történő újraértelmezéséről a művészeti stratégiánkban már szóltunk. Ebben a részben bemutatjuk a kulcsgondolathoz tartozó highlight programot („Old Craft – New Craft Fesztivál”), valamint olyan akciókat mutatunk be, amelyek képesek lehetnek a közös alkotás, létrehozás örömein keresztül közösséget teremteni, megerősíteni határon innen és túl. A programok a térség lakóinak, népeinek izgalmas kölcsönhatásából újat hoznak létre és segítenek Debrecennek megtalálni az új helyét, definiálni a város regionális szerepvállalását.

Highlight program:

Old Craft – New Craft Festival

Nemzetközi „vásárfesztivál” és kapcsolódó programsorozat, amelyben 2020-tól kezdve minden évben vendégül látunk egy országot (első körben a Visegrádi Négyek országai közül), valamint városokat (a partner- és testvérvárosok közül). A vásár lefedi a népművészetet, a kézművességet az iparművészetet és a design egyaránt, mindezt a „new craft” szemlélettel, amely képes a hagyományos kézműves termékeket is modern kontextusba helyezni. A kapcsolódó programok között nagyléptékű kiállítást és konferenciát rendezünk a new és digitális craft aktuális kérdéseiről, melyhez egy több éven keresztül tartó interdiszciplináris nemzetközi kutatási program is kapcsolódik a dinamikus tradíció témakörében, felsőoktatási intézmények és múzeumok bevonásával. A két vásár közötti időszakban azonban nem csak a kutatási program folyik, hanem a város folyamatos inkubációval segíti a maker kultúra meghonosítását Debrecenben. A DRIVE programban már ismertetett módon több maker space-t / fablabot is nyitunk, amelyek rendszeresen laikusoknak szóló workshopokat, alkotó foglalkozásokat szerveznek. E terek működtetésére civil szervezetek és társadalmi vállalkozások részére írunk ki pályázatot. A new craft-tel kapcsolatos tudásformákat pedig beépítjük a városban folyó múzeumpedagógiai programokba.

Helyszín: Piac utca / Kossuth tér, MODEM, Tímárház, tócskerti hőközpontok, Déri Múzeum

Futamidő: 2020–2024

Kapcsolódások: MOME, európai design egyetemek és múzeumok, így pl. Design Academy Eindhoven (NL), Museum für Angewandte Kunst (MAK) Bécs (AT), Konstfack University of Arts, Craft and Design Stockholm (SE)

A „Cool Craft” kulcs gondolathoz két akció tartozik, melyek címe „Collective Know-How”, illetve „Market Place”.

3/A) Collective Know-How

Ahogy arra már többször kitértünk, Debrecen országosan (és regionálisan) híres volt mesterembereiről, céheiről. Pályázatunk koncepciójának egyik alapja a kézzel való, gyakorlati tudás és annak szerepe a posztmodern korszakban. A gyakorlati tudás közösségi jellege, a megosztáson és együttműködésen alapuló kultúra a digitális világban újra értelmet nyer, hiszen a „new craft”, a „digitális craft”, a maker kultúra alapja az open szemlélet és gyakorlat, vagyis a tudás demokratizálása, a módszerek és know-how-k ingyenes elérhetővé tétele. Meggyőződésünk, hogy Közép-Európa ezen szegletében, a Debrecen körülvé régióban a jövő egyik húzóereje lehet az újrafogalmazott, innovatív kézműves kultúra és az ehhez kapcsolódó design.

We Love Wood

A fa művészeti és funkcionális felhasználása köré szerveződő, többretegű programsorozat, melynek építészeti, mérnöki, design, képzőművészeti, gasztronómiai és ökológiai vonatkozásai egyaránt vannak. Alapja egy, a Hello Wood csoport által vezetett nemzetközi alkotótábor a Nagyerdőben, melyen a Debreceni Egyetem építészhallgatói együtt hoznak létre installatív, kultéri alkotásokat, térszervező elemeket, többfunkciós építményeket hazai és külföldi társaikkal. Az alkotótábor ideje alatt számos kísérőrendezvényre kerül sor a városban: kamarakiállítás a B24 Galériában a fa és a kortárs design kapcsolatáról, bútorkészítő workshopok laikusoknak a Bútorszövetséggel együttműködésben, Download Design projekt (nyílt forrású, letölthető bútortervek az open design és a Do-It-Yourself jegyében), valamint új tanösvények, parkbútorok és szignalizációs, tájékoztató rendszer létrehozása a Nagyerdő belső és külső területein. Ez idő alatt a legjobb debreceni éttermek újragondolt fatányéros ételeket kínálnak szezonális ajánlatként.

Helyszín: Nagyerdő, B24 Galéria, asztalosipari vállalkozások

Futamidő: 2021–2024

Kapcsolódások: Hello Wood, Bútorszövetség, Debreceni Egyetem, természetvédő civil szervezetek, Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Műszaki Egyetem, Képzőművészeti Egyetem, szakirányú képzést nyújtó középiskolák, Medgyessy Ferenc Gimnázium, Kós Károly Művészeti Szakgimnázium, helyi építések

European New Craft Camp

Nemzetközi co-working tábor fiataloknak

Az Európa-szerte meghirdetett táborba érkező 14–18 éves fiatalok megismerkednek a helyi (kézműves) hagyományokkal és újraértelmezik azokat kortárs művészek, designerek és művész pedagógusok segítségével, miközben saját kultúrájuk elemeivel és tradícióival is kiegészítik a közös terveket, koncepciókat és létrejövő produktumokat. A tábor végén csoportos kiállítást rendezünk díjazással. Közös alkotás, kulturális dialógus, új barátságok, szabadidős programok (koncertek, kirándulások, sportolás). A program erősíti Debrecen iskolaváros hagyományait is, valamint a város nemzetközi kapcsolatrendszerét. A tábor többek közt volt és leendő EKF-városokban is meghirdetnénk. A tábori foglalkozások nyelve angol, vagyis a programban részt vevő nem angol anyanyelvűeknek egyben nyelvgyakorlási lehetőséget is biztosítunk.

Helyszín: Tímárház, b24 Galéria

Futamidő: 2021–2024

Kapcsolódások: volt és leendő EKF-ek, testvérvárosok, debreceni gimnáziumok, Medgyessy Ferenc Gimnázium, Kós Károly Művészeti Szakgimnázium

3/B) Market Place

A kulcsgondolat másik akciójának programjai Debrecen vásárvárosi múltjára építenek. A város már a létét is alapvetően annak köszönhetette, hogy kereskedelmi útvonalak metszéspontján feküdt. Európa legszélesebb főutcáját nem véletlenül hívják „Piac utcának”. A vásár nem csak egyszerű árucseré, hanem közösségi rítus, melyen keresztül a város regionális találkozóhellyé válik és amelyen a mesteremberek és a kereskedők mellett a művészek is megmutathatják magukat.

Outskirt Market

A program célja egy olyan központ létrehozása, ahol a „fair trade” keretei között kerül sor kulturális és anyagi javak cseréjére. Egy olyan központot alakítunk ki, amely alkalmas a rurális kultúra produktumainak piacra juttatására, legyen szó művészeti-kulturális szellemi termékekről vagy konkrét árucseréről. A központ egyszerre működik a rurális kultúra kutatóközpontjaként, művészeti workshopként és inkubációs start-up vállalkozásként, amely a közvetítő munkát nem egy irányban végzi, hanem a peremvidékeken élő közösségek számára is új mintákat, tudásokat, stratégiákat közvetít azokhoz képest, amelyeket a globális kultúra jelenleg elérhetővé tesz számukra, és ami legalább ilyen fontos, segít a hasonló közösségekkel kapcsolatot építeni, közös gondolkodásra, közös tevékenységekre ösztönözni, a fogyasztókat pedig fogyasztási szövetkezetek égisze alatt köti össze. A személyes találkozások a termelőkkel, az előállítókkal egymástól távol eső társadalmi rétegeket is összekötnek.

Helyszín: használaton kívüli ipari / mezőgazdasági ingatlan a város szélén

Futamidő: 2021–2024

Kapcsolódások: megyei és helyi önkormányzatok a régióban, civil szervezetek, Debreceni Művelődési Központ

European Street Theatres' Expo and Jugglers' Summer Workshop

A fesztiválok, karneválok világszerte népszerű szereplői a különböző utcaszínházi társulatok, mutatványosok, zsonglőrök. Az utcaszínházaknak ebben a régióban nincs úgynevezett „showcase” rendezvénye, ezt pótolná az Európai Utcaszínházi Expo, ehhez kapcsolódóan nemzetközi nyári zsonglőrműhely jön létre Debrecenben. Az Expót közvetlenül a Virágkarnevál előtt rendezzük meg, a meghívott utcaszínházak és mutatványosok jelentősen hozzájárulhatnak a Virágkarnevál produkciós kínálatának megújításához. A nyári zsonglőrműhely a Medgyessy Ferenc Gimnáziummal együttműködve, részben annak infrastruktúráját felhasználva jön létre.

Helyszín: Tócskerti lakótelep, Medgyessy Ferenc Gimnázium

Futamidő: 2022–2024

Kapcsolódások: Csokonai Nemzeti Színház, Vojtina Bábszínház, Szárnyas Sárkányok, Sziget Fesztivál, Művészetek Völgye Fesztivál, European Jugglers' Association

4.) SEND A LETTER

„Tanít”

Míg a „hand” vonatkozásában Debrecen a kézműves kultúra, addig a „book” vonatkozásában a nemzetközi szintű könyvkultúra és az iskolavárosi mivolt emelte a régió meghatározó városává. A művészeti stratégiánkban így a „Cool Craft” párja egy olyan kulcsgondolat, amely elsősorban ennek a hagyománynak szenteli a figyelmet. A „Send a Letter” nem csupán arra utal, hogy papírra vetett gondolatokat, tudást küldünk Európának, hanem odafigyelünk arra is, hogy a betűk (legyenek bár analóg vagy digitális formában leírva), a belőlük összeálló szavak, mondatok és

szövegek milyen jelentőséggel bírnak a jövő generációk kultúrája számára is. A kulcsgondolat „highlight” programja térségünk kis nyelveire fókuszál (Small Languages, Big Literatures), az itt található leckék pedig arra mutatnak be példákat, hogy a könyvkultúrára, az írott vagy elbeszélte tudásra, az analóg és a digitális írás kölcsönhatására, valamint az idegen nyelvekre és a fordításra fordított figyelem révén hogyan jöhet létre egy 21. századi regionális szellemi központ Debrecenben.

Highlight program:

Small Languages, Big Literatures

E projekt célja, hogy Debrecen – a regionális felelősségvállalás jegyében – új irodalmi útként és feladatként vállalja a periférikus helyzetben lévő kis nyelvekkel, irodalmaikkal, tágabb értelemben kultúrájukkal, valamint a fordításokkal, kölcsönhatásokkal való szisztematikus foglalkozást. A víziónk, hogy Debrecen e téma magyarországi és regionális központjává váljon. Ennek érdekében 2022-től a kis nyelvek tematikájára építjük az eddigi Költészeti Fesztiválból átalakuló Irodalmi Fesztivált, évközben több fordítói workshopot tartunk, a később bemutatandó Fresh AiR rezidensprogramba bevonjuk a kis nyelvek irodalmának művelőit, könyvek kiadását támogatjuk és Európai Nyelvi Kockázatát szervezünk a kis nyelvekre fókuszálva a Debreceni Egyetemen. 2023-ban nagyszabású fordítási szimpóziumra kerül sor, ahol e nemzetek irodalma szélesebb közönség előtt is bemutatkozhat. A projekt alapja egy hálózatépítés, amely a fordítók együttműködésén és tapasztalatcseréjén alapul, kulturális tranzakciókat indukál. E hálózatban Debrecennek csomóponti szerepet szánunk. Hosszabb távon a projekt megalapozza a Debreceni Irodalmak Háza megtervezését és létrehozását, melynek fókuszában szintén a kis nyelvek irodalmi és azok fordítása állnak.

Helyszín: Debreceni Egyetem, Déri Múzeum, Méliusz Juhász Péter Könyvtár, Debreceni Irodalmi Múzeum

Futamidő: 2019–2024

Kapcsolódások: EUNIC Hungary Cluster, TRADUKI Nemzetközi Fordítástámogató Szervezet, Publishing Hungary Program, érintett országok irodalmi-fordítástámogató ügynökségei, a régió irodalmi fesztiváljai (pl. Temesvár, Meridian Csernovic), Debreceni Költészeti Fesztivál, Debreceni Egyetem, Alföld folyóirat, Alföldi Nyomda, Debreceni Roma, Örmény és Bolgár Önkormányzatok

A „Send a Letter” kulcsgondolat alatt két leckét találunk, melyek címe „Library Alive!”, valamint „Small is Big”.

4/A) Library Alive!

Az e lecke keretében sorra kerülő programok egytől egyig azt mutatják meg, hogy a könyvkultúrának, az írott és nyomtatott szövegnek, a kapcsolódó alkalmazott művészeti ágaknak és úgy általában a történetmesélésnek mint a kulturális identitás fontos alkotóelemének nem csupán múltja, hanem jövője is van. A Gutenberg-galaxis ugyan számos átalakuláson megy át, a könyvtárak is számos funkcióval gazdagodnak és alkalmazkodnak a digitális világhoz, lényegüket tekintve azonban továbbra is a szövegekben rejlő tudás tárhelyeiként működnek. Debrecenben mind a könyvnek, a könyvnyomtatásnak, a könyvtárak működtetésének, mind a történetmondásnak (énekmondásnak) erős hagyománya van, iskolavárosként évszázadokig regionális központ volt. Programjaink célja, hogy szintetizálva a hagyományos és a digitális platformok nyújtotta lehetőségeket, a város újra szellemi bázisként, tudásközpontként szolgálja a környező térséget.

Library Alive! – Book Design Depo & Healing Library

A Book Design Depo a kortárs európai könyvdesign ünnepe, melyhez kapcsolódóan számos kiállítás egyszerre valósul meg a könyvekhez kapcsolódó közösségi terekben. Párhuzamosan

konferenciát szervezünk a kreatív ipar (könyvtervezés, tipográfia, illusztráció, alkalmazott grafika) és a nyomdaipar kapcsolatáról, valamint az elektronikus könyvkiadásról. A programmal párhuzamosan elindul a „Gyógyító Könyvtár” kezdeményezés is, amely figyelmet szentel az idősek és a fogyatékkal élők, valamint a könyvtár, főként az új könyvtári technológiák viszonyának, ezzel megszínésítve hétköznapjaikat és segítve őket egészségük megőrzésében.

Helyszín: Méliusz Juhász Péter Könyvtár, fiókkönyvtárak, könyvesboltok, Debreceni Művelődési Központ egységei, Debreceni Irodalmi Múzeum

Futamidő: 2020–2024

Kapcsolódások: a Méliusz Juhász Péter Könyvtár, Debreceni Református Kollégium, International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA)

Celebrate Letters – Festival of Typography

Fesztivál és workshop experimentális tipográfia és betűtervezés témakörében, nemzetközi betűtervező csúcstalálkozó. Az esemény a debreceni betűmetsző hagyományok kortárs, innovatív újraértelmezését teremti meg, központi helyszíne, az Alföldi Nyomda az első magyar nyelvű nyomdaként 1561 óta folyamatosan működik. Feldolgozásra vár a térség sajátos íráskultúrája is, pl. a templomokban található inskripciók és a falakat díszítő feliratok alapján. Bizonyos betűk – pl. a kétpontos y – megmaradt a helyi helyesírásban, a sírokon, családnevekben. A Tipográfiai Fesztivál kísérőrendezvényeiként ipartörténeti értékű, muzeális nyomdagépeket mutatunk be a nagyközönség számára működés közben, több ilyen gép helyreállítására is sor kerülhet. A debreceni kulturális intézmények és vállalkozások a részt vevő betűtervezők jóvoltából új, saját, egyedi fontkészletekre tehetnek szert a program támogatása fejében. A megelőző években kiírt nyílt nemzetközi pályázat keretében pedig az Európa Kulturális Fővárosa 2023 program kap saját, egyedi tervezésű fontot. A fesztivál keretében programokat rendezünk a Kárpát-medencében ma is ismert rovásírás témakörében is, amely számtalan piktografikus írással mutat rokonságot. Debrecenben a 20. század első felében lelkes művelői voltak a rovásnak, újságot is jelentettek meg így. A rovás esztétikai szempontból is értékes, beépült szövtéseink jelkészletébe, valamint kortárs művészek teszik alkotásaik kompozíciós elemévé. Foglalkozások, workshopok, kirándulások és előadások keretében ismertetjük meg, vizsgáljuk és adjuk tovább ezt a kulturális értéket, megvizsgálva azt is, hogy milyen hasonló írássok találhatók szerte a világban.

Helyszín: Alföldi Nyomda, Debreceni Irodalmi Múzeum, b24 Galéria komplexum, Debreceni Grafikai és Fotóműhely, Sesztina Galéria

Futamidő: 2019–2024

Kapcsolódások: Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Képzőművészeti Egyetem, Soproni Egyetem Alkalmazott Művészeti Intézet, Medgyessy Ferenc Gimnázium, Kós Károly Művészeti Szakgimnázium, School for Typography in Utrecht (NL), ArtEZ University of the Arts Arnhem (NL), Royal Academy of Art, The Hague (KABK) (NL), <http://typomania.ru/>, <http://weltform.at/>, <http://www.typeroom.eu/>, Novi Sad 2021-Plovdiv 2019 (Hakac-projekt)

I Have a Story, I Tell It in Songs

A református egyház korai történetében jelentős szerepet játszó, vándor életmódot élő énekmondók hagyományának 21. századi, modern továbbhordozói a singer-songwriterek, akik saját dalaikat adják elő a színpadon, jellemzően hangszeres kísérettel. A kortárs populáris zenei kultúra egyik fontos szegmense ez, melynek első kelet-európai, nagyszabású nemzetközi fesztiválját rendezzük meg 2020-tól. A műfaj rendkívül személyes, sokszor intim, őszinte kifejezésmóddal párosul. A fesztivál évről évre bővülő merítést mutat be európai előadókból, 2023-ra pedig nemzetközileg jegyzett rendezvénné növi ki magát. A rendezvény részben belvárosi közösségi tereket, részben a külvárosokban elhelyezkedő szakrális tereket, templomokat jelöl ki helyszínül. A rendezvényhez kapcsolódóan támogató, inspiráló szabályozási környezetet alakítunk ki a debreceni utcazenészek számára.

Helyszín: debreceni utcák és terek (pl. Baltazár Dezső tér, Sesztina udvar, Halköz), külvárosi és lakótelepi templomok
Futamidő: 2019–2024
Kapcsolódások: European Talent Exchange Programme, A38 Hajó, Lone Waltz Records, Tallinn Music Week (EE), Lakeside Festival (AT)

4/B) Small is Big

Az úgynevezett kis nyelvek – köztük a magyar, de szinte az összes régiós szomszédunk nyelve – világirodalmi viszonylatban kevésbé vannak jelen a nagy piacokon, kevés fordítás készül ezekről a nyelvekről, különösen kis nyelvről kis nyelvre. Mindezek következtében az e nyelveken születő irodalmi munkák kevésbé befolyásolják a nemzetközi diskurzust és kevésbé termékenyítik meg egymást. Debrecen egyfajta regionális felelősségvállalás jegyében új irodalmi útként vállalja a periférikus helyzetben lévő kis európai nyelvekkel, köztük elsősorban Közép-Kelet-Európa kis nyelveivel, az ezeken a nyelveken születő irodalommal történő szisztematikus foglalkozást, továbbá hozzá kíván járulni ahhoz, hogy a korábbinál jóval nagyobb számban szülessenek fordítások. A leckében foglalt célokat szinte teljes mértékben lefedi a korábban már bemutatott „highlight” program, a „Small Languages, Big Literatures”, a 2023. évben azonban több kisebb projektelem is hozzájárul ehhez.

City of Translators

Debrecen úgy válhatott regionális irodalmi és kulturális központtá az elmúlt fél évezredben, hogy költői-írói közül többek műveit fordították idegen nyelvre, illetve közülük számosan készítettek magas színvonalú fordításokat az európai irodalom kiemelkedő alkotásaiból. Az egyszerre valós és virtuális kiállítás egy olyan rendhagyó világirodalmi túrát kínál, amely révén bejárhatóak azok a helyek, amelyek Debrecen jelentős alkotóihoz és műfordítóihoz kötődnek. A helyszíneken QR-kód segítségével részleteket hallgathatunk eredeti nyelven és egy-egy debreceni kötődésű író, költő (pl. Csokonai Vitéz Mihály, Arany János, Tóth Árpád) fordításában magyarul a világirodalmi klasszikusokból (Vergilius, Shakespeare, Molière, Goethe, Rimbaud stb.), valamint a helyi alkotók (pl. Ady Endre, Móricz Zsigmond, Szabó Magda) szövegeiből és az azokból készült fordításokból.

Helyszín: a város utcái, az alkotókhoz kötődő helyszínek, Debreceni Irodalmi Múzeum

Futamidő: 2022–2023

Kapcsolódások: Debreceni Egyetem, az írók hagyatékát, fordításait gondozó országos, megyei és városi múzeumok, könyvtárak, levéltárak, Debreceni Német Kulturális Fórum, Alliance Francaise, American Corner, Alföld folyóirat

Your City in 100 Words

A pályázat ötletét a Chilében már 16 éve létező „Santiago en 100 palabras” elnevezésű felhívás adta, amire egy legfeljebb száz szavas, a városhoz valamilyen módon kapcsolódó írással lehetett jelentkezni. A 100 szóban a város kezdeményezés 2014 óta Budapesten is sikerrel zajlik. A legjobb 100 mű nem csak a világhálón tekinthető meg, de zsebkönyv formájában is megjelenik. Az első három helyezett pénzjutalomban részesül. Az alapgondolat a debreceni pályázat esetében is az, hogy az irodalom és a városi lét összefonódjon, széles közönséget ösztönözzünk írásra, és hogy a napi közlekedés során az emberek egy pillanatra megálljanak, és időt szakítsanak az irodalomra. A pályázatot először 2021-ben kívánjuk megrendezni Debrecenben, majd 2022–23-ban szeretnénk kiterjeszteni Kassára (SK), Ungvárra (UA) és Nagyváradra (RO) is. Debrecen pedig kész megjelentetni köztéri felületein ezekből a városokból, ill. akár Varsóból, Pozsonyból és Prágából származó szövegeket eredetiben és magyar fordításban.

Helyszín: köztéri felületek a városban

Futamidő: 2021–2023

5.) GLOBAL LOCALS

„Ajtót nyit”

Generációk, kultúrák és vallások éltek és élnek egymás mellett Debrecenben. A stratégia ismertetésénél bemutattuk, hogy milyen formában jelent meg ez a fajta sokszínűség, nemzetköziség és ökumené az elmúlt évszázadokban. Az ide tartozó akciók és programok párbeszédre és közös cselekvésre buzdítanak úgy az itt élők különböző csoportjai, mint az itt élők és Európa népei, polgárai között. A kapcsolódó metaforában a szóban forgó kéz kinyitja az ajtókat az emberek, a szomszédok, az egy utcában élők felé, de ugyanúgy az egymástól több ezer kilométerre élő és egymásról mit sem tudó emberek számára is felmutatja a szabad átjárás és eszmecsere lehetőségét. A gondolat, az idea realizálásának jó példája lesz az ötödik „highlight” program, a Debreceni Európai Szimfonikusok társulat megalakítása, amely a közös alkotás, az együtt zenélés örömeinek szimbólumaként közvetíti azokat az értékeket, amelyeket Európa képvisel és hirdet.

Highlight program:

European Symphonic Orchestra of Debrecen

Debrecenben a zene a vezető művészeti ág, oktatásában rangos alap-, közép- és felsőfokú iskolákat, intézményeket találunk; a zenei élet virágzik. Európa nagy szimfonikus zenekarai tele vannak kitűnő magyar muzsikussal – alig találunk olyan neves együttest, amelynek néhány meghatározó zenésze ne itthon tanult volna. A program keretében belőlük és a Kodály Filharmónia muzsikusaiból állítunk fel egy közös alkalmi, nemzetközi zenekart úgy, hogy mindenki elhozza magával egy helyi tanítványát vagy kollégáját is szólamtársnak, így egy legalább tizenöt-húsz országot reprezentáló, nemzetközi szimfonikus zenekar jön létre. A projekt kiválóan demonstrálja a magyar zeneoktatás európai rangját és azt, hogy a zenében már régóta természetes közegként van jelen az európai összhang. A projekt a közös próbákat és felkészülést, egy nagyszabású debreceni hangversenyt és egy rövid európai bemutatkozó turnét tartalmaz, utóbbin keresztül az együttes Debrecen, illetve az Európa Kulturális Főváros program utazó kulturális nagykövetévé válik.

Helyszín: Kodály Filharmónia Hangversenyterem, Nagyerdei Stadion, Nagyerdei Szabadtéri Színpad, európai városok koncerttermei

Futamidő: 2021–2024

Kapcsolódások: Európában működő, magyar zenészeket felvonultató szimfonikus zenekarok

A „Global Locals” kulcsgondolat alatt két akciót találunk, melyek címe „Conver-City”, illetve „All Inclusive”.

5/A) Conver-City

A Conver-City víziója a város, ahol aktív, cselekvő társadalmi párbeszéd („conversation”) jön létre a különböző generációk, vallások és a városra ható, vagy abban megjelenő kultúrák között. Az akciók továbblépnek a békés egymás mellett élés szintjén, és olyan közösségeket hoznak létre, amelyek érdemben kommunikálnak egymással. Miközben a városban jelen lévő felekezetek hosszú ideje konstruktív, segítő kapcsolatban vannak, a Debreceni Egyetemnek köszönhetően az elmúlt években megjelent sokszínű és sokkultúrájú, több ezres létszámú diákság bevonása, a velük közös kulturális platformok felállítása még számos kihívás elé állítja a város polgárait.

Soul Leaders

Debrecenben ma már három püspökség található, és olyan vallási béke honol, amelyért az elmúlt évszázadokban sokat küzdöttek az itt élő felekezetek. A 20. század diktatúrái, a náciizmus antiszemitizmusa és a kommunizmus keresztényüldözései olyan sebeket ütöttek, amelyek

gyakran mind a mai napig kibeszéletlenül élnek velünk, éppen ezért a művészet eszközeivel kívánjuk őket gyógyítani. A négy legnagyobb közösség – a református, a katolikus, a görögkatolikus és a zsidó – éppen ezért közösen olyan összművészeti eseményeket kíván szervezni, amelyek képesek a felekezetek közötti békét és a vallási türelmet felmutatni, illetve a bennünk élő sérüléseket enyhíteni. A katolikus püspökség Debreceni Mise címen egy népzenei motívumokra épülő kórusművet kíván bemutatni, a görögkatolikusok szintén kórusművekkel és a rájuk jellemző ikonográfiát bemutató kiállításokkal és előadásokkal készülnek. A görögkatolikusok a programévben meg kívánnak emlékezni az 1914-ben ellenük elkövetett bombamerényletről is. A zsidóság ki szeretné nyitni közösségi tereit a szélesebb közösség számára, és a kortárs zene és vizuális művészet segítségével kívánja megmutatni vallási ünnepeit és hitéletét. A református felekezet nem csak a város, hanem a régió egész területén kívánja templomait és gyülekezeti tereit átadni a kortárs zene, a vizuális művészet, irodalom és könyvkultúra számára. Civil kezdeményezésre tervezik egy különleges könyvautomata felállítását. A tervek között szerepel továbbá egy különböző felekezeti tagokból álló kórus, amely a régió több településén is koncertezne.

Helyszín: Református Kollégium és Nagytemplom, A Kárpát-medence zsidóságát bemutató Emlékközpont, Szent Anna Székesegyház, Debreceni Görögkatolikus Parókia, Zenede, a régió templomai és gyülekezeti helyei

Futamidő: 2021–2023

Kapcsolódások: a Debrecenben és a régióban lévő felekezetek és külföldi partnereik

Bach Connects

Egy nemzetközi kisugárzású, nem csak klasszikus zenét – sőt nem csak zenét – kínáló, húsvét körül megrendezendő Bach-fesztivált indítunk útjára, amely értelemszerűen erősen épít a város felekezeti hagyományaira, nagy múltú zenei együttesekre és a városban található templomok egyedi hangulatára. Demonstrálja a barokk zenei nyelv összeurópaiságát – amely az első ilyen volt a zenetörténetben –, és Bach géniusának határokra és századokon átnyúló hatását. Speciális kiegészítő projekteken keresztül bevonjuk a társművészeteket – ideértve a digitális kultúrát – és mobilizáljuk a fiatalokat is.

Helyszín: a felekezetek meghatározó debreceni templomai, Kodály Filharmonia Hangversenysterem

Futamidő: 2022–2024

Kapcsolódások: európai zenészek és szervezetek, amelyek Bach örökségével foglalkoznak

Bethlehem in 2D

A téli időszakban kortárs nemzetközi fotókiállítást szervezünk, amely reflektív módon dolgozza fel az európai betlehemes hagyományt. A tárlat lehetőséget nyújt arra, hogy, az európai keresztény hagyományban fellelhető, Jézus születéséhez kapcsolódó szakrális, népi játékokra kortárs kontextusban tekinthessünk, mindemellett megismerjük ennek a szokásrendszernek az élő európai példáit. A tárlat kiindulási alapja Korniss Péter, a 20. század egyik legfontosabb magyar fotóművésze, a város közgyűjteményében található, „Betlehemezők” című fotósorozata, valamint a Debrecenben évtizedek óta ezeket megmozgató, regionális jelentőségű Nemzetközi Betlehemes Találkozó.

Helyszín: MODEM

Futamidő: 2021–2023

Kapcsolódások: Déri Múzeum, Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központ, European Cities of The Reformation

Show Your Spices

A Debrecenben tanuló közel ötezer külföldi diák ma már jól látható közösséget alkot Debrecenben, sokszor azonban a helyiek számára problémát jelent velük a kapcsolatfelvétel és a kommunikáció. A program a gasztronómián keresztül valósítja meg az érzékenyítést, séfek és drámapedagógusok (mediátorok) bevonásával. Az adott lakóközösségben élő külföldi diákokat és a szintén ott lakó debrecenieket közösen hívjuk meg a debreceni Séfakadémiára, ahol egymás receptjeinek, fűszereinek felhasználásával közös vacsorát készítenek.

Helyszín: Séfakadémia

Futamidő: 2022–2023

Kapcsolódások: Debreceni Egyetem Nemzetközi Oktatást Koordináló Központja, külföldi diákok informális közösségei

5/B) All Inclusive

A gyakorlati tudás megnyilvánulásának legszélesebb, összeurópai kontextusát megjelenítő akció olyan programok megvalósítására törekszik, amelyekben az együtt létrehozás öröme a nemzetköziség, az európaiság értékét mutatja fel sok-sok ember számára, és amelyeken keresztül Debrecen beszélgetést kezdeményez az egész kontinenssel az alkotáson, a művészeteken keresztül Európa jelenéről és jövőjéről. A kulcs gondolat „highlight” programja, egy összeurópai szimfonikus zenekar létrehozása Debrecenben mindennél jobban kifejezi az akció mondanivalóját.

EUROPA CANTAT Junior – International Youth and Children Choral Festival

Az Europa Cantat mozgalomra építve megrendezzük a legfeljebb 20 éves gyermek- és ifjúsági kórusok zenepedagógia-alapú nemzetközi kórusfesztiválját, különböző nehézségi szintű, jelentős részben nemzetközi zenei témájú és vezetésű műhelyekkel 2023 nyarán. A rendezvényre 1500–2000 európai résztvevőt várunk, akik közel két hétig együtt dolgoznak, miközben a nagyközönség számos koncertet tekinthet meg. A program közösséget formáló erejét a nagy, közös éneklések, valamint a gazdag kiegészítő (nem kórusművészeti) programelemek tovább növelik.

Helyszín: az egész város

Futamidő: 2022–2024

Kapcsolódások: European Choral Association – Europa Cantat, ECA-EC Közép-Kelet-Európai Kórusközpont, KÓTA (Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége, Cantemus Kórusintézmény – Nyíregyháza)

BAL-KAN-TIC

Közép-európai ifjúsági world music és etnojazz showcase műhely a Balkántól a Baltikumig. A fesztivál célja, hogy a szakma és a közönség megismerje Bulgáriától Észtorszáig a legjobb 30 év alatti world music és etnojazz előadókat. A rendezvény a Debreceni Jazznapok mellett párhuzamosan, annak hagyományára építve, de attól eltérő koncepcióval valósul meg. Kiegészül a világzenével mint zenei műfajjal, elsősorban a hazai és nemzetközi szakmát célozza meg, azonban a közönség számára ingyenesen hozzáférhető koncerteket biztosít, valamint egyszeri nemzetközi zenei kooperációkat hoz létre projektszerűen, ezzel teremtve újfajta művészeti dialógust a műfaj alkotói között.

Helyszín: Nagyerdei Víztorony

Futamidő: 2022–2024

Kapcsolódások: WOMEX, Hangvető, Budapest Ritmo Fesztivál, Budapest Music Center

6.) TRANSIT

„Kezet fog”

Debrecen európai láthatóságának biztosításához a 21. században nem elegendő sem az iskolavárosi múlt, sem az esetleges regionális tudásközponti szerep hangsúlyozása. A kulcsgondolat ezért egy olyan proaktív koncepciót fogalmaz meg, amelyben Debrecen egyrészt partnereket keres és talál ahhoz, hogy a tradicionális és modern tudásban rejlő lehetőségeket közösen, tapasztalatcserén és kulturális mobilitáson keresztül európai szinten fedezzük fel, másrészt olyan attraktív elemeket mutat fel, amelyek az ide érkezők számára emlékezetes élményként elraktározhatóak és elvihetőek, ezzel szolgálva azt, hogy a város ténylegesen felkerüljön Európa kulturális térképére.

Highlight program:

Fresh AiR

Nemzetközi mobilitási és rezidens program, amelynek keretében meghatározott tematikus és regionális elvek szerint (pl. más EKF-ekkel partnerségben, Debrecen tágabb régiójából, testvérvárosokból) írók, képzőművészek, más alkotók érkeznek 1-2 hónapra Debrecenbe. A program javarészt együttműködésekben, azaz kölcsönösségi alapon működik, tehát a partner-programok (városok) is fogadnának cserébe debreceni és más magyar művészeket, akik Debrecen „küldöttei”. Lehet tematikusan is hívni rezidens művészeket, pl. a debreceni pályázat tartalmi irányelveinek megfelelően. Művészekén kívül kulturális menedzserekre, kurátorokra is érdemes lenne kiterjeszteni a kört. Külön figyelmet fordítunk a „Small is Big” koncepciónak megfelelően a kis nyelvek és kultúrák képviselőire, és idővel külön fordítói alprogram is indul. A rezidens helyeket (Debrecenből és Debrecenbe) nyilvánosan meghirdetjük, a pályázatokról szakmai zsűri dönt.

Helyszín: b24 Galéria, továbbá a létrejövő lakótelepi kulturális inkubátor pontok, MODEM, Debreceni Egyetem

Futamidő: 2019–2014

Kapcsolódások: rezidensprogramok a régióban, pl. Plants AiR Program Novi Sad (RS), Pécs Writers Program (HU), The Bridgeguard Stúrovo (SK), KulturKontakt Austria (AT), Port Cultural Cetate (RO), The Paintbrush Factory Cluj (RO), volt EKF-ek AiR-programjai: Plzen (CZ), Wrocław (PL), Res Artis Worldwide Network of Artist Residencies

A „Transit” kulcsgondolat alatt található a két utolsó lecke, melyek címe „Fresh Air”, illetve „Welcome Friends”.

6/A) Fresh Air

A közös európai jövő elképzelhetetlen intenzív rezidencia- és csereprogramok nélkül. A kulturális mobilitás nélkülözhetetlen eszköze a tudás- és tapasztalatcserének. Meggyőződésünk, hogy azok a városok, amelyek gyakran és nagy számban fogadnak be hosszabb-rövidebb időre kreatív, átadható és kicserélhető tudással rendelkező embereket, és egyidejűleg saját polgáraik közül sokan kapnak lehetőséget, hogy külföldön gyűjtsenek tapasztalatot és egyben a város követeiként közvetítsék Debrecen értékeit, sokkal könnyebben találják meg a helyüket Európában. A hatodik „highlight” program, mely a leckével azonos címet visel, és amelyet már bemutattunk, egy minden korábbinál kiterjedtebb és több, a kulturális-művészeti szférában dolgozó ember számára lehetőséget biztosító rezidensprogram. A mobilitáshoz azonban nem csupán a rezidenciaprogramok, de a nemzetközi relevanciával rendelkező tehetséggondozó és képzési programok is hozzájárulhatnak. Egy biztos: az ismeretek átadásának legfontosabb csatornája a személyes találkozás, ezért szeretnénk, ha az Európa Kulturális Fővárosa program a lehető legtöbb ilyen találkozásra biztosítana lehetőséget.

CCC – Debrecen College of Cultural Capacity

Debrecen számára az egyik fő kihívás az EKF kapcsán a kulturális humán kapacitás, a nemzetközi gyakorlatok, a szakmai minőségfejlesztés és a korszerű szemlélet hiánya, az

innováció alacsony volumene. Ez a projekt a felvezető évek során átfogó kulturáliskapacitás-fejlesztő programot kínál: kulturális menedzsment (tovább)képzésre, fiatal kulturális menedzserek Debrecenbe csábítására, valamint európai intézményekkel szakmai (csere-) kapcsolatok kiépítésére lesz szükség. Nemzetközi szakemberek tartanak képzéseket, workshopokat és szemináriumokat a debreceni intézményeknek, kulturális területen dolgozó civil szervezeteknek és az EKF-csapat munkatársainak. A program lehetőséget nyújt kulturális szakemberek rövid időtartamú (4-6 hetes) külföldi gyakorlatának támogatására is. A potenciális témák között megtaláljuk a projektmenedzsmentet, a közönségfejlesztést vagy akár az EUPályázatok témakörét is. A kurzusokra, foglalkozásokra külsősök is jelentkezhetnek (akár az egész régióból), de számukra a képzés díjköteles, így a költségek egy része megtérül Debrecen számára. A nemzetközi (főleg gyakorlati) szakemberekkel, EKF-szakértőkkel, közönségfejlesztési és kulturális menedzsment szakemberekkel közösen ún. „pilot project”-ek szervezésére is sor kerül az EKF-felkészülés keretében. Így kapcsolódunk többek között a „Lab for European Project Making” programhoz, melyet Rijeka 2020 és Novi Sad 2021 kezdeményeztek. Kapcsolatot alakítunk ki a Kaunas 2022 „Tempo Academy” projekttel is. A programot 2023-tól forprofit vagy PPP-alapon működő virtuális képzési központtá alakítjuk.

Helyszín: Kölcsény Központ, DAB Székház

Futamidő: 2020–2024

Kapcsolódások: Institut für Kulturkonzepte Vienna (AT)

Imagine Festival Debrecen

A Jeunesses Musicales International (JMI) zenei tehetségkutatója egyfajta kulturális franchise-ként számos országban nagy sikerrel van jelen Belgiumtól Románián át Brazíliáig. Ezeken a koncertszerű megmérettetéseken mindenféle zenei stílus előadói képviseltetik magukat, a klasszikustól a popzenéig – ily módon nagyon hasonló a korábban a Budapesti Tavasz Fesztivál részeként megrendezett Fringe Fesztiválhoz. Az egyes lokális Imagine Fesztiválok legjobbjai minden évben egy nemzetközi döntőn mutatják be tudásukat. A magyar Imagine Fesztivált Debrecenben 2019 őszétől szeretnénk megrendezni, a nemzetközi döntőt pedig, melynek rendezési jogát a JMI ítéli oda, a 2023. évre megpályázza a város.

Helyszín: lakótelepeken felállított színpadok, meglévő előadótermek városszerte

Futamidő: 2019–2024

Kapcsolódások: Jeunesses Musicales International, további európai Imagine Fesztiválok

Meeting of 'Redcappers'

Vitéz László olyan magyar népi bábhős, mint az angol Punch, a német Kasperl, a francia Guignol vagy az orosz Petruska. A találkozó egy korábban a város által indított gyerekfesztivál keretén belül, a Kemény Henrik-hagyatékra (és az ezt kezelő, bemutató debreceni bábmúzeumra) építő nemzetközi műhelyként jön létre, melyre az európai utcai bábjátzás legkarakteresebb szereplőit hívjuk meg. A rendezvény a nagyközönség számára bemutatandó, a városban itt-ott spontán feltűnő előadásokon túl elsősorban szakmai találkozóként definiálja magát, melynek eredményeképp az utcai bábjátékok főszereplőinek európai mitológiájával ismerkedhetünk meg.

Helyszín: Vojtina Bábszínház, Emlékkert, Nagyerdő

Futamidő: 2022–2024

Kapcsolódások: bábjátékosok és bábszínházak az Egyesült Királyságból, Olaszországból, Lengyelországból, Szlovákiából és Németországból

6/B) Welcome Friends!

Debrecen feladata az Európa Kulturális Fővárosa évben nem csupán az, hogy partnerségépítés, cserekapcsolatok és kulturális mobilitás révén megerősítse helyét Európa kulturális térképén, hogy számos látogatót vonzzon és számukra minél több attraktív élményt nyújtson, hanem hogy legfőképpen az európai értékek közvetítőjévé váljon. Az Európa Kulturális Fővárosa cím arra

determinálja a várost, hogy ebben a minőségében lépjen fel külföldön, hogy a városnak és a programon keresztül az európai kultúrának minél több barátot szerezzen. Ezzel egyidejűleg olyan európai városokat és szereplőket invitáljon Debrecenbe, akiket az Európa Kulturális Fővárosa program segítségével tud támogatni az integráció útján.

Same Boat 2024

2024-ben négy EU-csatlakozás előtt álló ország: Albánia, Bosznia-Hercegovina, Macedónia és Montenegro városai pályázhatnak az EKF-címre. Debrecen geopolitikai helyzetéből következik, hogy a 2024-es EKF-pályázathoz kapcsolódóan, és egyben hidat emelve 2023 és 2024 között, segítséget nyújtson a Nyugat-Balkán európai integrációjához. A felvezető évek során szisztematikusan együttműködünk a 2024-re pályázó délkelet-európai városokkal. Fel szeretnénk hívni e terület kulturális sokszínűségére és értékeire a figyelmet, és segítséget adni a pályázó városoknak, akár az elbírálást követően is. A programév során meghívjuk több programunkba is e városok, országok alkotóit, produkcióit. Művészeknek lehetőséget biztosítunk a Fresh AiR programban, az EKF-pályázaton dolgozó csapatokat study tour-ra invitáljuk Debrecenbe és közös szimpóziumot szervezünk. Debreceni fellépőkkel is gazdagítjuk egy-egy alkalommal e városok kulturális eseményeit. A programot összehangoljuk a Novi Sad 2021 program csapatával, hiszen ideális platformot tudna biztosítani e két EKF, amelyek közül az egyik EU-tagországban, a másik egy hasonló helyzetű, csatlakozás előtt álló országban található.

Helyszínek: számos különböző helyszínen

Futamidő: 2019–2024

Kapcsolódások: 2024-re pályázó nyugat-balkáni városok (pl. Banja Luka, Skopje), Novi Sad 2021

A Soul for Europe in Debrecen

Megkeressük a neves, berlini székhelyű konferenciasorozat és platform szervezőit, hogy partnerséget ajánljunk és kérjünk egy olyan európai kulturális konferencia kidolgozására és közös megrendezésére, amelyet e lecke témájának – a megértés alapjainak, az európai értékek felmutatásának – szentelnénk.

Helyszín: Kölcsey Központ

Futamidő: 2021–2023

Kapcsolódások: Stiftung Zukunft Berlin, Culture Action Europe

Debrecen Embassies

Ebben a programban elsősorban a Külgazdasági és Külügyminisztérium Balassi Intézetének Európában található több mint 20 magyar kirendeltségére számítunk, melyekkel szoros együttműködésben információs és kulturális rendezvényeket (találkozásokat) szervezünk a felvezető évek során, így személyesen kapcsolatba kerülve az európai közönséggel és a sajtóval. Az intézetek 2023-ban is Debrecen nagykövetségei lesznek: Debrecen-sarokkal, tájékoztató anyagokkal infó-pontként fognak működni.

Helyszín: európai nagyvárosok

Futamidő: 2020–2023

Kapcsolódások: helyi nagykövetségek, Balassi Intézetek hálózata, az Egyesült Királyság helyi nagykövetsége (2023-as partnerség miatt), helyi média, kulturális szereplők

future.hand.book

Sokak szerint míg a 20. század a fogyasztás jegyében telt, addig a 21. század a megosztás évszázada lesz. Azaz működő és méltányos világot a tudás megosztása, az elérhetőség fokozása, valamint a közösségi szemlélet révén teremthetünk. Debrecen városa az EKF-folyamat hat éve során módszertanát, akcióit és tapasztalatait egy évről évre újabb fejezetekkel bővülő, az

interneten bárki számára elérhető, ingyenesen letölthető kézikönyv formájában bocsátja a jövő EKF-városai, illetve minden léptékváltásban lévő város és érdeklődő rendelkezésére. Az open knowledge, open design elvek alapján létrejövő kézikönyv a modell szerepben lévő EKF-város, Debrecen felelősségtudatának, magas fokú önreflexiójának, co-working/co-creation gyakorlatának, valamint folyamat központú gondolkodásmódjának a megtestesítője. Debrecen művészeti koncepciójának megfelelően miközben cselekszik, egyúttal kézikönyvet is ír, azaz minden pillanatban újratерemti kétféle tudásforma, a gyakorlati és az elméleti egységét; a kézikönyv tehát nem más, mint a város EKF-programjának virtuális záróköve.

Futamidő: 2020–2023

A felvezető évek, a tárgyév és az EKF-évet követő időszak tematikái

A 2019–2024-ig tartó időszak éveit lépcsőzetesen építjük fel. Egyszerre több olyan folyamatot kell elindítani és menedzselni, amelyek immanens módon következnek a város kulturális stratégiájából és a kulturális léptékváltás igényéből. Fontos, hogy az itt felsorolt éves fókuszok arra utalnak, hogy a feladatok egymásra épülnek, a korábbihoz mindig hozzáadódnak az újak. Így mutatható be az EKF felkészülési folyamat teljes komplexitása:

2019: Mind Shift – szemléletformálás, kapacitásfejlesztés és szervezetátalakítás

2020: Equalizer – kulturális decentralizáció és demokratizálás

2021: Map Making – mobilizálás, nemzetköziesítés és brandelés

2022: Tuning – infrastruktúra továbbfejlesztés, hosszú távú legacy-modell kiépítése

2023: Chain Reaction – megvalósítás és ünneplés

2024-: Keep Open! – utógondozás, pályára állás, fenntartás

2023	TÉL	TAVASZ	NYÁR	ŐSZ	TÉL
Nyitás	Nyitóünnepség				
Botanica Reloaded		Plattenbau District Open Air Gallery (2023. évi kiadás)	Botanica Reloaded Festival		
			Colour up your Quarter!		
			Community Botanical Book		
			Mature Plants		
			Hortobágy - The Endless Sky		
Debrecen Hype			On Höllering's Track		
	Debrecen Hype			Debrecziner Reloaded	
			Hidden Debrecen Hotspots		
			Imaginary Spaces		
			Plattenbau District Cultural Incubator Points		
			DRIVE (ShareBars + Arcadia)		
			Cool School Containers		
			Urban Mini Grants - ECOC Special		
Cool Craft		Old Craft New Craft Festival	We Love Wood		
			European New Craft Camp		
			European Street Theatre's Expo & Jugglers' Workshop		
			Outskirt Market		
Send a Letter		I Have a Story, I Tell in Songs		Library Alive / Book Design Depo	Small Languages - Big Literatures
				Celebrate Letters	
				City of Translators	
Global Locals		Your City in 100 Words			
	European Symphonic Orchestra of Debrecen	Bach Connects		EUROPA CANTAT Junior	Bethlehem in 2D
				BAL-KAN-TIC	
			Soul Leaders		
			Show Your Spices		
Transit			Meeting of Redcappers	Imagine Festival	A Soul For Europe
			Fresh AIR		
			CCC - Debrecen College of Cultural Capacity		
			Same Boat 2024		
			Debrecen Embassies		
Zárás			future.hand.book		
					Záróünnepség

K14 Milyen módon kerülnek kiválasztásra az adott év kulturális programját alkotó események és tevékenységek? (Ez a kérdés az előzetes kiválasztási szakaszban opcionális.)

A pályázati programok és projektek begyűjtése, az egyeztetési és döntési folyamat

A város vezetése és a D23 Programiroda számára kezdettől fogva alapvető stratégiai cél, hogy a pályázati folyamatban a lakosság és a releváns debreceni stakeholderek lehető legszélesebb köre vehessen részt. Ennek megvalósításához komoly előnyt jelentett, hogy a város már 2016. július 1. napjával megalapította a pályázati koordinációért felelős szervezetet, vagyis az EKF Debrecen 2023 Nonoprofit Kft-t (a programirodát). Az iroda csapata kellő kapacitással és kapcsolatrendszerrel rendelkezett ahhoz, hogy már igen korán megkezdje a pályázat társadalmasítását a lakosság körében (lásd K 19). 2017 elejétől a következő lépések mentén alakult a **konceptió összeállítása és a programötletek begyűjtése**:

- lakossági fórumokon projektötletek meghallgatása és gyűjtése, ötletdobozok kihelyezése (lásd még K19),
- kulturális intézményektől és civil kulturális egyesületektől programjavaslatok bekérése,
- a Debrecen 2023 Tanácsadó Kollégium megalakulásától kezdve (2017. január 1.) projektjavaslatok folyamatos gyűjtése a helyi és országos tanácsstagoktól, ill. az üléseken felmerült programötletek bekérése írásos formában.

A jelen pályázatba bekerülő program- és projekttervekről a Debrecen 2023 Tanácsadó Kollégium hozta meg a végső döntést többségi szavazással 2017 októberében. A kialakult pályázati koncepcióról és a projekttervekről a következő fórumokon zajlott **egyeztetés**:

- Debrecen 2023 Tanácsadó Kollégium,
- több körös szakmai egyeztetés a kulturális intézményvezetőkkel, egyházakkal és civil szervezetekkel (együtt a kulturális stratégiával),
- rendszeres egyeztetés a politikai döntéshozókkal, azaz a város vezetésével és a közgyűlési pártokkal (együtt a kulturális stratégiával).

Végül a pályázatot Debrecen MJ Város Közgyűlése szavazta meg 2017. december 19-én (lásd még K27).

Továbbjutás esetén a programtervek részletesebb kidolgozására kerülhet sor, valamint megállapodásokat kötünk a projektpartnerekkel. A cím elnyerése esetén természetesnek tartjuk, hogy mozgásteret kívánunk hagyni a nyílt, nemzetközi pályázatot követően megválasztandó, független művészeti igazgatónak a koncepció és a programsor továbbfejlesztésére. Ezen kívül számos további lakossági és civil kezdeményezés terve születhet majd meg az **Urban Mini Grants** programon keresztül.

A programok és projektek tartalmi kiválasztási szempontjai

A tartalmi kiválasztási szempontok a következők voltak, amelyeket konkrét projektpéldákkal támasztunk alá:

- **Művészeti koncepció:** Egyértelmű illeszkedés a **future.hand.book** koncepció akcióihoz és leckéihez (lásd a K13 szerinti besorolást)
- **Európai dimenzió:** A „lokális”-t az „európai”-val összekötő tematikák megjelenítése a K09 fejezetnek megfelelően (pl. *Fresh AiR, A Soul for Europe in Debrecen, Same Boat 2024*)
- **Sokszínűség:** Műfaji és összművészeti sokszínűség reprezentálása a programmal (lásd K13), amit a nemzetközi kooperációk és cserekapcsolatok is erősítenek
- **Hosszú távú hatás:** Számos program esetében a fenntarthatóság kiépíthetősége (pl. *Fresh AiR, Mature Plants, Plattenbau District Cultural Incubator Points*)

- **Városi kulturális stratégia:** Összhang megteremtése a kulturális stratégiával (pl. *Botanica Reloaded, Meeting of 'Redcappers'*)
- **Participáció:** A különböző városi lakossági csoportok és rétegek megszólítása a programokkal, de még inkább a bevonásuk a kreatív alkotási folyamatokba (pl. *Mature Plants, Urban Mini Grants, Cool School Containers*)
- **Városi és régiós decentralizáció:** a városi decentrumok aktivizálása és a régiók bevonása (*Outskirt Market, Hortobágy – The Endless Sky*)
- **Nemzetközi kiterjesztés:** Együttműködések a ParticulaRegion-ben és más EKF-ekkel (pl. Debrecen részvétele a *Lab for European Project Making* programban vagy a *Second Cities* projektben)

K15 Miként kombinálja a helyi kulturális örökséget és hagyományos művészeti formákat új, innovatív és kísérletező kulturális kifejezőmódokkal?

A **future.hand.book** címmel összefoglalt debreceni pályázat művészeti-kulturális koncepciójának alapgondolatai a hagyomány és a megújulás kettőssége, a kézi és a szellemi tudás szinergiája, és az (im)materiális örökség innovatív dinamizálása (lásd még K04, K12). Ez a koncepció immanensen következik Debrecen múltjából és jelenéből, és kellően izgalmas, a jövőt illetően más európai városok számára is releváns kérdéseket vet fel.

Nem meglepő tehát, hogy a pályázatban megjelenített projektek és programok szinte mindegyikére jellemző a kulturális örökség újszerű megközelítése, a hagyományok dinamikus újraértelmezése, de legalábbis innovatív bemutatása.

Számos ilyen programot tartalmaz a pályázat mind a hat kulcsgondolata (K12), ill. az azokon belül található két-két altéma mindegyike (K13), amelyek közül itt most csak prototípusként mutatunk be kulcsmotívumunként egy-egy példát:

- **Botanica Reloaded: Botanica Reloaded Fesztivál**, amely többek közt Debrecen jelentős növénytudományi hagyományaiból (Magyar Fűvészkönyv, Botanikus Kert) kiindulva kínál organikus kortárs művészeti kiállítást.
- **Debrecen Hype: Debrecen Hype**, amelynek a legfontosabb eleme a Déri Múzeum várostörténeti-néprajzi kiállításának teljes újragondolása és -rendezése a legkorszerűbb technológiát képviselő installációval.
- **Cool Craft: Old Craft – New Craft Fesztivál**, amely a „new craft” és digitális craft szemlélettel közelít a népművészethez, a kézművességhez, az iparművészethez és a designhoz.
- **Send a Letter: Celebrate Letters – Festival of Typography**, amelynek részét képezi a térség sajátos íráskultúrájának beemelése az experimentális tipográfiába.
- **Global Locals: Bethlehem in 2D**, amely az európai betlehemes hagyományt jeleníti meg a kortárs fotóművészet eszközeivel.
- **Transit: Meeting of 'Redcappers'**, amely egy gyermekfesztivál keretein belül egy európai vándormotívumot, az utcai bábjátékok főszereplőit jeleníti meg a kortárs bábművészet eszközeivel.

Megemlítjük még, hogy a hagyományos művészeti formák innovatív megjelenítése korunk kommunikációtechnológiai lehetőségeinek kihasználásával is megvalósítható. Erre törekszünk akkor, amikor a kulturális programok (koncertek, kiállítások stb.) digitális hozzáférését (pl. élő közvetítés, virtuális tárlat) tervezzük (lásd még K 46-47).

K16 Bevonja a város, ill. tervezi, hogy bevonjon helyi művészeket és kulturális szervezeteket a kulturális program kidolgozásába és megvalósításába? Adjon néhány példát és nevezzen meg néhány helyi művészt és kulturális szervezetet, amelyekkel együttműködést tervez, valamint részletezze a kapcsolatot jellegét!

A helyi művészek és intézmények mind a pályázat összeállításában, mind a programkiválasztási és döntési folyamatban részt vesznek. A debreceni pályázat összeállításában résztvevő szakemberek jelentős része a város kulturális közegéből került ki, elismert szakember, garantálva a közvetlen kapcsolatot és kommunikációt a debreceni kulturális szereplőkkel. Ez a hivatalos EKF-szervezet keretein belül, azaz a programirodában dolgozókra, és a Tanácsadó Kollégium debreceni tagjaira egyaránt igaz.

- A programiroda ügyvezetője szakmáját tekintve karmester, zenei menedzser, a Kodály Filharmónia ügyvezetője; a pályázat koordinátora a Méliusz Juhász Péter Könyvtár igazgatója, a pályázat egyik kreatív tanácsadója a debreceni Campus Fesztivál munkatársa.
- A Tanácsadó Kollégiumban képviselve van többek közt a Debreceni Egyetem, az Alföld folyóirat és a debreceni építész szakma is.
- A pályázat összeállításakor egyeztetések zajlottak a debreceni kulturális intézmények vezetőivel, az egyházak vezetőivel és a kulturális egyesületekkel. Az ezektől a stakeholderektől kapott releváns programötletek beépültek a pályázatba.

A tervezett programban nagymértékben számítunk a debreceni kulturális intézmények projektjeire, helyszíneire, meglévő és kiépítendő kapcsolataira és kapacitására (lásd még K09, 10, 18). Sok esetben maguk az intézmények a kezdeményezők és/vagy a projekt gazdái is (pl. Kodály Filharmónia, Méliusz Juhász Péter Könyvtár, Vojtina Bábszínház). A műfaji és célcsoportbeli sokszínűség jegyében így gyakorlatilag az összes városi kulturális intézmény érintett lesz a programokban (lásd a helyszíneket és a kapcsolódásokat a K13-ban).

Ugyanígy a nem városi fenntartású, de Debrecenben működő kulturális intézmények, egyházak, egyesületek és kulturális programokat szervező magáncégek is a program, ill. a programfejlesztés részesei (pl. Debreceni Egyetem, Campus Fesztivál, Sэфakadémia, lásd még K13).

A pályázatban szereplő projektervek jelentős része további kidolgozást igényel, ami a partneri kört és a részt vevő konkrét művészeket és fellépőket is érinti. Ennek ellenére már most kimutatható számos helyi művész, művészcsoport és kurátor konkrét bevonása a programokba. Mindamellet az *Urban Mini Grants* ösztöndíjas pályázatra természetesen a decentrumokat alakítani kívánó helyi művészek jelentkezését is várjuk majd.

A K10-ben kifejtett európai kampány keretében személyes érintkezésekre építve kívánunk Európa-szerte bemutatkozásokat, kulturális-művészeti promóciós rendezvényeket (találkozásokat) szervezni. E találkozásoknak mindig egy kulturális-művészeti produkció áll a középpontjában, lehetőség szerint együttműködésben helyi művészekkel. Jó példa volt egy debreceni együttes külföldi, az EKF-pályázást is népszerűsítő, rangos fellépésére a Kodály Filharmónia római vendégkoncertje a híres Santa Maria in Vallicella templomban (2017. november). Ide sorolható a Csokonai Színház vendégjátéka a brassói Nemzetközi Kortárs Dramaturgiai Fesztiválon (szintén 2017 novembere).

4. Megvalósítási képesség

K17 Igazolja és bizonyítékkal támassza alá azt, hogy széles körű és erős politikai támogatással bír, valamint elnyerte a megfelelő helyi, regionális és nemzeti hatóságok fenntartható elkötelezettségét.

A város a 2016. február 25-i közgyűlésen nyilvánította ki azt a szándékát, hogy Debrecen pályázza meg az Európa Kulturális Fővárosa címet. Ezt követően 2016. július 1. napjával megalapította az EKF Debrecen 2023 Nonprofit Kft-t (a programirodát).

2017. február 23-án a közgyűlésben helyet foglaló valamennyi politikai párt és szervezet közös írásbeli nyilatkozatot tett arról, hogy támogatja a város pályázatát az Európa Kulturális Fővárosa címre. A politikai pártok képviselőinek tájékoztatása a program kidolgozásának során is többször megtörtént. A polgármesteri hivatal és a programiroda rendszeresen hívtak össze városi stakeholder-egyeztetéseket, fórumokat.

A polgármester a legmagasabb szinten kezdeményezett stratégiai együttműködési tárgyalásokat a térség településeinek döntéshozóival. Kilenc környező város és falu írásban jelezte szándékát, hogy támogatja, együttműködését ajánlja Debrecen pályázatához. Időközben több tucat kisebb és nagyobb település és város csatlakozott ehhez a mozgalomhoz a szűk értelemben vett régiókból, de azon túlról, Közép-Magyarország vagy Közép-Dunántúl térségéből is.

A Hajdú-Bihar megyei közgyűlés határozatba foglalta, hogy támogatja Debrecen pályázatát, felajánlja meglévő, aktív nemzetközi projektpartnerségének köszönhetően kialakult kapcsolatait. Felvettük a kapcsolatot a Városok-Falvak Szövetségével is, amely a 2010-es EKF-pályázat vállalására jött létre, és amely 30 települést és 5 civil szervezetet tömörít. Az elnökség szintén támogatja a város pályázatát. Mindkét esetben a felek egyetértettek abban, hogy a cím elnyerése nagy lehetőséget teremt a partnerek helyi értékeinek és hagyományainak bemutatására. Mindemelllett az Észak-alföldi Régió másik két megyéjének (Jász-Nagykun-Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg) önkormányzatát is megszólítottuk. Kiemelt jelentőséggel bír a szomszéd megyeszékhellyel, Nyíregyházával kötendő stratégiai megállapodás.

Debrecen térségi kapcsolatrendszere a Magyarországgal szomszédos országokra is kiterjed (lásd még K02). Románia északnyugati területeinek számos városa támogat bennünket (pl. Szatmárnémeti és Nagyvárad), akik közül kiemelendő testvérvárosunk Nagyvárad, hiszen ehhez a városhoz évszázados kulturális kapcsolatok fűznek bennünket. Ukrajna több városát is megszólítottuk. Beregszász például már biztosított minket elvi támogatásáról. Harkovval is kötöttünk megállapodást, mely érinti a kulturális együttműködést is.

A pályázat írása során felvettük a kapcsolatot olyan városokkal, melyek már elnyerték a címet, vagy pályáztak a címre. Így Romániában Temesvárral, Kolozsvárral. Lengyelországban Wrocław városával, Bulgáriában Sumennel, és természetesen Pécs városával is. Valamint megtörtént a kapcsolatfelvétel az angliai és észak-ír leendő pályázókkal (pl. Leeds, Belfast/Derry). Debrecenben konferenciát szerveztünk a címet viselő városok tapasztalatainak bemutatása céljából, melyre külföldi előadók érkeztek hozzánk. Hasonlóan eredményes volt, hogy a programiroda bekapcsolódott a Kolozsvár által kezdeményezett Candidate Cities Network programba.

Az Európa Kulturális Fővárosa kezdeményezés magyarországi nemzeti irányító hatósága az Emberi Erőforrások Minisztériuma. A minisztérium nemcsak a pályáztatási folyamat koordinációját és tájékoztatási feladatokat lát el, hanem szakmai támogatást is nyújtott a városoknak: 2016-ban nemzetközi EKF-konferenciát, 2017 áprilisában nemzetközi EKF pályázati szemináriumot rendeztek közösen Pécs városával. Ezeken a pályázati folyamatot kísérő hasznos programokon a debreceni programiroda aktívan részt vett.

Kormányzati szinten tárcaközi bizottságot hoztak létre az Európa Kulturális Fővárosa programra.

Mindezen felül a különböző szakhatóságok engedélyei is rendelkezésünkre állnak, hiszen a programunk érinti a műemlékvédelem és a környezetvédelem területét. A Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal (hatóság) együttműködéséről írásban biztosította önkormányzatunkat.

K18 Igazolja és bizonyítékkal támassza alá, hogy a város megfelelő és alkalmas infrastruktúrával rendelkezik vagy fog rendelkezni a cím viseléséhez. Ehhez az alábbi kérdésekre kell válaszolni:

A, Ismertesse röviden, hogy az Európa Kulturális Fővárosa miként veszi igénybe és fejleszti a város kulturális infrastruktúráját!

Debrecen az elmúlt tíz év fejlesztéseinek köszönhetően már most is jól kiépült kulturális infrastruktúrával rendelkezik, amelynek horizontális, azaz az egész várost lefedő, hálózati fejlesztése a stratégiai céloknak megfelelően jelenleg is zajlik (kulturális decentralizáció). 2018 és 2023 között a jelenlegi infrastruktúra korszerűsítése és felújítása történik meg, hogy a kiemelt kulturális intézmények és a város egésze képessé váljon nemzetközi programok és nagy események fogadására. (lásd K18 D pont) A város gazdasági léptékváltásával párhuzamosan elérkezett a kulturális léptékváltás ideje is, Debrecen a regionális központ szerep kapujában áll. A stratégiába foglalt kulturális nagyberuházások ezt a centrum szerepet támasztják alá és nem az EKF kedvéért (azzal összefüggésben) történnek meg, hanem immanens módon következnek a város fejlődésének dinamikájából. Tehát az EKF-től függetlenül mindenképpen megvalósulnak. A város EKF-programjában nem szerepelnek infrastrukturális beruházások, a költségvetés szoft programokat takar. A célunk az, hogy a már meglévő és korszerű infrastruktúrát a lehető leghatékonyabban használjuk ki a cím viselése idején. A pályázattól azt várjuk, hogy a kulturális szakemberek, a menedzsment és a lakosság egésze szemléletét fogja fejleszteni. Az Európa Kulturális Fővárosa programjai és eseményei a város valamennyi kulturális intézményét, közterét és helyszínét igénybe fogják venni.

B, Milyen tulajdonságokkal bír a város megközelíthetőség szempontjából (regionális, országos és nemzetközi közlekedés)?

Debrecen a régió és a Kárpát-medence északkeleti részének fontos közlekedési csomópontja. A város vezetésének több évtizedre szóló nagyszabású tervei vannak, melyek célja, hogy Debrecen minden területen az ország keleti centruma legyen. A gazdasági és a kulturális fejlesztéseken túl a közlekedésfejlesztés is hozzájárul a térszervező szerep erősítéséhez, ebben pedig nagyon fontos az új főpályaudvar megépítése, amellyel egy minden szempontból modern, funkcionális közlekedési csomópont jön majd létre. A beruházás 2019-ben indul és két év alatt fejeződik be.

A várost Budapesttel és Budapesten keresztül Európa nyugati, déli és északi részével autópálya, valamint villamosított vasúti vonal köti össze. A menetidő Debrecen és Budapest között autópályán mintegy 2 óra, vasúton jelenleg meghaladja a 2,5 órát, de a folyamatban lévő rekonstrukciót követően ez is 2 órára csökken. A környező nagyvárosokból az autópálya, vagy az első-, illetve másodrendű főutak biztosítják a közvetlen elérést. Debrecen a kiindulópontja számos regionális vasúti szárnyvonalnak és közútnak. A környező nagyvárosokon keresztül Szlovákiából, Ukrajnából, valamint Romániából is viszonylag rövid idő alatt megközelíthető Debrecen, ám ezeknek az utaknak a minősége és áteresztő képessége hagy némi kívánnivalót maga után. A várost kiszolgáló M3/M35-ös autópálya a TEN-T átfogó hálózatának egyik eleme, de átszeli a várost a Szolnok–Debrecen–Nyíregyháza–ukrán államhatár nyomvonalon haladó 4-es számú főútvonal is, melynek nemzetközi számozása E573. A régióban található fontos városok közül Nagyvárad és Kassa vasúti megközelítése jelenleg bonyolult, hosszadalmas, fontos szerepe van azonban a Budapest–Kijev–Moszkva vasútvonalnak, az ezen közlekedő vonatok mindegyike megáll Debrecenben. A határ menti regionális kapcsolatok folyamatos erősödésével és az erre rendelkezésre álló forrásoknak köszönhetően a fentiekben érzékelhető javulás várható, 2023-ra például várhatóan autópálya köti majd össze Debrecen Nagyváraddal.

A város fejlődésének egyik motorja a nemzetközi repülőtér. A légikikötő a gazdaság élénkítésén kívül a beutazó turizmus erősítéséhez is nagyban hozzájárul. Debrecenből jelenleg a Wizz Air és a Lufthansa menetrend szerinti járataival érhető el számos európai nagyváros, és onnan tovább utazva pedig a világ szinte minden pontja. A Wizz Air jelenleg hat útvonalon (London-Luton, Eindhoven, Milánó–Bergamo, Malmö, Tel Aviv, Párizs-Beauvais) közlekedtet

menetrend szerinti járatokat, míg a Lufthansa Münchennel köti össze Debrecent. 2017 decemberében indul el a Debrecen–Moszkva járat szintén a Wizz Air üzemeltetésében, mely légitársaság bázisrepülőterként használja a városközponttól 4 kilométerre található légikikötőt. A bázis komoly fejlesztés előtt áll, könnyebben elérhetővé teszi Kelet-Magyarországot, serkenti a turizmust és erősíti a régió gazdasági fejlődését, különös tekintettel arra, hogy a repülőtéri intermodális rakodóközpont kiemelkedő szerepet játszhat már a közeljövőben a régió áruforgalmában.

C, Mekkora a város felvevő képessége turistaszállások tekintetében?

A minőségi turizmus fejlesztése, a versenyképesség javítása, a turisták által eltöltött vendégéjszakák számának növelése mellett a város célkitűzése Debrecen regionális turisztikai központ szerepének erősítése. A város turizmusa dinamikusan bővül, az elmúlt öt évben kétszámjegyű növekedést realizáltunk a vendégéjszakák számában. Ahhoz, hogy Debrecen és a térség vonzó úti célként jelenjen meg a turisták számára, elengedhetetlen a minőségi programok és szolgáltatások számának növelése. Az attrakciófejlesztésen túl a szolgáltatások színvonalát és a kínálatot is erősíteni szeretnénk, így a szálláshelyek minőségi fejlesztése – a bővülő kereslethez igazodva – szintén elengedhetetlen. A Kormány – turizmusfejlesztési céljaival összhangban – a szálláshelyek fejlesztésére hazai forrásból megvalósuló pályázati konstrukcióval támogatja a szolgáltatókat.

Debrecen vendégforgalmát tekintve a legtöbb vendégéjszaka a nyári hónapokban realizálódik. 70 százalékban belföldi, 30 százalékban külföldi vendégek látogatják a várost. A településen ötszallagos szálloda mellett wellness hotel, üzleti szállodák, tematikus szálláshelyek, kempingek és magánszálláshelyek várják a látogatókat. A kereskedelmi és üzleti célú egyéb (korábban magán-) szálláshelyeinek férőhelyszáma közel 7300, amely a tervezett turisztikai fejlesztések megvalósulásával, a várható látogatószám-növekedéssel további bővítést igényelhet. Debrecen turizmusfejlesztési céljai között kiemelt helyen szerepel a tartózkodási idő meghosszabbítása és a szezonális csökkenése. Az időbeli koncentráció oldásával a szálláshelyek kihasználtsága egyenletesebbé válik, ami hozzájárul a fenntartható turizmus erősítéséhez.

D, Kulturális, városi és turisztikai infrastruktúra szempontjából melyek azok a város által tervbe vett projektek (ideértve a felújítási projekteket is), amelyeket az Európa Kulturális Fővárosa kezdeményezéssel kapcsolatban a jelen időpont és a cím viselésének éve között meg kíván valósítani? Mi az ehhez a munkához tervezett időbeli ütemezés?

A cím viselésének évéig tervezett kulturális projektek közül kiemelkedik a Csokonai Színház felújítása (állami forrásból), illetve a Latinovits Színház befejezése (uniós forrásból). Számos könyvtár, közösségi tér, új kulturális „hub” létrehozása szerepel a stratégiában. Ezek mindegyike megvalósul 2023-ra, hogy a város korszerű és jól kiépült infrastruktúrával vágjon bele a programok megvalósításába. A városi beruházások között kiemelkedő jelentőségű a vasútállomás integrált közlekedési csomóponttá való átalakítása, ami a vasúti közlekedés, a távolsági és helyi busz közlekedés, valamint a közösségi parkoló kialakítását foglalja magában. A reptér kapacitásának bővülése, valamint az M35-ös és M4-es autópályák Nagyvárad határáig történő kiépítése mellett ez a beruházás lesz a legnagyobb hatással a pályázat megvalósítási képességére. A turisztikai beruházások közül a legfontosabbak a reptéri járatok és a szálláshelyek számának bővítésével kapcsolatosak, de meg kell említenünk, hogy a turisztikai stratégia részeként a Nagyerdő korszerű élményparkká alakul. Többek között megújul a Nagyerdei Kultúrpark (állatkert és vidámpark) és a Debreceni Gyógyfürdő, valamint interaktív játszóterek is létesülnek (kormányzati és uniós forrásokból).

A fent említetteken túl Debrecen kulturális stratégiájához köthetően a következő infrastrukturális beruházások kezdődnek a közeljövőben:

Projekt	Leírás	Megvalósulás éve	Finanszírozási forrás
Hangversenyközpont a Kodály Filharmonia részére	A Kodály Filharmonia Debrecen professzionális működéshez elengedhetetlen egy korszerű kulturális központ építése, amely koncertközpontként, próbahelyszíneként és a filharmonia székházaként szolgál majd.	2023	EU pályázat, önkormányzati
MODEM korszerűsítése	A MODEM a város zászlóshajó intézménye, az ország második legnagyobb kiállítótere. Kiépül az „A” kategóriás nemzetközi kiállítások befogadásának alapfeltétele a korszerű klimatizáló, párasító és biztonsági rendszer.	2023	önkormányzati, állami
Vitéz László „Bábmúzeum”	Multimédiás bábmúzeum kialakítása a Vojtina Bábszínház felett; itt kap helyet Közép-Európa egyik legnagyobb vásári bábjátékos dinasztiájának bábos hagyatéka.	2023	állami, önkormányzati
Latinovits Színház, Értéktár és Képzési Központ	Európai uniós forrásból, határ menti kulturális együttműködés keretében befejezésre kerülő nagyberuházás. Nem pusztán színházként, sokkal inkább művészeti központként működik majd az intézmény.	2021	EU pályázat
Déri Múzeum – raktárkomplexum építése	A közgyűjteményi feladatokat ellátó Déri Múzeum raktárkapacitásának növelése egy legalább 6000 m ² alapterületű, összetett funkciójú látványraktárral.	2023	EU pályázat, állami, önkormányzati
Nagyerdei Kultúrpark rekonstrukciója	A fejlesztés magában foglalja a több mint 55 éves vidámpark és állatkert infrastruktúrájának részbeni felújítását, valamint látogató- és családbarát szolgáltatások kialakítását. Az unikális jelleget megőrizve a parkban található kisvasúthálózat is bővül.	2019	állami
Belvárosi terek újragondolása	Debrecen belvárosában korszerű, közösségi élményt kínáló, összetett funkciójú terek jönnek létre. Potenciális helyszínek: Baltazar Dezső tér, Kossuth Lajos tér, Dósa nádor tér, Petőfi tér, Sesztina Galéria előtti átjáró térré alakítása.	2023-ig ütemezetten	EU pályázat, állami, önkormányzati
Tímárház – építészeti, koncepcionális megújítás	A '80-as években épült Timárház (látványműhelyek, kiállítóter, irodák) teljes építészeti és koncepcionális újragondolása és bővítése a new craft, a digitális craft és a maker kultúra jegyében; ún. maker space kialakítása.	2019	EU pályázat, önkormányzati, egyetemi (állami)
Lakás- és rezidensprogram	A kulturális együttműködéseknek, a rezidens- és csereprogramoknak elengedhetetlen feltétele a műteremlakások megléte. A Batthyány utcában (a b24 Galériánál) lehetőség van egy ilyen komplexum (esetleg art hotel) létrehozására.	2023	EU pályázat, állami, önkormányzati
Művészeti nyitott tér – b24 Galéria komplexum	Belvárosi underground művészeti helyszínné, komplexummá bővül a b24 Galéria a következő funkciókkal: kortárs galéria, műtárgyraktár, klubhelyiség, art hotel, art kávézó, műtermek és multifunkcionális belső udvar.	2023	önkormányzati
A Kárpát-medence zsidóságát bemutató Emlékközpont	A zsidóság művelődéstörténetét, társadalmi együttélését, debreceni vonatkozásait hivatott bemutatni interaktív módon, 500 m ² alapterületű térben, emlékközpont formájában.	2023	állami, önkormányzati

Kertségek – kulturális revitalizáció a lakótelepeken	A kulturális decentralizáció jegyében az egykori kertségekben, a lakótelepeken közösségi kerteket és kulturális csomópontokat hoz létre a város. A helyi közösségek erősítése a városrészek lakóinak bevonásával, közösségi tervezéssel, közösségi akciókkal, szemléletformáló képzésekkel, workshopokkal zajlik majd.	2018-2019	EU pályázat
Tócskerti hőközpontok – kulturális célú újrahasznosítás	A lakótelep üresen álló hőközpontjainak kulturális célú újrahasznosítására pályázatot ír ki a város, s ezzel párhuzamosan felújítja, műszakilag is korszerűsíti azokat.	2023	önkormányzati

F5. Társadalmi kapcsolatok

K19 Ismertesse, hogy miként vonta be a helyi lakosságot és a civil társadalmat a pályázat előkészítésébe és miként vesznek részt az adott év megvalósításában!

Az EKF Debrecen 2023 Programiroda 2017 februárjától aktív társadalmasítási tevékenységet folytat. A lakossággal kezdeményezett párbeszéd több társadalmi és szakmai szervezet bevonásával zajlik személyes találkozókon, illetve online és offline eszközöket is használva. A munka nyomon követéseként 2017 augusztusában reprezentatív közvélemény-kutatás készült: a debreceni pályázati szándék lakossági támogatottsága szinte teljes körű, a teljes lakosságban 93%, az EKF-programról hallott lakosok körében 97%, a város tervéről értesültek között pedig 98%. A múlt évi felmérésünkben az EKF-programról tájékozottak 94%-a volt támogató, tehát az egyébként is rendkívül magas egyetértés növekedett tovább 1 %-kal.

Lakossági találkozók

A társadalmasítás vázát különféle tematikájú és jellegű találkozók alkották, amelyeknek két fő típusa volt: **területi és szakmai fórumok**. Debrecen legtöbb városrészében fórumokat szerveztünk, ahol tájékoztattuk az ott élőket az EKF-program legfontosabb céljairól, valamint lehetőséget biztosítottunk arra, hogy gondolataikat, ötleteiket megosszák velünk, kulturális szükségleteiket megfogalmazzák. Visszajelzéseikből kiderült, hogy a különböző lakóterületeken élő polgárok igényei, szükségletei sokszor nagymértékben különböznek egymástól. Fontos tanulság, hogy a belvárosi kulturális terek mellett nagy igény mutatkozik a közvetlen lakókörnyezetben található közösségi terek használatára, de újak létrehozására is. Ezeken a beszélgetéseken összesen mintegy 500 fő vett részt. A párbeszéd második formáját a szakmai fórumok jelentették. A gazdasági élet szereplői, a civil szervezetek, valamint az egyetemi és középiskolai csoportok számára célzottan biztosítottuk a megszólalás lehetőségét. Budapesten pedig olyan fórumot szerveztünk, amelyre Debrecenből elszármazott, vezető pozícióban dolgozó, a város fejlődése iránt elkötelezett fiatalokkal találkoztunk. Ezeken az alkalmakon további mintegy 400 fővel találkoztunk. Heti rendszerességgel biztosítottunk lehetőséget, hogy az érdeklődők kötetlen, négy szemközti beszélgetéseken mondják el a pályázattal kapcsolatos véleményüket és javaslataikat. Ezzel a lehetőséggel összesen közel 100 fő élt. Mindezekon túl minden rendezvényen, illetve városi kulturális helyszínen helyeztünk ki ötletdobozokat, amelyekbe 3000 támogató kártyát dobtak be, köztük olyanokat, amelyek érdekes és releváns programötleteket is tartalmaztak. Ezen ötletek közül több is megjelenik az EKF-pályázatunkban (pl. *Mature Plants, Jugglers' Summer Workshop*). Több eseményen és helyszínen mobil időgépet állítottunk fel, amellyel videóüzeneteket lehet küldeni 2023-ba, amelyeket az EKF évében használnánk majd fel.

Kulturális programok

Huszonhárom debreceni kulturális intézmény népszerűsíti a saját közönsége körében az Európa Kulturális Fővárosa pályázatot: Az Apollo Art Mozi például havi rendszerességgel

megszervezi a D2023 Filmklubot európai filmekből, amelyen eddig 1000 fő vett részt. A Déri Múzeum rejtvényjátékkal népszerűsíti a pályázatot, szintén kb. 1000 fő részvételével. A város nagyobb rendezvényein is jelen vagyunk. A Virágkarneválon a Nagyerdei Stadion lelátóján 300 önkéntes sárga pólóban rajzolta ki a 2023 feliratot, a YoUDay alkalmából pedig – ez a Debreceni Egyetem napja – a diákok élő képet formálva írták ki az évszámot. A stadionban mindkét alkalommal 20 000 fő volt jelen. A Virágkarneválon, a Campus Fesztiválon és további rendezvényeken több tízezen találkozhattak standjainkkal.

Közösségi és tömegmédia

A pályázat társadalmasítását a közösségi médiában is megkezdtük. Saját weboldalunk van, jelen vagyunk a Facebookon, az Instagramon és a Twitteren. Míg személyesen közel 120 000 embert sikerült megszólítanunk 2017. február 23-tól szeptember 30-ig, addig online felületen ez a szám egymillió felett van. A pályázat második fordulójában a társadalmasítás is új szakaszába lép: a helyi rádiókban és televíziókban műsorokat kívánunk indítani, amelyekben a programtervekről tartunk beszélgetéseket. Ezzel véleményünk szerint a lakossági és szakmai fórumokon is hatékonyabb párbeszédet tudunk kialakítani.

Megvalósítási év

A helyi lakosságot – azon kívül, hogy a programok közönsége lesznek – az alábbi módokon fogjuk bevonni az EKF-év megvalósításában (lásd még K21):

1. A helyi művészek és civil közösségek aktív bevonása (szereplőként, szervezőként, együttműködő partnerként).
2. Önkéntesek toborzása és bevonása a város egész területéről, de a régióból is.
3. A város és a régió lakosai számára olyan képzéseket és foglalkozásokat kívánunk indítani, amelyek megváltoztatják kulturális szemléletüket és közösségi aktivitásra ösztönzik őket.

K20 Milyen módon teremt a cím új és fenntartható lehetőséget a polgárok széles köre számára a városban a kulturális tevékenységeken való részvételre – különös tekintettel a fiatalokra, önkéntesekre és a társadalom peremére szorult és hátrányos helyzetű (kisebbségi) csoportokra? Kérjük, részletesen ismertesse, hogy milyen módon teszi elérhetővé ezeket a tevékenységeket a fogyatékkal élők és idősek számára! Ismertesse a program idevágó programjait ezen csoportokra nézve!

Debrecenben 70 000 fiatal lakik, a város iskolavárosként aposztrofálja magát. Ez a helyzet arra determinál bennünket, hogy a kulturális stratégiával és az EKF-programmal ne csak megszólítsuk, hanem a kultúra aktív alakítóivá tegyük a fiatalokat. Ez a **future.hand.book** művészeti koncepcióval, a hagyományok legmodernebb módszerekkel történő dinamizálásával, új helyszínek, fesztiválok, formátumok, tartalmak és participatív programok segítségével, valamint a felvezető évek kommunikációs stratégiáján keresztül sikerülhet.

A programok jelentős része a fenntarthatóság jegyében született, hiszen Debrecen EKF-pályázata épp az embereket, a „soft power”-t állítja a középpontba. Hogy csak néhány példát említsünk a fiatalok hosszú távú bevonására és új típusú megszólítására: ***Debrecen Hype, Old Craft – New Craft, Cool School Containers, European New Craft Camp***.

A Debreceni Egyetem számos projekt partnere lesz. A hallgatókat folyamatosan meg fogjuk szólítani, integrálni fogjuk programjainkba, többek közt az önkéntes mozgalmon keresztül. Ezen belül különös hangsúlyt fektetünk a több ezres külföldi hallgatói réteg bevonására, és ezáltal a kultúrák folyamatos párbeszédére helyiek és nem debreceniek között (pl. ***Show Your Spices*** programsorozat). A helyi, részben már nehezebben elérhető, idősebb lakosság megszólítása is fontos célkitűzésünk, szintén a fenntarthatóság jegyében (pl. ***Mature Plants*** projekt). A Debrecenben élő nemzeti kisebbségeket (roma, bolgár, örmény) pedig önkormányzataikon keresztül vonjuk be a programba (pl. ***Small Languages – Big Literatures***).

Ezek az együttműködések keresztül az EKF-program számukra is hosszú távú kulturális fejlődési lehetőséget biztosít. A decentrális koncepcióval és a térség aktív bevonásával nagy számban érünk el olyan embereket is, akik eddig nem válhattak a kultúra részeseivé és alakítóivá.

K21 Ismertesse a közönség fejlesztésére kidolgozott átfogó stratégiát, valamint különösen az oktatással való kapcsolatait és az iskolák részvételét!

Debrecen kulturális rendszerének több nagy kihívással is meg kell birkóznia, amelyek napjaink változó kultúrafogyasztási szokásaival vannak összefüggésben. Ezek közül a legjelentősebbet a **digitális technológia** jelenti, amely elszívja a kultúrafogyasztókat a valós közösségekből és közösségi terekből. Ezekre a problémákra nem tudunk csupán azáltal megoldást nyújtani, hogy növeljük a programjaink láthatóságát és erőteljesen megjelenünk a különféle digitális platformokon. Két belső oka is van azonban annak, hogy Debrecenben alacsony a polgárok kulturális aktivitása. Az első a **kreatív ipar gyengesége**, ami miatt hiányzik a polgárságnak az a rétege, amelyik szakmai érdeklődése és professzionalizmusa miatt motorja lehetne a kulturális aktivitásnak. A második ok az, hogy **nincs** a zeneművészetihez hasonló művészeti felsőoktatás, noha **országos jelentőségű a középfokú művészeti oktatás** (mind a vizuális, mind a zenei oktatás területén). Országszerte a művészeti felsőoktatásba kerülő diákok egyharmada a debreceni Medgyessy Ferenc Gimnáziumból kerül ki. A gimnázium egy 30 000 lakosú lakótelep kellős közepén található, és már ma is nagy hatékonysággal tudja megszólítani a helyieket.

Ez a művészeti gimnázium jó példája annak, hogy jelenleg is vannak olyan szereplők és aktivitások a városban, akikre és amelyekre építhetünk a következő évek stratégiájának tervezésekor. További aktuális példák:

- **Színház:** Csokonai Színház **Csokonai Ifjúsági Programja (CSIP):** A CSIP olyan oktatási csomagot kínál, mely az iskolai tanrendben a tanórák keretei közé illeszthető. Célja, hogy a fiatalokból színházértő, színházszerető, önállóan gondolkodni tudó felnőtteket neveljen, ugyanakkor segítse a gyerekeket az előadás befogadásában, feldolgozásában, és passzív nézőkből az előadás aktív résztvevőivé tegye őket. A Csokonai Színház évről évre műsorra tűz ilyen típusú előadásokat.
- **Bábművészet és kortárs gyermekszínház:** a **Vojtina Bábszínház** 32 000 kisiskolást képes évente megszólítani a kortárs báb- és színművészet legkorszerűbb módszereivel és eszközeivel.
- **Zene:** A **Kodály Filharmónia** mindkét együttese, a Kodály Filharmonikusok és a Kodály Kórus egyaránt intenzíven vonja be a fiatalságot a klasszikus zene világába, nagy hangsúlyt fektetve a különböző korú gyermekek zenei nevelésére. A debreceni szimfonikus ifjúsági műsorok mellett a régió településein is folyamatos jelenléttel, játékos és interaktív műsorvezetéssel ad maradandó zenei élményt kisiskolás kortól az érettségi időszakáig; mindezen felül pedig a Kodály Filharmonikusok művészei civil misszióként járják Debrecen óvodáit a legkisebbeknek szóló zenei programjaikkal. Kiemelkedő színvonalú Debrecenben az alap-, közép- és felsőfokú zenei oktatás, amely a 150 éves **Debreceni Zenede** (Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola) hagyományaira és mai szerepére épít. A világhírű Kodály Zoltán még életében hozzájárult, hogy az intézményt róla nevezzék el, mert olyan színvonalasnak tartotta az itt folyó munkát.
- **Vizuális művészetek:** A **MODEM** művészetpedagógiai programjainak fő célja amellet, hogy tudatos, a kortárs művészet értékei iránt elkötelezett látogatókat neveljen, az, hogy minél szélesebb spektrumú közönség számára tegye vonzóvá és élményszerűen átélhetővé a kortárs alkotások által inspirált nyitott, kritikus és kreatív gondolkodásmódot, világot. A frontális, egyoldalú kommunikációra építő tárlatvezetések helyett a diskurzust, az irányított párbeszédet és vitát is magába építő programokat, a komplex foglalkozásokat,

illetve projektmunkákat preferáljuk. Firkalak néven kéthetente várjuk a gyerekeket a foglalkozásokra, hétköznaponként pedig az óvodás és iskolai csoportokat fogadjuk. A fentebb említett **Medgyessy Ferenc Gimnázium** mellett kiemelkedő a szintén rangos **Kós Károly Művészeti Szakgimnázium** is, amely inkább tradicionális iparművészeti és kézműves tudást közvetít, így a New Craft kulcs gondolat programjaiba bevonjuk őket.

A **közönségfejlesztés** mind a **kulturális stratégiában**, mind az **EKF-programokban kulcsszerepet** játszik. Elvi alapjai a kulturális decentralizáció és a kultúra demokratizálása. Ez azt jelenti, hogy Debrecen a kultúra elérésére a város minden pontján azonos esélyeket kíván teremteni (lásd még K20), tehát közelít polgáraihoz, miközben az új platformokon túl arra is ösztönzi őket, hogy a saját lakóhelyükön proaktív kultúrateremtőkké váljanak.

Konkrét példák a városi kulturális stratégiából:

- Multimédiális bábmúzeummal bővül a Vojtina Bábszínház.
- Interaktív tematikus játszóterek létesülnek a város több pontján.
- A város elindít a Nagyerdőben egy családoknak szóló, összművészeti, komplex élményeket nyújtó gyermekfesztivált.
- A tócskerti 8 db használaton kívüli hőközpont revitalizációja, amelyek közül a Medgyessy Gimnázium 2 hőközpontot kap a művészeti tevékenysége láthatóságának növelésére.
- Általánosságban megemlítjük, hogy 2023-ig számos olyan intézmény és helyszín felújítására és kiépítésére kerül sor, amelyek így sokkal alkalmasabbak lesznek a 21. századi közönségfejlesztésre (pl. Vojtina Bábszínház, Zenede épülete, Nagyerdei Kultúrpark – Vidámpark és Állatkert bővítése).

Konkrét példák az EKF-programból:

- Általánosságban elmondható, hogy a teljes kulturális program kialakításának egyik legfontosabb szempontja az új közönségszereplők bevonása és az aktív participáció volt. 2018/19-től elindul a programok előkészítése, tehát a közönségfejlesztési aktivitás folyamatos lesz.
- Mindemellett számos példa fókuszál kifejezetten egy-egy jól körülírható csoportra, így pl.: *Cool School Containers* (középiskolások), *Mature Plants* (idősek), *European New Craft Camp* (középiskolások), *Meeting of 'Redcappers'* (gyermekek).

F6. Irányítás

K22 Mekkora kulturális költségvetése volt a városnak az elmúlt 5 évben (a jelenlegi Európa Kulturális Fővárosa címre való pályázás költségeit leszámítva)?

Év	A város éves kulturális célú költségvetése (euróban)	A város éves kulturális célú költségvetése (a város teljes éves költségvetésének %-ában kifejezve)
n-4	6 518 657	6%
n-3	5 872 991	6%
n-2	7 007 753	8%
n-1	7 062 504	7%
jelenlegi	8 968 049	9%

(4. táblázat, Kulturális költségvetés 2013-2019)

A fenti táblázat az európai uniós pályázatokról megtisztított költségvetéshez képest számította ki a kulturális költségvetés százalékos arányát.

K23 Amennyiben a város az éves kulturális költségvetéséből kívánja az Európa Kulturális Fővárosa projektet finanszírozni, akkor kérjük, tüntesse fel ezt az összeget a pályázat benyújtásának évétől az Európa Kulturális Fővárosa címviselése évéig bezárólag.

Nem a kulturális költségvetésből kívánjuk megvalósítani.

K24 Mekkora összeget kíván a város a kultúrára fordítani az éves költségvetésből az Európa Kulturális Fővárosa évet követően (euróban, és a teljes éves költségvetés %-ában)?

Debrecen éves költségvetésének 10%-át kívánja kultúrára fordítani 2024-ben. A város várható kulturális költségvetése 2024-ben 18-18,5 millió euró között lesz.

K25 Ismertesse a teljes működési költségvetést (vagyis kifejezetten a működési kiadások fedezésére elkülönített összeget)! A költségvetésnek fedeznie kell az előkészítési fázist, a címviselésének évét, valamint a címviselés hatásaival kapcsolatos tevékenységek értékelését és fenntartását. Töltse ki az alábbi táblázatot is!

Működési célú költségek teljes bevétele (euróban)	a közszférából (euróban)	a közszférából (%-ban kifejezve)	a magánszektorból (euróban)	a magánszektorból (%-ban kifejezve)
20.173.500	17.173.500	85,1%	3.000.000	14,9%

(5. táblázat, Működési költségek)

K26 Milyen lebontásban érkezik bevétel a közszférából/állami szektorból a működési költségek fedezésére? Töltse ki az alábbi táblázatot:

bevétel a közszférából a működési célú költségek fedezetére	euróban	%
nemzeti kormányzat	6.000.000	29,8%
város	6.173.500	30,5%
régió	0	0%
EU (kivéve a Melina Mercouri díjat)	5.000.000	24,8%
egyéb	3.000.000	14,9%
Összesen	20.173.500	100%

(6. táblázat, A működési költségek fedezete)

K27 Az állami finanszírozó hatóságok (város, régió, állam) már megszavazták-e vagy tettek-e pénzügyi vállalást a működési kiadások fedezésére? Ha nem, akkor mikor kerül erre sor?

A város közgyűlése 2017. december 19-én szavazta meg a pályázatot. A régiónak erre lehetősége nincs, a pályázat készítésének időszakában a Kormány még nem döntött a pályázatokban megjelölt működési, illetve tőkekiadásokhoz való hozzájárulásról. A 2023. évi Európa Kulturális Fővárosa címre vonatkozó kiválasztási eljárás irányító hatósága, a címet viselő város kijelölése után, a nyertes pályázat működési és tőkeköltségeihez való kormányzati hozzájárulásról szóló Kormány-előterjesztés benyújtását fogja kezdeményezni.

K28 Milyen stratégiát alkalmaz arra, hogy az uniós programok/alapok keretében anyagi támogatást szerezzen a működési kiadások fedezésére?

Az Európai Unió alapokból az elmúlt években minden debreceni kulturális intézmény jelentős fejlesztéseket tudott végrehajtani főleg a TÁMOP és a TIOP programokon keresztül. Ezek segítségével jöhettek létre a teljes régióban a könyvtári gépesítési projektek vagy a Déri

Múzeum épületének felújítása. Különösen nagyléptékű fejlesztések valósultak meg ezek között a keretek között a Debreceni Egyetemen, amely nem csupán a már említett pályázatokból részesült, hanem az oktatói és hallgatói mobilitás támogatására létrehozott különféle programok segítségével – amelyek közül kiemelkedik az ERASMUS program – élénkítette kapcsolatait a nemzetközi tudományos élet szereplőivel.

Az EKF előkészületi időszakában a TOP 6.9.2 program forrásait úgy kívánjuk használni, hogy járulékos haszonként az Európa Kulturális Fővárosa pályázat sikerét is szolgálják. A program célja az, hogy a helyi közösségek identitását fejlessze. A pályázatban ezt úgy kívánjuk elérni, hogy a közösségfejlesztés és a participáció eszközrendszerét már az Európa Kulturális Fővárosa programjának szolgálatába is állítjuk. Ezek a programok ugyanis a közösségi identitás megújításáról szólnak: a Debrecen Hype-nak például kifejezetten az a célja, hogy újrafogalmazza Debrecen hagyományos identitását és megújítsa közösségeit. A civil szervezetek számára kiírt CLLD programot micro grant támogatásokként kívánjuk felhasználni. Ez a projekt 1,2 millió euró értékben válik hozzáférhetővé a városban működő civil szervezetek számára 2019 és 2020 között.

A közeljövőben várhatóan egyre nagyobb mértékben fog a város olyan pályázatok felé fordulni, amelyek közvetlen brüsszeli támogatást jelentenek. Ilyen lehet a Kreatív Európa program, illetve az Interreg Central Europe és az Interreg Danube Transnational. Fel fognak értékelődni a határokon átvágó projektek is (különösen releváns számunkra a Románia–Magyarország és a Szlovákia–Magyarország reláció). Az a célunk, hogy az EKF segítségével a korábbiaknál nagyobb sikerekkel használjuk fel az uniós forrásokat a kultúrában. A programiroda ezért a debreceni polgárokat és a kulturális szereplőket folyamatosan tájékoztatni fogja a lehívható és megpályázható EU-s programokról, és olyan fórumokat szervez a Kreatív Európa Irodával közösen, amelyek bemutatják a jó gyakorlatokat. Az EKF-iroda feladata lesz továbbá olyan európai partnerek keresése, akikkel ezek a programok megvalósíthatóak.

K29 Milyen időterv mellett érkezik be a működési kiadásokat fedező bevétel a város és/vagy az EKF-projekt előkészítéséért és megvalósításáért felelő szerv számára, ha a város elnyeri az Európa Kulturális Fővárosa címet? Töltse ki az alábbi táblázatot (ez a kérdés az előzetes kiválasztási szakaszban opcionális):

a működési célú kiadások bevételi forrásai	2018	2019	2020	2021	2022	címviselés éve
EU	0	500.000	500.000	500.000	1.000.000	2.500.000
nemzeti kormányzat	0	50.000	450.000	1.500.000	1.500.000	1.500.000
város	500.000	85.000	299.500	709.500	1.579.500	2.291.000
régió	0	0	0	0	0	0
szponzorok	0	0	0	0	1.000.000	2.000.000
egyéb	0	0	0	0	0	0
Összesen	500.000	635.000	1.249.500	2.709.500	5.079.500	8.291.000

(7. táblázat, Bevételi időterv)

K30 Milyen stratégiát alkalmaz arra, hogy a magánszférából anyagi támogatást szerezzen a működési kiadások fedezésére? Milyen tervet kíván alkalmazni a támogatók bevonására?

Debrecenben számos olyan vállalkozó és vállalkozás van, amelyik eddig is komolyan támogatta a város kulturális életét: ilyen például Ábrahám László és az általa vezetett National Instruments Hungary Kft. (NI) nevű cég, vagy Szabó Miklós és a tulajdonában álló Tranzit-Ker Zrt. Mindkét magánszemély és cég hosszú idő óta folyamatosan mecénásként támogatja a város

kulturális és civil életét. Az NI-ra jellemző az is, hogy a vállalati felelősségvállalás jegyében munkatársaikat is bevonva kulturális intézmények felújításában vagy gyermekek példaértékű oktatásában vállalnak szerepet. A magánszféra bevonására az első lépéseket már megtettük. A városunkban működő mecénásokat, nagyvállalkozókat és vállalatvezetőket felkerestük, és arra kértük őket, hogy tegyenek szándéknyilatkozatot a pályázat támogatására. Ők a kérésünknek eleget tettek. De tárgyalni fogunk az EKF-programiroda cégének jövőbeni tulajdonosa, a Debrecen Kultúrájáért Alapítvány alapítói között szereplő helyi és regionális vállalatokkal is. Mindezekből a gazdasági szereplőkből szeretnénk az elkövetkező időszakban tekintélyes pártolói kört kialakítani, amelynek tagjai nem csupán részletes betekintést nyerhetnek a gazdálkodás folyamatában, hanem különböző formákban fel is tüntethetik tevékenységük során azt, hogy anyagi áldozatvállalásukkal segítették a pályázat sikeres megvalósulását. Meg kívánjuk keresni a nagy nemzeti vállalatokat is (MOL, OTP, MVM stb.) annak érdekében, hogy szponzorálják rendezvényeinket. Azt is vizsgálni fogjuk, hogy a magáncégek mely projektek esetében tudnak a vállalati társadalmi felelősségvállalás keretében együttműködni velünk.

K31 Ismertesse a működési kiadások lebontását az alábbi táblázat kitöltésével.

programfinanszírozási kiadások (euróban)	programfinanszírozási kiadások (%-ban kifejezve)	promóció és marketing (euróban)	promóció és marketing (%-ban kifejezve)	bér-, rezsi- és adminisztrációs költségek (euróban)	bér-, rezsi- és adminisztrációs költségek (%-ban kifejezve)	egyéb (kérjük részletezni) (euróban)	egyéb (kérjük részletezni) (%-ban kifejezve)	teljes működési költségek
10.533.500	52,2%	3.940.000	19,5%	5.700.000	28,3%	0	0%	20.173.500

(8. táblázat, Működési kiadások lebontása)

K32 A működési kiadások realizálódásának tervezett időbeli ütemezése (ez a kérdés az előzetes kiválasztási szakaszban opcionális):

Schedule of expenditures*	programme financing expenditures (in euros)	programme financing expenditures (in %)	promotion and marketing (in euros)	promotion and marketing (in %)	wage-, overhead- and administration costs (in euros)	wage-, overhead- and administration costs (in %)	other (please specify) (in euros)	other (please specify) (in %)
2018	0	0,00%	160.000	32,00%	340.000	68,00%	0	0%
2019	135.000	21,26%	160.000	25,20%	340.000	53,54%	0	0%
2020	609.500	48,78%	300.000	24,01%	340.000	27,21%	0	0%
2021	1.429.500	52,76%	600.000	22,14%	680.000	25,10%	0	0%
2022	2.519.500	49,60%	1.200.000	23,62%	1.360.000	26,77%	0	0%
Year of holding the title (2023)	5.131.000	61,89%	1.200.000	14,47%	1.960.000	23,64%	0	0%
2024	709.000	41,49%	320.000	18,72%	680.000	39,79%	0	0%
később	0	0	0	0	0	0	0	0

(9. táblázat, Működési kiadások időbeli ütemezése)

* Kérjük írja be a megfelelő adatot!

K33 Milyen lebontásban érkezik bevétel az állami szektorból a cím viselésének évével kapcsolatos tőkeköltések fedezésére? Töltse ki az alábbi táblázatot:

bevételek a közszférából a tőkekiadás fedezetére	euróban	%-ban kifejezve
nemzeti kormányzat	6.000.000	29,8%
város	6.173.500	30,5%

régió	0	0%
EU (a Melina Mercouri díj kivételével)	5.000.000	24,8%
egyéb	3.000.000	14,9%
Összesen	20.173.500	100%

(10. táblázat, Tőkeköltések lebontása)

Mivel a nemzeti kormányzat még nem tett kötelezettségvállalást, a régióknak nincsenek pénzügyi forrásai, az uniós pályázati rendszerről pedig nem lehetnek előzetes ismereteink, ezért ezeket a helyeket üresen hagytuk. Úgy véljük azonban, hogy mind a nemzeti kormány, mind az uniós tekintélyes forrásokat biztosít majd a programév finanszírozására. Amennyiben mégsem, a város természetesen akkor is kész és képes a szükséges források biztosítására.

K34 Az állami finanszírozó hatóságok (város, régió, állam) már megszavazták-e vagy tettek-e pénzügyi vállalást a tőkekiadások fedezésére? Ha nem, akkor mikor kerül erre sor?

Debrecen Közgyűlése 2017. december 19-én határozatot hozott a pályázat témájának és költségeinek támogatásáról. A pályázatunkat a megye és a régió is támogatja, de pénzügyi kötelezettségvállalást nem tettek. Az állam részéről a kormányzat nem tett kötelezettségvállalást.

K35 Milyen stratégiát alkalmaz arra, hogy az uniós programok/alapok keretében anyagi támogatást szerezzen a tőkekiadások fedezésére?

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata a Debrecen Integrált Területi Programja 2014–2020 dokumentumban foglaltak szerint használja fel a Terület- és Településfejlesztési Program keretében elérhető forrásokat. A TOP a 6. prioritástengelyén belül koncentrálna a fenntartható városfejlesztésre vonatkozó intézkedéseket, amelyek csak és kizárólag a megyei jogú városok által igénybe vehető forrásokat tartalmazzák. A 6. prioritástengelyben az ERFA források 5%-ának allokációja mellett a TOP ESZA források általuk felhasználható keretei is elkülönítésre kerülnek. Ezeknek a programoknak azokat a részeit, amelyeket képzésekre és egyéb rendezvényekre lehet fordítani, az EKF céljai szerint használjuk fel.

Támogatási kérelmet nyújtunk be továbbá határon átnyúló együttműködés keretében az Interreg V-A Románia–Magyarország Program elérhető forrásaira, amelynek megvalósítására a 2014–2020 közötti időszakban kerülhet sor, s mely folytatja a román–magyar határ menti övezet együttműködésének támogatását. A programot az Európai Regionális Fejlesztési Alap finanszírozza, amelyet a programban résztvevő két tagállam nemzeti társfinanszírozással egészíti ki. A programon belül nyílt pályázati felhívások során vissza nem térítendő támogatásban részesülnek közös, határ menti együttműködési projektjavaslatok. Továbbá amennyiben szükséges, közvetlen európai uniós források elérésére is pályázunk.

K36 Milyen időbeli ütemezésben érkeznek be a tőkekiadásokat fedező bevétel a város és/vagy az EKF-projekt előkészítéséért és megvalósításáért felelős szerv számára, ha a város elnyeri az Európa Kulturális Fővárosa címet? (Töltse ki az alábbi táblázatot. Ez a táblázat az előzetes kiválasztási szakaszban opcionális):

a tőkekiadások bevételi forrásai	2018	2019	2020	2021	2022	címviselés éve
EU	0	500.000	500.000	500.000	1.000.000	2.500.000
nemzeti kormányzat	0	0	0	0	0	0

Város	500.000	135.000	749.500	2.209.500	3.079.500	3.791.000
Régió	0	0	0	0	0	0
szponzorok	0	0	0	0	1.000.000	2.000.000
Egyéb	0	0	0	0	0	0

(11. táblázat, Bevételek időbeli ütemezése)

* Kérjük írja be a megfelelő adatot!

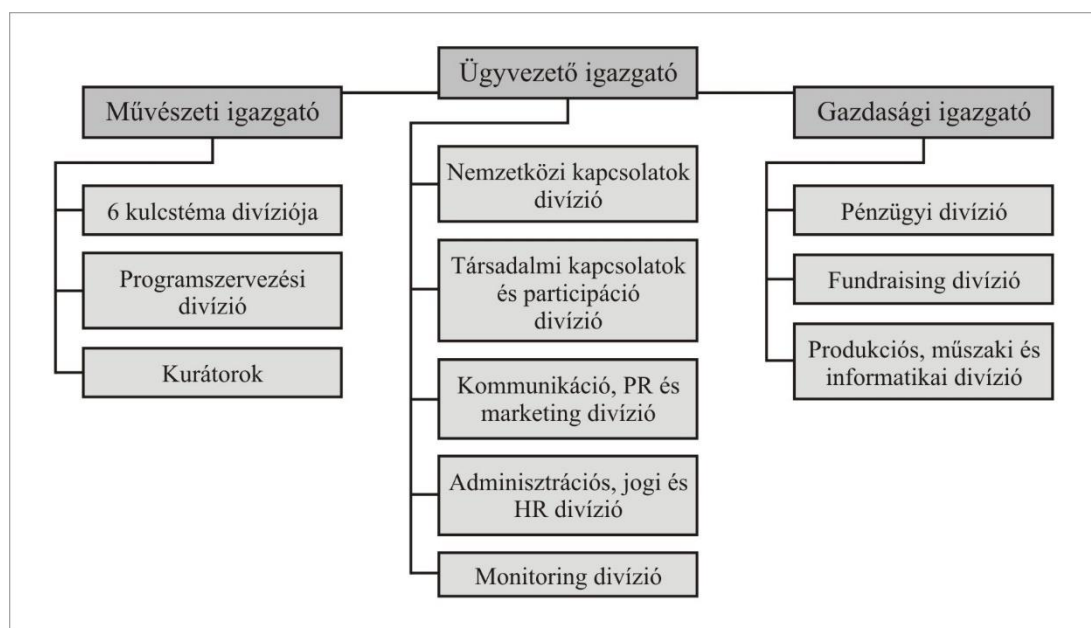
K37 Amennyiben lehetséges, akkor ide illesszen be egy táblázatot, amely feltünteti az új kulturális infrastruktúrára fordítandó, a cím viselésének évében felhasznált összegeket részletező táblázatot.

Új infrastruktúra neve	Időszak	Tervezett költség
Plattenbau District Cultural Incubator Points	2021–2023	500.000
Cool School Containers	2021–2023	250.000
Outskirt Market	2021–2022	250.000
Összesen	2021–2023	1.000.000

(12. táblázat, Új kulturális infrastruktúra)

K38 Milyen irányítási és teljesítési struktúrát kíván kialakítani az Európa Kulturális Fővárosa évének megvalósításával kapcsolatban?

Debrecen közgyűlése 2016. július 1-jével alapította az EKF Debrecen 2023 Közhasznú Nonprofit Kft. nevű céget. A társaság létrehozatalával az volt a célja, hogy előkészítse és megvalósítsa a pályázatot. Amennyiben a pályázat nyer, a közgyűlés a projektcéget átadja az 1991 óta működő Debrecen Kultúrájáért Alapítványnak, mint új tulajdonosnak. Ennek a független, civil alapítványnak a feladata az lesz, hogy a pályázat megvalósításában *biztosítsa a civil kontrollt és a művészeti függetlenséget*. A szervezet felépítésekor arra törekedtünk, hogy világos felelősségi viszonyokat teremtsünk. Az alábbiakban azt kívánjuk bemutatni, hogy ez a struktúra miként képes elősegíteni a hatékony munkát.

(1. ábra, Az EKF Debrecen 2023 szervezeti felépítése)

A szervezetet az **ügyvezető igazgató** vezeti. A cégszerű szervezeti működés keretében alá tartozik a **művészeti igazgató** és a **gazdasági igazgató**. A projektég működését és gazdálkodását egy ötfős felügyelő bizottság fogja ellenőrizni. A bizottság tagjait a város, az egyházak és a civilek küldöttei fogják alkotni. Azért, hogy a helyi civilek és alkotó közösségek az EKF Debrecen 2023 munkáját támogatni tudják – akár programötletekkel, akár anyagi vagy egyéb hozzájárulásokkal –, a Debrecen Kultúrájáért Alapítvány vállal majd felelősséget. A cég ügyvezető igazgatója és a társadalmi kapcsolatokért felelős divízió vezetője rendszeresen egyeztet az Alapítvánnyal, és a helyi művészeti és civil kezdeményezéseket rajtuk keresztül emeli be a programkínálatba. A magánforrásokból származó támogatásokat is az Alapítványon keresztül veszi igénybe, így civil kontrol alatt tartható a gazdálkodás is.

Az igazgatók – kiemelt pozícióban – egy-egy komplex területért felelnek, munkájukat divízióvezetők és azok csapatai segítik. Az ügyvezető igazgató felel a szervezet cégszerű és törvényes működéséért, ezért aláírási joga is neki lesz. Ő szervezi a társaság belső és külső kommunikációját, valamint a kiemelt, szektorokon átívelő divíziók munkáját (nemzetközi terület, társadalmisítás). A társadalmi kapcsolatok divízió felel az önkéntesek bevonásáért is (együttműködve az adminisztrációs, jogi és HR divízióval). A gazdasági igazgató a szervezet és a pályázat keretében megvalósuló programok gazdálkodásáért felel – övé az ellenjegyzés jogköre is. A Pénzügyi divízió belül olyan munkatársak is dolgozni fognak, akik az egyes kulcsprojektek művészeti vezetői mellett dolgoznak és a projektek gazdasági irányítását látják el.

A **művészeti igazgató** felel a pályázat programjaiért és eseményeiért, övé a művészeti részért viselt felelősség. A program hat kulcstémája is egy-egy divízió feleltethető meg, amelyen belül kulturális menedzserek, állandó kurátorok, mediátorok és szervezők dolgoznak az egyes projekteken (projektmenedzserek). A kulcsprojektek irányítási struktúráját az alábbi ábra szemlélteti:

Botanica Reloaded	Debrecen Hype	Cool Craft
művészeti divízió vezető 1.	művészeti divízió vezető 2.	művészeti divízió vezető 3.
projektmenedzserek	projektmenedzserek	projektmenedzserek
Send a Letter	Global Locals	Transit
művészeti divízió vezető 4.	művészeti divízió vezető 5.	művészeti divízió vezető 6.
projektmenedzserek	projektmenedzserek	projektmenedzserek

(13. táblázat, A kulcstémákhoz tartozó programcsomagok irányítása)

K39 Hogyan szervezi meg ezt a struktúrát vezetői szinten? Ismertesse, hogy ki lesz az a személy (személyek), aki(k) felelősséget vállal(nak) a projekt teljes levezényléséért!

A projekt három felelősségi szintet tartalmaz: az első a projekt egészéért, a második a művészeti tartalomért, a harmadik pedig a kulcsprojektekért viselt felelősség. A program egészének megvalósításáért és a szervezet törvényes működéséért az ügyvezető igazgató felel. A személyi felelősséget tovább vizsgálva azt látjuk, hogy az EKF-program művészeti tartalmáért a művészeti igazgató, sikeres gazdálkodásáért pedig a gazdasági igazgató felel. Az egyes kulcstémáknak is lesznek külön felelősei. A kulcsprojektek művészeti tartalmáért a művészeti divízió vezető, gazdálkodásáért és műszaki tartalmáért pedig a projektmenedzserek felelnek, amint az az alábbi táblázatban is szerepel.

Felelősségi szint	Felelős személy
A projekt egésze	ügyvezető igazgató

A művészeti tartalom	művészeti igazgató, gazdasági igazgató
A kulcstémák	művészeti divízió vezetők, projektmenedzserek

(14. táblázat, A projekt irányítási szintjei)

A pályázatban hat kulcstémát kívánunk megvalósítani projekteken keresztül, amelyek közül az egyik egy kiemelt, átfogóbb kulcsprojekt (lásd K04, K12, K13). Az összes program marketing és kommunikációs feladatait a projektcég látja el, ahogy az adminisztrációs kötelezettségeket, illetve a mérési és kockázatelemzési feladatokat is egységesen, központilag kívánjuk ellátni.

K40 Miként kíván gondoskodni arról, hogy a teljesítési struktúra megfelelő képességű és tapasztalattal rendelkező személyzettel bírjon a kulturális programnak a cím viselésének évére történő megtervezéséhez, irányításához és teljesítéséhez?

A program sikere érdekében világos kiválasztási eljárásra van szükség. Az *igazgatóság tagjai* azok a kulcsszereplők, akiknek a kiválasztása nyílt nemzetközi pályázaton történik meg. Mindenki másnak a foglalkoztatása azonban már a cég feladata. Különösen fontos számunkra, hogy a Debrecen 2023 program olyan nemzetközi gyakorlattal rendelkező kulturális szakembereket csábítson a városba, akiktől tanulni tudunk és innovatív szemléletükkel, munkakultúrájukkal hozzá tudnak járulni ahhoz, hogy megvalósulhasson pályázatunk célja, a kulturális léptékváltás és szemléletmódváltás. A divízió vezetők kiválasztása az igazgatótanács feladata lesz, a divíziókon belül megnyíló munkakörök betöltéséről pedig a döntéseket az adott területért felelős igazgató és a divízió vezető hozza meg. Az *önkéntesek* toborzása a Társadalmi kapcsolatok divízió feladata, de európai relevanciája miatt (csereprogramok, nemzetközi önkéntes program) a Nemzetközi kapcsolatok divízió is érintett lesz.

Hiába azonban a legjobb szándék, nyilvánvaló, hogy a város kulturális szakemberei és önkéntesei közül csak kevesen lesznek képesek képzettségük és gyakorlatuk alapján megfelelni a feladatnak. Éppen ezért amennyiben sikeresen pályázunk, el kívánunk indítani egy olyan szisztematikusan építkező képzési programot, amelynek a célja a megfelelő szakemberek és helyi segítők képzése nemzetközi szakemberek bevonásával (*CCC – Debrecen College of Cultural Capacity*). A többéves képzési program nem csupán a projektcég munkatársait érintené, hanem a városi kulturális intézmények munkatársait és az önkénteseket is. Úgy véljük, hogy különösen a fiatal kulturális menedzserek és programszervezők képzése és érzékenyítése olyan távlati cél, ami ha megvalósul, önmagában hosszútávú nyereség lesz a város számára.

Ebből is látszik, hogy Debrecen elemi célja az EKF-pályázattal, hogy a felhasználható forrásokat beton helyett az emberekbe fektesse be, és olyan fenntartható projekteket indítson el, amelyeket 2023 után is képes a város menedzselni és sikeresen megrendezni. De célja az is, hogy olyan működési struktúrát hozzon létre, amelynek segítségével a kijelölt fejlődési pályán tud maradni, tehát a kulturális stratégia megvalósítását is folytatni tudja. Ezért alapvető számunkra, hogy az EKF-programiroda 2024-ben is működni fog (ezt az iroda és a projektek büdzséjének tervezésekor is figyelembe vettük). Ugyanakkor a város kulturális életének projekt-alapú átszervezése a kulturális stratégia megvalósítása miatt már 2018-ban elindul, így az új működési struktúra kialakítása és megszilárdítása 2018-tól folyamatos lesz. Az EKF-cím elnyerése esetén ehhez fog illeszkedni az EKF-szervezeti struktúrája is, hiszen a kulturális stratégia és az EKF-program egymásra épülve valósulnak meg.

K41 Miként gondoskodik arról, hogy a helyi hatóságok és a struktúra között (a művészeti csapatot is beleértve) megfelelő együttműködés valósuljon meg?

A helyi hatóságok és a projektcéggel között összetett kapcsolat alakul ki. Egyrészt a város vezetése képviselteti magát a Debrecen Kultúrájáért Alapítvány kuratóriumában, így közvetlenül értesül a társaság valamennyi tevékenységéről. Másrészt a cég gazdálkodásába is közvetlen betekintést nyer a felügyelőbizottsági tagságon keresztül. Az információáramlás tehát a város vezetése és a struktúra között biztosított. A hatóságokkal való külső kapcsolattartás az ügyvezető igazgató feladata. A művészeti csapat és a polgármesteri hivatal között a város Kulturális Osztálya fogja biztosítani a kapcsolatot. A Kulturális Osztály vezetője az ügyvezető igazgatóval és a művészeti igazgatóval egyaránt folyamatos párbeszédben lesz az előkészítési, megvalósítási és nyomon követési szakaszokban. A Kulturális Osztály munkatársai a projektcéggel munkatársaival közvetlen kapcsolatokat is kialakíthatnak egy-egy problémakör kapcsán. Rendszeres időközönként (pl. félévente) olyan értekezleteket (fórumokat) kívánunk összehívni, amelyeken minden érintett EKF-es és városi hivatali (hatósági) munkatárs jelen van. Az ilyen moderált fórumok segítenek a problémák korai felismerésében, elemzésében, végső soron megelőzésében is. E tekintetben az is nagyon lényeges, hogy kezdettől fogva szem előtt tartjuk az EKF-projekt szektorokon átívelő jellegét. A nem közvetlenül kulturális hivatalokat, hatóságokat és intézményeket (pl. rendőrség, közlekedés-felügyelet, közterekért felelős hivatali osztály, tömegközlekedési vállalat, oktatási, egészségügyi, szociális intézmények stb.) is be kell vonni az előkészítő munkába, érdekeltté kell tenni az együttműködésben, hiszen komoly feladatok várnak rájuk. Ezért mind az EKF-szervezetben belül, mind a városi struktúra egészére nagyon effektív belső kommunikációs gyakorlatot kell kialakítani.

A helyi hatóságok azonban nemcsak közvetlenül, hanem közvetve, intézményeiken keresztül is jelen vannak Debrecen kulturális életének alakításában. A város irányítása alatt lévő kulturális intézmények vezetői és a cég vezetői a projekt teljes időtartama alatt rendszeres találkozókon fogják összehangolni működésüket. Ezekre a megbeszélésekre az érintett állami hatóságok és intézmények vezetői és az egyházi, illetve civil szervezetek vezetői is meghívást kapnak.

A projektcéggel a Debrecen Kultúrájáért Alapítvány – mint tulajdonos – irányítása alatt működik. A cég törvényes működését és szabályos gazdálkodását a Felügyelő Bizottság ellenőrzi. A Közgyűlés és az Alapítvány is delegál tagokat a Felügyelő Bizottságba. Az Alapítvány kuratóriumában pedig a Közgyűlésnek szintén ül egy delegáltja. Véleményünk szerint így tökéletesen megoldható, hogy a Közgyűléstől teljesen függetlenül, mégis annak támogató figyelmével tudjon működni a projektcéggel.

K42 Milyen kritériumok szerint és milyen rendszerben került vagy kerül majd kiválasztásra a főigazgató és a művészeti igazgató? Milyen profillal rendelkeznek vagy fognak rendelkezni ezek a személyek? Mikortól kezdve töltik be tisztségüket? Mi lesz ezeknek a személyeknek a konkrét tevékenységi köre?

A két kulcsszereplő kiválasztása esetében a legfőbb szempont a szakmai rátermettség mellett a nyilvános megmérettetés lesz. Ennek érdekében pozíciójukat nemzetközi pályázaton kívánjuk meghirdetni. A pályázatot egy 7-9 fős bíráló bizottság fogja megítélni, és a jelentkezők közül részletes indoklással javaslatot tesz az Alapítvány vezetésének arra, hogy kik töltsék be a pozíciót. A javaslatot publikálni kívánjuk, hogy mindenki számára érthető és mérlegelhető legyen döntésünk oka. A bíráló bizottságot a város, az egyetem, az egyházak és a civil szervezetek képviselőiből, illetve nemzetközi hírnévű művészekből kívánjuk összeállítani. Az Alapítvány esetében a vezetők felmentése is csak a bizottság beleegyezésével történhet meg. A pozíciókat az EKF-cím elnyerését követő fél éven belül meg kívánjuk hirdetni, annak érdekében, hogy a szakmai felkészülést már velük kezdhessük meg. A pozíciókra éppen ezért olyan személyeket várunk, akik nem csak egy évre, hanem hosszabb időre elköteleződnek a város mellett, és úgy hoznak új szemléletet, hogy közben a helyi közösség megbecsült tagjaivá tudnak válni. Legfőbb

személyiségjegyük az optimizmus, a hivatástudat és a jó konfliktuskezelő képesség. Szakmai elvárásaink velük szemben:

Az ügyvezető igazgató

- cég- és/vagy intézményvezetői gyakorlat;
- nemzetközi tapasztalat hosszútávú kulturális és fejlesztési projekteken;
- jó kommunikációs és kapcsolattartási képesség;
- jártasság gazdálkodási és személyi ügyekben, stratégiaalkotási képesség.

A művészeti igazgató

- a magyar és a nemzetközi művészeti és kulturális élet ismerete;
- kiterjedt művészeti-kulturális kapcsolatrendszer;
- nagy nemzetközi kulturális projektek tervezésében és irányításában szerzett gyakorlat;
- közönségszervezési és programszervezési gyakorlat;
- a helyi kulturális intézmények és szervezet ismerete.

Feladataik szervezeti pozíciójukból fakadnak (K38).

K43 Végrehajtott/tervbe vett-e kockázatelemzési gyakorlatot?

Igen. A kockázatelemzés során a korábbi EKF-pályázatokból ismert mintákat vettük figyelembe. Különösen érzékenyek voltunk a hazai és az egykori szocialista országokban felmerült kockázatokra, mivel hasonló környezetben kell megvalósítani programjainkat. Éppen ezért Pécs mellett elsősorban Kolozsvár, Kassa, Rijeka, Kaunas, Wrocław (Boroszló) és Újvidék képviselőivel tárgyaltunk. A nyugati partnerek közül Galway és Donostia/San Sebastián tapasztalataira voltunk kíváncsiak. A 2017 szeptemberében megtartott nemzetközi szimpóziumunk keretében, korábban pedig több EKF-fórumon személyesen is volt alkalmunk a tapasztalatcserére és a tájékozódásra a kockázatokkal kapcsolatban. A felkészülés során elkészítettük a pályázat SWOT analízisét. Az elemzésben nem csak a külföldi mintákra voltunk kíváncsiak, hanem a hazai sajátosságokat is figyelembe kellett vennünk. Éppen ezért a helyi lakosság körében végzett közvélemény-kutatás eredményét, valamint a helyi és országos kulturális szakemberek és vezetők, továbbá a Debrecen 2023 Tanácsadó Kollégium véleményét is elemeztük. Ezek után jutottunk azokra az eredményekre, amelyeket alább közlünk.

K44 Melyek a legfőbb erősségei és gyengeségei a projektjének?

A projekt részletes SWOT analíziséből négy-négy erősséget és gyengeséget kívánunk alább kiemelni és röviden kifejtetni.

Erősségek	Gyengeségek
Lakossági támogatottság: A program széles körű ismertsége és támogatottsága a debreceni polgárok körében.	Kapacitás: Kevés az európai léptékű, komplex programokra felkészült kulturális szakember (és helyi polgár).
Politikai támogatottság: Debrecen és a régió politikai vezetésének, valamint a városi közgyűlésnek az egyhangú elkötelezettsége a pályázat mellett.	Adminisztráció/bürokrácia: A debreceni kulturális intézmények adminisztrációs és finanszírozási rendszere, ill. a lassú, bonyolult hivatali eljárásrendek és szabályozások.

<p>Az EKF mint katalizátor: Az EKF-pályázat és a városi kulturális stratégia teljes összehangoltsága és egymásra épülése (a koncepció és a programok illeszkedése a hosszú távú stratégiába, megvalósíthatóságuk és a mellettük való szakmai elkötelezettség).</p>	<p>Szponzoráció/mecenatúra: A magántőke bevonásának a szocializmus évtizedeiben megszakadtak a hagyományai.</p>
<p>Fenntarthatóság: A pályázat a cselekvő emberekbe, a szoft programokba investál, nem pedig fenntarthatatlan infrastruktúrába. A gondosan tervezett költségvetés így számot vet a pályázat örökségével és fenntartható pályán tartja Debrecen kulturális életét.</p>	<p>Kulturális innováció és ipar: Egyelőre csak kevésbé terjedt el a kulturális innováció és kevésbé épült ki a kulturális ipar a városban.</p>

(15. táblázat Erősségek és gyengeségek)

A fent vázolt erősségek és gyengeségek csupán a legfontosabbak. Számos megoldandó feladatunk van ezeken túl is – ezért állítottuk pályázatunk középpontjába a szemléletmódváltást és a kulturális kapacitás fejlesztését. Ezeket a feladatok ugyanolyan nagyprojektként kezeljük, mint pl. a fesztiválokat. Az analízis olyan tennivalókra is rávilágított, hogy miközben a városban rendkívül sokan ismerik és támogatják a pályázatot, a polgárok és a szakembereink többnyire mégsem tudják pontosan, hogy mivel jár egy EKF-program megrendezése és nekik konkrétan milyen aktív szerepük lehet ebben. A kulturális intézményrendszer irányításával és gazdálkodásával kapcsolatban pedig átszervezésekre lesz szükség a kulturális stratégia végrehajtása és az EKF-program sikeres megszervezése érdekében.

K45 Miként tervezi leküzdeni a gyenge pontokat – ideértve a kockázatok csökkentését, tervezési eszközöket, vészhelyzeti tervezést, stb.?

A gyenge pontok leküzdésében a legfontosabb lépés azok felismerése, illetve saját gyengeségünk beismerése. A gyengeségek leküzdésére szerencsére általában már vannak jó gyakorlatok. Az első leküzdendő probléma a nemzetközi programok lebonyolítására alkalmas, *kellőképpen felkészült önkéntes és kulturális szakemberek alacsony száma*. Két megoldás is van erre: az első európai szakemberek meghívása, akik felkészítik kollégáinkat és esetleg hosszabb távon városunkban maradnak (*CCC – Debrecen College of Cultural Capacity*), míg a második olyan képzések beindítása, amelyek a helyi lakosságnak szólnak. A képzéseknek azért van most komoly esélye, mert egyrészt a lakosság körében nagy várakozás és lelkesedés előzi meg az eseményt, másrészt olyan európai uniós források állnak a rendelkezésünkre, amelyek lehetővé teszik sokak bevonását. A második probléma a *debreceni kulturális intézmények adminisztrációs és finanszírozási rendszere*. A bürokrácia és a szabályozások komplexitása minden nagyprojekt számára kihívás. Ahhoz, hogy az EKF programjait effektíven elő tudjuk készíteni, majd meg tudjuk rendezni, valamint hogy végre tudjuk hajtani a városi kulturális stratégiát, a kulturális intézményrendszerben ezt a gyakorlatot meg kell szüntetnünk, de ez tervezést, gondos előkészítést és további forrásokat igényel. A *magántőke bevonásának nehézségeit* hamar felismertük és megkezdtuk a tárgyalásokat azokkal a tehetős debreceni polgárokkal és helyi nagyvállalatokkal, akik eddig is készek voltak a mecénás tevékenységre. Megkezdtuk annak a helyi, országos és nemzetközi támogató körnek a megszervezését, amelyik az EKF programjaihoz anyagi támogatást is adna (lásd még K30). Szeretnénk őket bevonni a Debrecen Kultúrájáért Alapítványba és a programiroda felügyelőbizottságába azért, hogy minél érdekelttebbé tegyük őket. Úgy véljük, hogy a támogatók bizalmának elnyerését a transzparencián keresztül tudjuk leginkább elnyerni, ill. ha együttműködő félként, stakeholderként tekintünk rájuk. Emellett bizonyos projektek esetében közvetlen együttműködést is ki fogunk alakítani a magánszektorral, pl. a vállalati társadalmi felelősségvállalás keretében. Az *innovatív kulturális*

környezet kialakítása tűnik azonban talán a legnehezebb feladatnak. Ennek személyi, intézményi és kulturális feltételei is vannak, amelyből az utolsó kettő nem minden esetben adott. Az intézményi háttér összefüggésben van a város adminisztrációs és finanszírozási rendszerével, de nem merül ki ennyiben. Bár a lakosság sok magyar és régiós várossal ellentétben nemhogy csökken, hanem némileg növekszik is, épp a kulturális szakemberek és az alkotóművészek körében mégis érvényesül az elszívó hatás Budapest vagy a külföldi országok felé. A magyarországi kreatív ipar döntően a fővárosba koncentrálódik. A visszacsábításuk és új szereplők Debrecenbe hívása bonyolult probléma, ami nem csupán ösztöndíjak és rezidensprogramok kérdése, hanem vállalkozásösztönzési és gazdaságélénkítési kérdés is, amely csak a hosszú távú városi és kulturális stratégiával orvosolható. Ezt az új kihívást vállalja a város a városi kulturális stratégia és az EKF-program összehangolt megvalósításával.

A vészhelyzeti tervezést az alábbi táblázat szerint gondoltuk el.

Veszély típusa	Kockázati szint	A kockázat kezelési helye	Vészhelyzeti tervezés
Társadalmi	Alacsony	Ügyvezető igazgató, Alapítvány	Veszély: A társadalmi támogatás elvesztése, a célok ellehetetlenülése. Megoldás: Komplex és tudatos kapcsolattartás kiépítése a civil társadalommal, önkéntesek nagyarányú bevonása.
Politikai	Alacsony	Ügyvezető igazgató, Polgármester	Veszély: A politikai támogatás gyengülése vagy elvesztése. Megoldás: Kapcsolattartás a politikai szervezetekkel és pártokkal, a közgyűlés bizalmának fenntartása, transzparens kommunikáció.
Gazdasági	Közepes	Gazdasági igazgató, Alapítvány	Veszély: A tervezett pénzügyi keretek túllépése, a források pazarló felhasználása. Megoldás: Áttekinthető gazdálkodás, megfelelő monitoring rendszer, átgondolt feladatfinanszírozás.
Vezetési	Magas	Ügyvezető igazgató, Gazdasági igazgató	Veszély: Belső viták a vezetésben, megfelelő vezetők hiánya vagy elpártolása a projektől. Megoldás: A menedzseri pályázat körülmények közötti levezetése, a folyamatos képzések és külső szakértők bevonása, erős belső kommunikációval a bizalom erősítése.
Média	Magas	Ügyvezető igazgató, EKF Debrecen 2023	Veszély: Negatív médiavisszhangok a pályázat kapcsán. Megoldás: Céljaink világos közlése, társadalmi küldetésünk hangsúlyozása, személyes, ill. folyamatos kapcsolattartás a sajtóval.

(16. táblázat Vészhelyzeti tervezés)

K46 Össze tudná foglalni a művészeti programot egy szlogennel?

future.hand.book – Made in Debrecen, Made by All of Us

A szlogen arra utal, hogy Debrecenre tudásközpontként tekintünk, ahol az évszázadok során a kétféle tudásforma – a gyakorlati és a szellemi – szinergiája valósult meg. Tisztában vagyunk azzal, hogy a 21. században a világ komplexitása miatt minden eddiginél fontosabbá vált a párbeszédre és a közös alkotásra való törekvés, mert enélkül még a helyi élet és fejlődés kihívásaira sem találunk válaszokat.

Valóban érvényes „kézikönyvet” Debrecen csak Európával együtt tud írni.

K47 Mi a város által tervezett marketing és kommunikációs stratégia az Európa Kulturális Fővárosa évére?

Debrecen kulturális élete eddig jellemző módon megállt a tartalomfejlesztésnél, és a város nem rendelt tudatos kommunikációs és marketing eszközöket a helyi kulturális értékek és teljesítmény határokon belüli és túli láthatóvá tételéhez. Éppen ezért nem pusztán az a cél, hogy Debrecen kulturális élete nemzetközi szinten is párbeszédképes legyen, hanem az is, hogy ennek a kommunikációja professzionális módon történjék. A város tudatosan fel kell építse saját imázsát, vagyis önmagának – kulturális identitásával összhangban – arcot kell adnia.

Ebben a kultúrán keresztül történő tudatos imázsépítésben segít az EKF-pályázat és a program is, mivel az új, kreatív tartalmak kreatív és jövőbe mutató kommunikációs megoldásokat követelnek. Ilyen értelemben a kommunikáció és a marketing fejlesztése is tartalmi kérdés számunkra, mivel az EKF-ben résztvevő szereplők számára mindez ugyanolyan kreatív munka és feladat lesz, mint maguknak a programoknak a fejlesztése. Annak a megértése a kihívás, hogy a kommunikáció is kreatív tartalom, és a projektfejlesztéstől elválaszthatatlan.

A digitális kultúra, a sharing economy és az algoritmusok vezérelte tartalomfogyasztás korában minden kommunikációs stratégia érvényességét erős (ön)kritikával kell kezelnünk. Ha feltételezzük is a jelenlegi trendek folytatódását, szinte lehetetlen megjósolnunk például a VR- és AR-megoldások terjedésének ütemét. Ami nem kérdés: a kommunikációs stratégia hangsúlya a digitális tartalmakon, a sharing-típusú elérések ösztönzésén és a célcsoportok személyes megszólításán, bevonásán van. A digitális korszak egyik fontos jellemzője, hogy a szegmens-specifikus tartalmak – így a kulturális tartalmak is – általában nem a mainstream tartalomgyárakban és médiafelületeken keletkeznek, ill. érhetőek el, hanem egyre inkább olyan niche-szolgáltatóknál, amelyek az adott területen véleményvezérek. A másik egyértelmű trend, hogy a média közvetítő és értelmező szerepét és helyét lassan elfoglalják részben az üzenetek generálói, részben maguk a felhasználók.

Célunk, hogy

- szemléletformálás következzen be a kommunikációs és marketing eszközök használata terén;
- kreatív kommunikációs eszközöket és formátumokat részesítsünk előnyben;
- a művészeti koncepció analóg aspektusa (kézzel való tudás) a személyes élményeken alapuló „word of mouth” kommunikációt és marketinget támogassa;
- már 2023-ra VR-technológiával bejárhatóak legyenek a világhálón keresztül a város turisztikai látványosságai és vezető kulturális intézményei, ahogyan azt a városi kulturális stratégia is megfogalmazza;
- a kommunikáció eszközeivel tudatosan épüljön az új városimázs;
- a városban élő nagy számú fiatal hatékonyan meg tudjuk szólítani;
- a régiós centrum szerepnek megfelelően a határokon átnyúló kommunikáció tudatosabbá és professzionálisabbá váljon;
- a Transzit kulcstémán belül megvalósuló nemzetközi programokat egyúttal európai kommunikációs eszközökként működtessük;
- a 2019–2028 között pályázó, ill. kiválasztott EKF-városokkal folytatott proaktív együttműködésen keresztül nemzetközi kommunikációt folytassunk.

Időhorizont

Kommunikációs stratégiánk követi a tartalmi célok megvalósításához definiált éves beosztást (lásd még K13), de kétéves periódusokra határozza meg a kommunikációs lépéseket és feladatokat:

2018–2019: Felfedezés és bevonás (tartalmi cél: 2019: Mind Shift – szemléletformálás, kapacitásfejlesztés és szervezetátalakítás). 2018-ban természetesen csak előkészítő jelleggel, 2019-től már kiválasztott EKF-ként megvalósítandó:

Fókuszált csoportok

- A „Be Part of It” szellemiség meghonosítása a személyes felelősség megélésével a város polgársága körében, személyes fórumokon is
- Stakeholderek stabil körének és gördülékeny belső kommunikációjának a kiépítése
- A városból elszármazott, az országban másutt vagy külföldön élő debreceni polgárok megszólítása és bevonása
- Fiataloknak szóló kampány a Debreceni Egyetemen
- Kulturális nagyköveti kör kiépítése, ill. bővítése

Fókuszált csatornák

- EKF-sajtóiroda és a honlapon dedikált sajtószoba üzemeltetése
- A közösségi médiaaktivitások fokozása
- A hazai és nemzetközi hírügynökségek, nemzetközi hálózattal rendelkező PR ügynökségek, valamint a Nemzeti Turisztikai Ügynökség, a nagykövetségek sajtómunkatársai és a külföldi magyar kulturális intézetek megszólítása

Fókuszált felületek

- Törekvés, hogy a Wizz Air valamelyik Debrecenbe járó repülőgépét együttműködés keretében EKF-színekbe öltöztessük
- EKF-arculat megjelenítése nagyméretű járműreklám formájában (belföldi, nemzetközi vasút, helyben pedig busz, villamos)

Fókuszált témák

- Debrecen városmárkájának felépítése, rebrandingje (identitás újrafogalmazása, vizuális arculat kidolgozása, merchandising termékek megtervezése és kivitelezése stb.)
- Különleges és kevésbé ismert debreceni helyek, témák és történetek bevonása a kommunikációba

2020–2021: Terjeszkedés (tartalmi célok: 2020: Equalizer – kulturális decentralizáció és demokratizálás, 2021: Map Making – mobilizálás, nemzetköziesítés és brandelés)

- A 2019–2020-as kommunikációs szakaszban definiált fókuszterületek megtartása, továbbfejlesztése, intenzitásuk fokozása

Fókuszált csoportok

- A régió különböző kiterjesztéseiben a lakosság és a kulturális szereplők megszólítása személyes fórumokon és prezentációkon is

Fókuszált csatornák

- Jövőbeni és éppen aktuális EKF városok nagyeseeményein, fesztiváljain intenzív jelenlét és kommunikáció
- A régió nagyvárosainak (pl. Nagyvárad, Ungvár, Kassa) közösségi média felületein PR kampány indítása
- VisitDebrecen, debreceni turisztikai és városmarketing iroda turisztikai promóciós tevékenységében Debrecen EKF-fővárosként jelenik meg
- Hazai, nemzetközi presztízzsel rendelkező fesztiválokon standdal és programmal történő megjelenés (pl. Sziget fesztivál, Budapesti Tavasz Fesztivál)

Fókuszált témák

- Az EKF Pécs 2010 program 10. évfordulójának apropóján közös EKF-kommunikáció Péccsel
- Az EKF-kezdeményszerzés 35. évfordulója
- A pályázati kulcsgondolatok kommunikációs előkészítése, terjesztése, brandelése

2022–2023: Minden EKF! (tartalmi célok: 2022: Tuning – infrastruktúra továbbfejlesztés, hosszú távú legacy-modell kiépítése, 2023: Chain Reaction – megvalósítás és ünneplés)

- Az első két kommunikációs szakaszban definiált fókuszterületek megtartása, továbbfejlesztése, intenzitásuk fokozása

Fókuszált csoportok

- Európai nagyközönség elérése, pl. az európai magyar intézetek segítségével személyes fórumokon, debreceni fellépéseken keresztül is (lásd még K10: Debrecen nagykövetségei)
- Nemzetközi sajtónak szervezett, incentive tanulmányutak, sajtóutak Debrecenbe
- Nemzetközi vlogger és blogger találkozók szervezése

Fókuszált csatornák

- Debrecen fórumai (K10): Az európai magyar intézetek, az EKF-partnervárosok és a testvérvárosok segítségével megjelenés az európai nagyvárosok leglátogatottabb művészeti fesztiváljain, nagyeseményein kiállítóként, ill. részvétel európai kulturális fórumokon, konferenciákon és turisztikai vásárokon (pl. iSaloni, európai Design Week rendezvények, European Cultural Forum, Culture Action Europe konferenciák, ITB Berlin stb.)
- Reklámspotok az európai kulturális tv-csatornákon (pl. Mezzo, ARTE, 3sat)
- Saját youtube csatornára havi rendszerességgel minivideók készítése, továbbá vlog vezetése „ECoC 2023 in progress” témában
- VR Debrecen 2023 – Debrecen turisztikai látványosságainak és vezető kulturális intézményeinek bejárhatóvá tétele a VR technológia segítségével
- Webrecen (K10): Livestream online és print médiában PR aktivitás
- Kiemelt EKF-események élő közvetítése a világhálón

Fókuszált témák

- A megnyitó, a programok, a partnerek, a helyszínek folyamatos kommunikációja
- A Debrecenbe érkező európai művészek, kurátorok, magas rangú látogatók, partnerek stb. folyamatos bemutatása

A 2023 utáni időszakban (tartalmi célkitűzés: **2024-: Keep Open!** – utógondozás, pályára állás, fenntartás) is folytatódik az EKF-kommunikáció és marketing, hiszen a tovább futó programokat és az eredményeket (monitoring, kiértékelés, kulturális, társadalmi és gazdasági hozadékok) meg kívánjuk osztani a helyi lakossággal és szereplőkkel, de a régióval és az európai partnerekkel is. Az elért eredményekkel és az új működési struktúrával a jövő kommunikációs feladatai már megoszlanak a városi szereplők között: az új városimázs képviselőjével és továbbfejlesztésével az önkormányzat, a VisitDebrecen szervezet és a kulturális intézmények is foglalkoznak majd. Az új működési rendszer azonban hatékonyabb koordinációt fog lehetővé tenni.

K48 Miként mobilizálja saját polgárait a külvilág felé történő kommunikáció céljára?

Mindenfajta pozitív véleményformálásnak és kommunikációnak, amit a lakosságtól és a programban résztvevőktől várunk, az a célja, hogy azonosulni tudjanak az EKF-programmal, hogy magukénak érezzék azt, és még a nagyobb kihívásokat vagy a váratlan helyzeteket is pozitív tanulási folyamatnak, közösségi kérdésnek, és ne mások problémájaként éljék meg. Célunk, hogy elkerüljük az „ők és mi” helyzetet (ők=a programiroda, mi=a kirekesztett helyiek). Ezért az EKF Debrecen 2023 Programiroda már 2017 februárjától aktív társadalmasító tevékenységet folytat és kíván folytatni a 2024-es év végéig. Cél, hogy a pályázaton való indulás és a pályázat megvalósítása egyaránt legitim lehessen a debreceni lakosok előtt. A lakossággal folytatott nyitott párbeszéd több szinten, számos társadalmi és szakmai szervezet és közösség bevonásával zajlik online és offline platformot is használva (minderről bővebben: K19-21, K47).

A társadalmasításra és a sikeres helyi, regionális és nemzetközi kommunikációra alapozva, valamint Debrecen meglévő és most kiépítendő kulturális kapcsolatrendszerére támaszkodva a következő csoportokra számítunk a külvilág felé történő EKF-kommunikációban:

- A helyi és regionális vagy nemzetközi (csere)kapcsolatokon keresztül bevont nagyszámú **önkéntes**, hiszen ők a munkájukon és a lehetőségeken keresztül elköteleződnek a program iránt, és hirdetik azt kapcsolati hálójukon keresztül;
- A Debreceni Egyetem csaknem 20 000 fős magyar és 2023-ig várhatóan kb. 7000 fős külföldi **hallgatói tábora** (akiket szintén a város polgárainak tekintünk), akik a fiataloknak szóló célzott programokon és kampányokon keresztül érzékenyíthetők, és kiterjedt hazai és nemzetközi kapcsolati hálójukkal rendelkeznek;
- A Debreceni Egyetem **alumni**jai (bel- és külföldön egyaránt), akik megkeresés és tájékoztatás esetén örömmel fogják propagálni a programot széles körben;
- Az EKF-projektek előkészítésével, szervezésével egyre több olyan **helyi lakos**, akik eddig nem gondolták, hogy rájuk is aktívan számít egy kulturális megaprojekt (lakótelepi lakosok, idősek, elmaradottabb városrészekben élők), ezért pozitív élményeik alapján kommunikálnak a városban és környékén;
- A városból **elszármazott**, az országban másutt vagy külföldön élő debreceni polgárok feltérképezése és kiemelt tájékoztatása (pl. közösségi média csoportok), akik alapvetően pozitívan viszonyulnak eredeti városukhoz;
- Debrecen **nagykövete** megbízólevél ünnepélyes átadása városi vagy Debrecenből elszármazott művészeknek, tudósoknak, egyéb véleményformálóknak, akiket így külön is motiválunk, ill. elismerünk;
- A Debrecen határokon átívelő régiójában élő **magyar nemzetiségű lakosság** megszólítása, akik a szomszédos országok nem magyar lakossága felé is közvetíteni tudnak;
- Debreceni **sportolók, sportcsapatok, kórusok, iskolai osztályok**, egyéb egyesületek, együttesek, csapatok felkérése, hogy lehetőség szerint Debrecen 2023 mezben lépjenek fel, ill. jelenjenek meg bel- és külföldön egyaránt, ezen kívül – ha tehetik – utaljanak az EKF-címre megnyilatkozásaikban.

K49 Miként tervezi a város annak a tényét kiemelni, hogy az Európa Kulturális Fővárosa egy európai uniós kezdeményezés?

Az EKF-program rendkívül alkalmas arra, hogy az embereknek egy másfajta EU-képet közvetítsünk, másképp érzékenyítsük őket az unió irányában, mint ahogyan azt esetleg a nagypolitika világából a médián keresztül ismerik. Debrecen EKF-pályázatának középpontjában az emberek, a „soft power” fejlesztése áll. Programunkkal az EKF-et olyan EU-s kezdeményezésként tudjuk tehát prezentálni, amely az egyes emberekért, az unió polgáraiért van.

Másfelől a debreceni pályázat európai dimenziójának és a Tranzit kulcstémának az egyik központi gondolata az, hogy az EKF-programunkon keresztül segítsük Ukrajnát és a Nyugat-Balkán országait az európai integrációban (pl. **Same Boat 2024** programsor). Vagyis Debrecen az EKF-et – mint EU-s kezdeményezést – arra is fel tudja használni, hogy az EU és szomszédai számára fontos ügyeket tematizáljon. A Tranzit kulcstéma programjai egyben európai kommunikációs eszközként is működni fognak.

2024-ben lesz a 20. évfordulója annak, hogy tíz, zömében közép-kelet európai ország – köztük Magyarország – csatlakozott az Európai Unióhoz, vagyis egy évvel korábban, 2023-ban, már ennek a kerek évfordulónak az előestéjén leszünk, s akár közös ünnepléssel és számvetéssel adhatjuk át a stafétát a szintén 2004-ben EU-taggá vált Észtországnak, amely 2024 egyik EKF-városát adja. Jó alkalom lesz erre a debreceni EKF-programév végére tervezett **A Soul for Europe in Debrecen** konferencia, amely az európai kulturális értékekről és az európai városok közötti innovatív együttműködési formákról fog szólni.

A 2020-as felvezető évben Pécs városát invitáljuk közös EKF-ünnepre, hiszen ez lesz a pécsi EKF 10. évfordulója. Mik az EKF hozadékai, melyek azok a pécsi tapasztalatok, amelyek hozzásegíthetik Debrecent a sikerhez, ill. amelyekből érdemes tanulni?

A 2019–2028 között pályázó, ill. kiválasztott EKF-városokkal folytatott proaktív együttműködésen keresztül folyamatos nemzetközi – konkrétan európai, ill. uniós – kommunikációt fogunk folytatni, mint ahogyan pályázási szándékunk bejelentése óta folyamatosan kommunikáljuk a debreceni és az országos médiában, valamint a lakosság körében magának az EKF-programnak az eredetét, eddigi sikeres történetét és céljait.

Erős EU-s kommunikációs szinergiát látunk abban, hogy az EKF apropóján más EU-s kulturális kezdeményezéseket és programokat mutassunk be, ill. tegyünk érthetőbbé és hozzáférhetőbbé a nagyközönség számára. Rendszeresen kívánunk fórumokat szervezni olyan támogatási programokról, mint a Kreatív Európa (együtt a Kreatív Európa Irodával), az Interreg Central Europe vagy az Interreg Danube Transnational (együtt a Budapesten működő Joint Secretariattal). Már a 2018-as Európai Kulturális Örökség Éve apropóján népszerűsíteni kívánjuk a European Heritage Label-t – annál is inkább, mivel a Református Kollégium is méltó jelölt lesz erre a megtisztelő címre.

Mindamellet, hogy kiadványainkban és rendezvényeinken folyamatosan EU-s kezdeményezésként fogjuk hirdetni az EKF-programot, egyeztetni fogunk az Európai Bizottság Magyarországi Képviselével is a közös kommunikációban rejlő lehetőségekről. S bár nem az unió intézménye, mégis fontos eleme az EU kulturális diplomáciájának és az EU tagállamok kulturális együttműködésének az EUNIC, amelynek magyarországi klaszterével állandó párbeszédet alakítunk ki, de ezen felül konkrét programokba is bevonjuk őket (pl. *Small Languages – Big Literatures*).

K50 Néhány sorban ismertesse, hogy mi teszi a pályázatát különlegessé a többiekével szemben!

1. Debrecen EKF 2023 pályázata teljes szinkronban készült a város kulturális stratégiájával; céljaik egyfelé mutatnak.
2. Az EKF 2023 pályázat valamennyi, a városi közgyűlésben képvisellel rendelkező politikai párt támogatását élvezi.
3. A közvélemény kutatások szerint Debrecen teljes lakosságának 93%-a támogatja az EKF-pályázatot.
4. Debrecen 2030-ig szóló kulturális stratégiáját szintén valamennyi, a városi közgyűlésben képvisellel rendelkező politikai párt támogatja.
5. Debrecen kulturális élete politikafüggetlen, azaz kizárólag szakmai szempontok mentén alakul.
6. A város EKF-pályázatának fókuszában az ember, a lakosság áll. Debrecen a szemléletformáló programokon és képzéseken keresztül az emberekbe fekteti a pénzt és nem téglába, betonba.
7. Debrecen EKF-pályázata nem tartalmaz fenntarthatatlan infrastruktúráis beruházásokat, helyette kizárólag szoft programokban gondolkodik.
8. A pályázat művészeti programja immanens módon következik a város történetéből, s mindemellet – szerencsés együttállásként – egy globális problémát, megatrendet testesít meg.
9. A város saját gazdasági fejlődésének, belső dinamikájának következtében léptékváltás előtt áll, minden tekintetben eljutott a regionális központ szerepkör kapujáig; tehát megérett a helyzet arra, hogy sikeresen betölthesse az Európa Kulturális Fővárosa címet is, vagyis a pályázat plusz lendületet ad a már megkezdődött, több éve zajló, gyakorlatilag visszafordíthatatlan fejlődési folyamatoknak. Ezzel egyben az európai városfejlődés és -fejlesztés új modellje is lehet.

K51 További megjegyzéseket fűzhet a pályázathoz, amennyiben ezt szükségesnek érzi.

Nincs.

2. sz. MELLÉKLET

A PÁLYÁZÓ ÁLTAL TETT NYILATKOZAT

Alulírott: *Dr. Papp László*

az alábbi jogi személy képviseletében:

teljes hivatalos név: Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata

hivatalos jogi forma: helyi önkormányzat

teljes hivatalos cím: 4024 Debrecen, Piac utca 20.

adóigazgatási szám: 15735588-2-09

1. tanúsítom, hogy

a) a jelen pályázatban foglalt adatok, információk és dokumentumok teljes körűek, valósak és hitelesek;

b) a pályázónál a saját forrás rendelkezésre áll;

c) a pályázó megfelel az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény 50. §-ában meghatározott követelményeknek (azaz a pályázat benyújtásakor nincs lejárt esedékességű, meg nem fizetett köztartozása, megfelel a rendezett munkaügyi kapcsolatok követelményeinek, átlátható szervezetnek minősül stb.),

d) nem áll fenn harmadik fél irányában olyan kötelezettsége, amely a pályázat céljának megvalósulását megghiúsíthatja.

2. tanúsítom továbbá, hogy a pályázó városra nem érvényes az alábbi, az uniós díjak elnyeréséből kizáró körülmények közül egyik sem:

a) csődbe ment vagy felszámolás alatt áll, ügyeit bíróság által kirendelt ügygondnok kezeli, hitelezőkkel megállapodást kötött, üzleti tevékenységeit felfüggesztették, ilyen kérdések kapcsán eljárás alatt áll, illetve nemzeti jogszabályok vagy szabályok által előírt hasonló eljárás alapján a fentiekkel hasonló helyzetben van;

b) valamely tagállam illetékes hatósága jogerős ítéletet hozott szakmai kötelelességszegéssel kapcsolatos bűncselekmény miatt;

c) súlyos szakmai kötelelességszegést követett el, amelyet a Bizottság bármely, általa igazolhatónak tekintett módon megállapíthat – ideértve az Európai Befektetési Bank és a nemzetközi szervezetek határozatait is;

d) nem teljesítették a társadalombiztosítási hozzájárulási vagy adófizetési kötelezettségüket azon ország jogi rendelkezéseivel összhangban, ahol székhellyel rendelkeznek, vagy az engedélyezésre jogosult tisztviselő országában, illetve abban az országban, ahol a kezdeményezést meg kell valósítani;

e) csalás, korrupció, bűnszervezetben való részvétel, pénzmosás vagy bármely más, az Unió pénzügyi érdekét sértő jogellenes tevékenység miatt jogerős ítélet született vele szemben;

f) közigazgatási szankció sújtja amiatt, hogy az ajánlatkérő által kért – a beszerzési

eljárásban való részvétel feltételét jelentő – információk közlésekor

hamis nyilatkozatot tett, vagy elmulasztotta ezen információk közlését, illetve az uniós

költségvetésből finanszírozott szerződéssel kapcsolatban megállapították, hogy súlyos

szerződésszegést követett el; ellene jogerős végzéssel elrendelt, vagy egyéb, jogszabályban meghatározott eljárás nincs folyamatban,

3. kijelentem, hogy a pályázó város:

g) nem áll fenn összeférhetetlenség a díjjal összefüggésben; összeférhetetlenség állhat fenn különösen gazdasági érdekek, politikai vagy nemzeti kötődés, családi, érzelmi vagy más közös érdek következtében; (ennek értelmezéshez lásd: *Az Unió általános költségvetésére alkalmazandó pénzügyi szabályokról szóló, 2012. október 25-i pénzügyi rendelet* (Hivatalos Lap, L 298, 2012.10.26.) 106. cikkének (1) pontjában, valamint a 107., 108. és 109. cikkében említett körülményeket);

h) késlekedés nélkül értesíti a Bizottságot bármely olyan körülményről, amely összeférhetetlenségnek tekinthető, illetve összeférhetetlenséghez vezethet;

i) nem nyújtott vagy fog nyújtani, nem kísérelt meg vagy fog megkísérelni és nem fogadott el vagy fog elfogadni semmilyen pénzbeli vagy természetbeni előnyt semmilyen fél számára, illetve féltől úgy, hogy az törvénytelen előnyt vagy korrupciót eredményezne a díj odaítélésének közvetett vagy közvetlen befolyásolása céljából;

j) pontos, a valóságnak megfelelő és hiánytalan információkat szolgáltatott a díj odaítélésének eljárása keretében.

4. Kijelentem, hogy a pályázó város teljes mértékben megfelel a vonatkozó pályázati felhívásban megjelölt kritériumoknak.

5. Elismerem, hogy az Unió általános költségvetésére alkalmazandó pénzügyi szabályokról szóló, 2012. október 25-i pénzügyi rendelet (Hivatalos Lap, L 298, 2012.10.26., 1. o.) 131. cikkével és a benne foglalt pályázati szabályzat (Hivatalos Lap, L 362, 2012.12.31., 1. o.) 145. cikkével összhangban a hamis adatszolgáltatást elkövető pályázó bizonyos feltételek mellett közigazgatási szankciókkal és pénzbírsággal sújtható.

Ha díj odaítélésére kiválasztják a várost, akkor a pályázó város elfogadja a pályázati felhívásban foglalt feltételeket.

Vezetéknév, keresztnév: Dr. Papp László

A városban betöltött cím vagy tisztség: polgármester

A pályázó aláírása [és hivatalos bélyegzője]:

Dátum: 2017. december 19.

